

M. T. B. COLLEGE, SURAT

Manuscripts Library

No. ^{Ref.}
_{Ser.} 41

Title: *Antyeshu Paddhati*

John

41

	:	Antyeshti Paddhati	:	Title
	:		:	Author
	:		:	Editor
	:	Shaka 1718	:	Year, Vols.
	:		:	Publisher
41	:	(कर्मकांड)	:	Remarks

हंसाहंमन्यद्वापर्षदोनुमतं निवेदित प्रायश्चित्तं भवदनुत्तयागृहीतं त्यग कृत्य सन्मानपूर्व
 के प्राणं प्य विसर्जयेत् ॥ तस्मिन्नदनिशक्तेन उपवासः कार्यः ॥ इतरेण दविष्याशनं ॥ अथ
 प्रत्याम्नायाः वक्ष्यते ॥ प्रतिप्राजापत्यं गायत्र्ययुतजपेति रुदो मसाहस्त्रे द्वादशाक्ष्यणभो
 जने तीर्थयोजनयात्रायामेकगोदाने सुवर्णरौप्यनिष्कृतदहृतदहृन्नागोमौल्यानां शक्त्वा
 दानेषु षष्ठके शस्यद्वादशास्तानेषु द्विगुणद्वादशामान्नदानादौ चैकः प्राजापत्य इति ॥ तत्र
 शक्त्वा मात्रं द्विगुणं द्रव्यं चतुर्गुणमित्यादियोज्यं ॥ अथ निष्कलक्षणं ॥ अष्टरत्निको मा
 षः ॥ माषदशकं सुवर्णः सर्वेण चतुष्टये निष्कः ॥ एवं च गणनायां क्रियमाणया विंश
 दधिकशतत्रयं रत्निका भवति इति लोके ॥ शास्त्रे तु पंचरत्निका माषः ॥ माषदशकं सुवर्ण
 ॥ सुवर्णचतुष्टये निष्कः ॥ अत्रापि विंशत्यधिकं शतत्रयं रत्निका भवति ॥ १ ॥ लोकशा
 स्त्रयो रकवाक्यतायां माषा ॥ ४० ॥ अशक्ते तदहं ॥ २० ॥ तदहं वा ॥ १० ॥ मुख्यं स्वर्णं तद
 शक्ते रजतमपि ग्राह्यं ॥ मुख्यं पक्षस्तु ॥ अहं प्रातस्त्रयं दसायं च दमघादयाचितं ॥ अहं यं
 तुना श्रीयात्प्राजापत्यौ चोच्यते ॥ तदशक्ते एकभक्तेन शक्तेन तथेवायाचितेन च ॥ नुप

वासेन चैकेन पादकृच्छ्र उदाहृतः ॥ त्रिरभ्यासे प्राजापत्यः ॥ ततः कस्यां चिद्रिक्तायां तिथौ अ
 थवा तस्मिन्नेव दिने कृतमाध्याह्निकः सायाह्ने गंगादौ देशकालौ संकीर्त्याः मुक्तार्मणो मम
 जन्म प्रभृतिश्च यथावत् ज्ञानाज्ञानकामाः कामसकृदसकृत् कृतकायिकवाचिकमानसि
 कसां सर्गिकं सृष्टं सृष्टमुक्ताः भुक्तपीताः पीतसकलपातकातिपातकोपपातकलघुपात
 कसत्नीकरणमलिनीकरणापात्राकरणजातिभ्रंशं करणप्रकीर्णकपातकानां निरासे
 नमरणकालेषु ध्येयः परमेश्वरप्रीत्यर्थं चामुक्तप्रायश्चित्तं अमुकप्रत्यामयेन प्राच्योदीच्या
 गसहितं यथाशक्तिकरिष्ये इति संकल्प्य ॥ ॥ ततो वपनं कार्यं ॥ ॥ देशकालौ संकीर्त्य प्राय
 श्चित्तो गत्वेन क्षौरं करिष्ये ॥ ॥ आत्मनः शुद्धिकामो वापि ह्येतां मुक्तिं देतवे ॥ वपनं कार
 यिष्यामि तीरे दंतवगौतमी ॥ यानिकानि च पापानि ब्रह्मदत्ता समानि च ॥ केशानां प्रिसृतिं
 तितस्मात्केनान्वपाम्यहं ॥ मिति मंत्रेण शिखा कक्षोपस्थवर्जनखरो मारिवापयित्वा प्राङ्मु
 खोद्वादशांकुलदंतकाष्ठं कुर्यात् ॥ अत्रा युर्बलं यशो वच्च प्रजो पशू वसन्ति च ॥ ब्रह्म प्रजां च
 मेधां च त्वं नो देहि वनस्पते ॥ इति मंत्रेण दंतकाष्ठं गृहीत्वा ॥ अन्नाद्याय ब्यूहध्वं सोमो

राजायमागमत् ॥ समेमुखं प्रमाश्य ते पशुसान् च भगेन च ॥ इति मंत्रेण दंतान् शोधयेत् ॥
 द्वादशगंडुं शोष्यत्का ॥ ततस्सूक्ष्मीं स्नात्वा ॥ मंत्रतः भस्मादिदं शस्त्रानानि कुर्यात् ॥ तत्रादौ
 भस्मस्नानं ॥ ॥ हस्ते भस्म गृहीत्वा ॥ इक्ष्वा नायनम इति शिरसि ॥ तस्य रुधायनम इति मु-
 खे ॥ अघोरायनम इति हृदये वामदेवायनम इति गुह्ये ॥ सद्योजातायनम इति पादयोः
 प्रणवेन सर्वंगे ॥ अथ गोमयस्नानं ॥ गंधद्वारामिति गोमयस्नानं ॥ अथ वा ॥ अग्रमग्र
 श्वरं तीनां मोषधीनां वसुंधरे ॥ तसामृताभपत्नीनां पवित्रं कायशोधने ॥ यन्मे रोगं श्व-
 नेकांश्च पापं मे हरणे मय ॥ इति वा गोमयस्नानं ॥ अथ मृत्तिकास्नानं ॥ भूरासीति भू-
 मि प्रार्थ्य ॥ मावोरिखत वनिखे निनिखनिंत्वा ॥ गायत्र्या कुशोदकेनाभ्यक्ष्य ॥ स्नानाष्ट-
 थिवीति मृदमादाय ॥ त्रितारमिदमिति पूर्वस्यादि शिष्टिपेत् ॥ यमायं त्वेति दक्षिणतश्चिपे-
 त ॥ तत्वायामीति पश्चात् ॥ द्युयं सोमेत्स्वन्नरतः ॥ तत्सूर्यस्यैकपरिष्ठात् ॥ इदं विष्णुरिति
 वा ॥ ततो गेषु ॥ सदस्वशीर्षेति शीर्षे ॥ मुखं सिरस्यमुखे ॥ नीलग्रीवा इति ग्रीवायां ॥ ओं

३

त्राणि स्थालीहृदये ॥ नामिर्मतिनामो ॥ बाहू र्मेवलमिति बाह्वोः ॥ सोमानं स्वरणमिति क-
 क्षयोः ॥ पृष्ठीर्मे इति ॥ उर्वोः ॥ बद्धीनां पितेति पृष्ठदेशे ॥ पुनः पृष्ठीर्मेति जानुभ्यां ॥ एतावान-
 स्पेति पादयोः ॥ पुरुषसक्तेन सर्वंगे ॥ एतावनाशक्तो ॥ अश्वक्रांते रथक्रांते विष्णुक्रांते
 वसुंधरे ॥ शिरसाधारयिष्वामिरक्षस्व मां पदे पदे ॥ भूमिर्धेनुर्धरणी लोकधारिणी ॥ उद्धृ-
 तासिवरादेण कृत्स्नेन शतबाहुना ॥ मन्त्रिके हरमे पापं यन्मया दुःकृतं कृतं ॥ प्रमन्त्रिके ब्र-
 ह्मपूतासिकाग्रपेनामिमे विता ॥ मन्त्रिके देहि मे पुष्टित्वयि सर्वं प्रतिष्ठितं ॥ मन्त्रिके प्रतिष्ठा-
 ते सर्वं तन्मे निगुणमन्त्रिके ॥ तथा दत्तेन पापेन गच्छामि परमां गतिं ॥ इति मंत्रेण रोगोद्धर्तनमा-
 त्रं ॥ कांडात्कांडादिति दूर्वास्नानं ॥ आपोदिष्टेति शुद्धोदकस्नानं ॥ अथ पंचगव्यस्नानं ॥
 गायत्री मंत्रेण गोमुत्रस्नानं ॥ गंधद्वारामिति गोमयस्नानं ॥ आप्यायस्वति क्षीरस्नानं ॥ द-
 धिक्राव्येति दधिस्नानं ॥ घृतमिमिश्रेति घृतस्नानं ॥ देवस्य त्वेति कुशोदके ॥ एवं दशस्ना-
 नानि विधाय ॥ स्वस्त्रोक्तविधिना मंत्रस्नानं कुर्यात् ॥ स्त्रीशूत्राणाममंत्रकाणि स्नानानि पु-
 राणमंत्रैर्वा तत्र ब्राह्मणेर्मन्त्राः पठनीयाः ॥ न स्वयं ॥ तथा चोक्तं भविष्ये ॥ श्रोतव्यमेव शू-

देणानाड्योतव्यं कदाचनेति ॥ अथाः स्त्रीशूद्राणां स्नानविधिर्लिख्यते ॥ तत्रादौ भस्मस्ना-
 नं ॥ ईशानाय नमः ॥ शिरसि ॥ तत्पुरुषाय नमः ॥ इति मुखे ॥ अधोराय नमः ॥ इति हृदये ॥ वा-
 मदेवाय नमः ॥ इति गुह्ये ॥ सद्योजाताय नमः ॥ इति पादयोः ॥ ॐ काराय नमः ॥ इति सर्वांगे ॥ अ-
 ग्रमग्रश्चरंतीनामिति मंत्रेण गोमयस्नानं ॥ अथ मृत्तिकास्नानं ॥ अश्वत्थं क्रान्ते इति मंत्रे-
 ण मृदा सर्वांगं लेपयेत् ॥ अथ दुर्वास्नानं ॥ दुर्वः ॥ मे ॥ अतः संपन्ने शतमूले शताकुरो-
 शतत्राशयपापानि शतमायुष्यवर्द्धनी ॥ अतः नमंत्रेण दुर्वास्नानं ॥ गंगे च यमुने चै-
 व गोदावरिसरस्वति ॥ नर्मदा सिंधुकावेरी स्नाने स्मिन् सन्निधौ भव ॥ इत्यनेन शुद्धो-
 दकस्नानं ॥ गंगायै नमः ॥ गोमूत्रस्नानं ॥ यमुनायै नमः ॥ गोमयस्नानं ॥ सरस्वत्यै न-
 मः ॥ क्षीरस्नानं ॥ नर्मदायै नमः ॥ दधिस्नानं ॥ वक्रये नमः ॥ इति घृतस्नानं ॥ नृदपापा-
 नि सर्वाणि दर्भस्वस्तिकरो भवेत् ॥ इति मंत्रेण कुशोदकस्नानं ॥ गंगागंगेति यो ब्रूया-
 द्योजनां शक्तिरपि ॥ मुच्यते सर्वपापेभ्यो विष्णुलोके स गच्छति ॥ इति मंत्रेण शु-

४

द्धोदकस्नानं ॥ एवं दशस्नानानि कृत्वा स्नानागतर्पणं कुर्यात् ॥ ताताधौ ते वाससी-
 परिधाय निलकं कृत्वा हिराचम्प ॥ प्रातः संध्यां कृत्वा शोडशोपचारैः विष्णुपूजनं कार्यं
 ॥ विष्णुद्देशेन त्रिम्योधिकारान् ब्राह्मणान् भोजयेत् ॥ अत्राक्तश्चेत् आपान्नवाहिरण्यं
 दद्यात् ॥ कृतैस्त्रायश्चित्रांगविष्णुश्चाह प्रत्याम्नायै भूतं यथाशक्ति हिरण्यं दातुमहमु-
 त्तजेत् ॥ तेने श्रीपापाहमहाविष्णुः प्रीयतां नमः ॥ अथ गोदानप्रयोगः ॥ आचम्य प्राणा-
 नायं मन्त्रेण कालोऽस्मत्वा ॥ कुशतिलसहितं हस्ते जलगृहीत्वा ॥ एवं गुणः ॥ तिथौ आ-
 त्मना सदैकविंशतिपुरुषतारणार्थं सर्वपापाशयद्वारा श्रीपरमेश्वरः प्रीत्यर्थं ब्राह्म-
 णाय गोप्रदानमहं करिष्ये ॥ तदंगत्वेन ब्राह्मणवरणं गोपूजनमहं करिष्ये ॥ अमुक-
 गोत्राः अमुकशर्मिष्ठं अमुकगोत्रं अमुकप्रवरान्वितं अमुकशर्मिष्ठं गोप्रदानार्थं
 त्वामहं वृणो ॥ वृत्तोऽस्मीति तेन वाच्यं ॥ ततो यथाविभवं ब्राह्मणं पूजयित्वा ॥ गोपूजये-
 त् ॥ गवामंगेषु त्रिघृतिभुवनानि चतुर्दश ॥ यस्मान्नस्मात्सि वं मे स्यादिदं लोके परत्र चे-
 तिमंत्रेण शोडशोपचारैः गांसवत्सांसं पूज्य गोदे देक्षतपुष्पैर्देवानावाहयेत् ॥ शृगम्

लयो ब्राह्मविष्णुभ्योनमः॥ ब्रह्माविष्णुश्चावाहयामि॥ एवमग्रेपि॥ शृंगाग्रेसर्वतीर्थभ्यः
 ॥ शिरोमध्ये महादेवाय नमः॥ ललाटे गोयै नमः॥ नासावेशे षण्मुखाय नमः॥ नासायुटयोः
 कंबलाश्वतराभ्योनमः॥ कर्णयोरश्विभ्योनमः॥ नेत्रयोः शशिसूर्याभ्योनमः॥ दंतपुत्रा
 युभ्योनमः॥ जिह्वायां वरुणाय नमः॥ कुंकारे सरस्वत्यै नमः॥ गल्लयोर्महासयक्षाभ्योन
 मः॥ श्रोत्रयोः संध्यादूयायै॥ ग्रीवायां इंद्राय नमः॥ कुक्षोरक्षेभ्योनमः॥ नुरसिमाध्ये
 भ्योनमः॥ जंघासुचतुष्पदयुतधर्माय नमः॥ रवुरमध्ये षुगंधर्वेभ्योनमः॥ रवुराग्रेषु पन्न
 गेभ्योनमः॥ खुर्यश्चिमाग्रेषु अश्वरेभ्योनमः॥ पृष्ठे एकादशरुद्रेभ्योनमः॥ सर्वसंधिषु
 वसुभ्योनमः॥ श्रोत्रोः पितृभ्योनमः॥ पुच्छे सोमाय॥ केशेषु सूर्यरश्मिभ्योनमः॥ मूत्रे गंगा
 यै॥ गोमये यमुनायै नमः॥ क्षिरे सरस्वत्यै नमः॥ दधिनर्मदायै नमः॥ घृते च वक्रेये नमः॥ रोम
 सुअष्टाविंशतिदेवकोटिभ्योनमः॥ नुदरेष्टयिभ्ये नमः॥ स्तनेषु चतुःसागरेभ्योनमः॥ इत्या
 वस्था॥ आसनाद्यैरुपचारैः संपूज्य॥ ततः प्राञ्जुखोदाताकां स्य पात्रताम्रमये वाऽज्यपा
 त्रे धनदिग्धं कुशतिलयुतं पुच्छं कुशतिलयुतमुदञ्जुखविप्रकरं परिगृह्य तस्मिन् सजलं

५

पुच्छं दद्यात्॥ तत्रमेव॥ यत्तसाधनभूताया विश्वस्याद्यप्रणारीनी॥ विश्वरूपधरो देवः प्रि
 यतामनया गवा॥ इति पठित्वा॥ ततः श्मशानं रुद्रदेवस्यां सवत्सां सवत्सां दशसौवर्णानि मि
 तस्वर्णं शृंगयुतां पंचपलं रजतं निमित्तं रवुरसमेतां पंचाशत्यलं निमित्तं कांस्यं दोहनपा
 त्रं सहितं ताम्रं पृष्ठं मुक्तालां गूलं सहितं तुभ्यं संप्रददे॥ इति विप्रकरं दद्यात्॥ देवस्य
 त्वेति मंत्रेण जलं क्षिपेत्॥ प्रतीगृहीतां इति दाहतां वदेत्॥ प्रतिगृह्णामीति प्रतीगृही
 तां ब्रूयात्॥ ततो दाताको दातृकस्मादिति कामस्तुतिं पठेत्॥ द्यौस्त्वा ददातुष्टयिवीत्वा
 प्रतिगृह्णामीति प्रतिगृहीतां वदेत्॥ कृते तत्त गोदानं सांगता सिध्यर्थं यथा शक्तिरिष्ये
 तुभ्यं संप्रददे॥ तेन श्रोत्राया पद्मं महाविष्णुं प्रीयतां॥ ततः प्रार्थना॥ घृतं क्षीरं प्रदा
 गावो घृतं योभ्यो घृते प्रवाः॥ घृतं नद्यो घृता वत्तस्ति मे संतु सदा गृहे॥ घृतं मे हृदये नित्यं शृ
 तं नाभ्यो प्रतिष्ठितं॥ घृतं मे सर्वतश्चैव घृतं मनसि वै घृतं॥ गावो ममाग्रतो नित्यं गावः पृष्ठत
 रावुच॥ गावो मे सर्वतश्चैव गवामध्ये वसाम्यहं॥ इति पठित्वा॥ ब्राह्मणसहितो मामनु
 व्रज्य गोमतीं जयेत्॥ गावो मामुपतिष्ठंतु देम शृंग्यः पयो मुचः॥ गावः सुरमयो नित्यं गावो

गुणुलसंनिभाः॥गावःसस्यपनंमदत्॥अत्रमेवपरंगावोदेवानाद्विरुत्तमे॥या
 वनंसर्वभूतानांरक्षंतिचवहंतिच॥द्विषामंत्रपूतेनतृप्यंतित्रिदशादिवि॥ऋषीणाम
 पिहोतृणागावोहोमेप्रतिष्ठिताः॥गावोमपिचहोतृणागावःशरणमुत्तमे॥गावःपवि
 त्रंपरमंगावोमंगलमुत्तमे॥गावःसर्वस्यलोकस्यगावोधन्याःसवाहनाः॥तमोगो
 म्यःश्रीमतीभ्यःसौरभीयीभ्यःएवच॥नमोब्रह्मसुताभ्यश्चपवित्राभ्योनमोनमः॥
 ब्राह्मणश्चैवगावश्चकुलमेकंदिधाकृते॥एकत्रमंत्रास्तिष्ठंतिद्विरेकत्रतिष्ठति॥
 इतिजपित्वाभ्यसीदक्षिणां दद्यात्॥कर्मेश्वरार्पणंकुर्यात्॥इतिगोदानविधिः॥॥
 गोदानाभावेनिष्कुर्यात्॥ततोस्वर्गघोक्तविधिनाअग्निस्थापनाद्याज्यभागा
 नंविधायआज्येनमदात्मादतिरष्टोत्तरशतमष्टाविंशतिवावदानानिस्क्रवेणजुहुया
 त्सायमदाविष्णुदेवेन॥ततो नवाहुत्यादिप्रणीताविमोक्तान्सर्वकर्मकुर्यात्॥अथ
 पंचगमविधिः॥सुवर्णादिपात्रेष्वग्निपात्रेवारक्तायाःगोर्गायत्र्याप्रणावेनवात्रिपलंगो
 म्रजमादायांशुष्टयमितंश्वेतायाःगंधद्वारेतिगोमयंचादायैवकपिलायाःसप्तपलमा

प्यायस्वेतिक्षीरमादायनमःनोलायाःसप्तपदपलमेवदधिकाव्याइतिदध्यादायततः
 कृत्वायाःएकपलंघृतंतेजोसीतिसादायैकंपलंकुशोदकमापोद्विष्टेसादायप्रणवेना
 लोभ्यप्रणवेनैवयज्ञियकाष्ठेननिर्मथ्यप्रणवेनैवाभिमंत्र्यदरितैःसप्तपत्रैरहिनाग्रेदरि
 तैःकुशैःस्कवस्तानभूतैःपंचगमाहुतीजुहुयात्॥वक्षमाणमंत्रैः॥ॐ इरावतीधेनु
 मती॥मयूषेःस्वादा॥इदंशुषिमेनमम॥ॐ इदंविष्णुर्विचक्रमे॥सुरेस्वादा॥इदंवि
 श्रवेनमम॥ॐ मानस्तोकेतुः॥महेस्वादा॥इदंरुद्रायनमम॥ॐ ब्रह्मयज्ञानं प्र॥वि
 चःस्वादा॥इदंब्रह्मणेनमम॥ॐ अग्नयेस्वादा॥इदमग्नयेनमम॥ॐ सोमायस्वादा॥
 इदंसोमायनमम॥ॐ तत्सवितुर्वरेण्य॥इदंस्वादा॥इदंसवित्रेनमम॥ततःप्रण
 वेन॥ॐ स्वादा॥इदंप्रजापतयेनमम॥ॐ भूर्भुवःस्वःस्वादा॥इदंप्रजापतयेनमम॥
 ॐ अग्नयेस्विष्टकृतेस्वादा॥इदमग्नयेस्विष्टकृतेनमम॥एवंदशाहुतीर्हुत्वाब्रत
 ग्रहणंकरिष्येइतिब्राह्मणनृष्टाकुरुष्वेनितैरनुज्ञातः॥प्रणवेनसवेनसर्वंयिवे
 त्॥पानचपलान्मध्यमपणेनपंचपत्रेणसुवर्णपात्रेणब्रह्मतीर्थेनवाकुर्यात्

एतच्च ग्रामाद्वर्द्धिर्नद्यास्तीरेनक्षत्रदर्शनकार्यं॥अत्रात्रैतुगोमूत्रादिस्वल्पं वाग्राह्यं॥
 सर्वस्यापेयत्वात्॥सर्वकापिलमथवेनिलेगे॥पराशरः॥स्त्रीशूद्रश्चपुण्यार्थं प्राजा
 पत्यसमाचरेत्॥पंचगव्यंचक्रुर्वीतस्नात्वापीत्वाशुचिर्भवेत्॥इति॥आरंभे सर्वं कृ
 त्वा णो समाप्तौ च विशेषतः॥आज्येनैव हि शुभलाग्नौ जुहुयाद्वा दतीः॥४॥थक॥
 श्राद्धं कुर्याद्द्वितीये च गोद्विरण्यादिभिर्दक्षिणां॥स्त्रीणां दोमो न दातव्यः पंचगव्ये
 तथैव चेति वचनात्स्त्री शूद्राणां पंचगव्यं दोमप्राशनयोर्विकल्पः॥दोमकरण
 पक्षे लोकिके गो ब्राह्मणद्वारा कार्यः॥प्रायश्चित्तं प्रदातव्यं जपदोमविवर्जित
 मिति वचनाच्छूद्रस्य ब्राह्मणद्वारापि दोमो भवत्येव॥ततो गृहमागत्य॥विष्णुस्म
 रन्॥मौनी निशामतिवाह्य॥प्रक्रांतं प्रायश्चित्तं सकल्यानुसारेण प्रत्याप्नायद्वा
 राकृत्वोत्तरांगानि कुर्यात्॥अग्निस्थापनादिव्यादतीभिर्गज्यदोमं च पूर्ववत्कृ
 त्वा॥विष्णुश्राद्धमुत्तरांगे दानं च पूर्ववच्चरेत्॥एवं प्रायश्चित्तं कृत्वा॥वैतरणीं द
 द्यात्॥तद्यथा॥देशकालौ स्मत्वा॥मम समस्तपापक्षयार्थं यमद्वारस्थितवैतर

ण्याख्यनपुत्रारणार्थं वैतरणीधेनुदानं करिष्ये॥तदंगत्वेन ब्राह्मणवरणांगोः पूजनं करिष्ये॥इति
 सकल्पः॥ब्राह्मणवरणं कुर्यात्॥अमुकगोत्रः अमुकप्रवरान्वितः अमुकशर्मादि अमुक
 गोत्रं अमुकप्रवरान्वितं अमुकशर्माणं वैतरणीधेनुदानार्थं त्वामहं वृणो॥वृतो स्मीति तेन वा
 क्यं॥तथा विभवं ब्राह्मणं पूज्यत्वा प्रार्थयेत्॥विष्णुस्मद्विज श्रेष्ठभूदेव पंक्तिपावन॥तत्त्वका
 मो प्रदास्यामितुभ्यं वैतरणीं तु गमिनि॥ददौति प्रतिवचनं वदेत्॥पुत्रकर्त्रा चैत्रर्चमस्येति
 प्रयोगः॥ततो धेनुं पूजनपूर्वकं प्रार्थयेत्॥धेनुके त्वं प्रतीक्षस्व यमद्वारे महापथि॥उत्ति
 तीर्षुरहं देवी वैतरणी नमोऽस्तुते॥पुत्रपक्षे उत्तितीर्षुरयमिति यवेत्॥ततो तिलकुशज
 लमादाय तस्याः॥पुच्छद्वस्ते धृत्वाऽहं मां वैतरणीं संतृप्तं कां गमवत्सं॥विष्णुदेवतां सवर्णं शृ
 गीरोष्परवुरितां म्रपृष्ठां कास्पदोदनां कृष्णवस्त्रशृङ्गानां समधान्यसहितां पद्मवस्त्रवद्भक्षु
 मयोदुषोपरिस्थितां हज्रोपानत्कां स्पृष्टोपवीतसंयुक्तां कार्यासिद्धेः सांभोजनोप
 रिस्थितां लोहदं उदस्तमहिषारूढयमसहितां गंधाघृतितां अमुकशर्मणे तुभ्यमहं संप्र
 ददेतेन श्रापापाहमहं विष्णुप्रीयते॥एतत् वैतरणिदानसागतासिध्यर्थं यथाशक्ति सुव

णंविस्त्रयुग्मंवादक्षिणोत्तुम्भमहंसंप्रददे॥ततःप्रार्थयेत्॥ ॥विष्णुरूपद्विजश्रेष्ठभूदेवपंक्तिपावन
 ॥सदक्षिणामयादत्तातुम्भंवेतरणिचणोः॥धेनुकेतवप्ररीक्षस्वयावदागमनंमम॥वेतरणीनरी
 द्योरापुल्ललग्नस्ताराम्यहमिति॥पुत्रादिचेतनदापुल्ललग्नस्तरोत्तुयः॥इतिप्रयोगः॥याल
 श्मीःसर्वभूतानांयाचदेवेव्यवस्थिता॥धेनुरूपेणसादेवीममपापं व्यपोहतु॥इतिसंप्रार्थ
 विसर्जयेत्॥ ॥अनेनवेतरणीदानेनश्रीमहाविष्णुःप्रियतांनमम॥स्वयंदानाशक्तौपु
 त्रेणदत्वातस्यश्रेयोदद्यात्॥ ॥ततोदशदानानि॥देशकालौस्मत्त्वाममजन्मप्रभृतिम
 रणायावत्अनेकपापक्षापार्थदशदानानिकरिष्येइतिसंकल्प॥तत्रादौभूमिदानं॥दश
 दानांतर्गतभूमिदानंकरिष्ये॥ ॥गोभूतिलहिरण्याज्यवासोधात्यगुडानिच॥रोप्यंलव
 णमित्थाकुर्दशदानानिपंडितःइति॥उक्तानितत्रगवामंगेषुतिष्ठति॥गवामेःअथतःसत्वि
 तिमंत्राभ्यांजोदानं॥इमांशोविष्णुदेवतादशदानांतर्गतांब्राह्मणायतुम्भमहंसंप्रददे॥
 ततोभूमिदानं॥पूर्वोक्तसंकल्पः॥दशदानांतर्गतभूमिदानंकरिष्ये॥ब्राह्मणवरणं
 ववत्॥सर्वभूताश्रयाभूमिर्वराहेणसमुहता॥अनेतसस्यफलदाजतःशान्तिप्रयत्नमे

४

८

दशदानांतर्गतांइमांभूमिंविष्णुदेवतांअमुकशर्मणोब्राह्मणायतुम्भमहंसंप्रददे॥श
 नसांगतासिध्यर्थयथाशक्तिस्ववर्णदक्षिणां॥अथतिलदानं॥दशदानांतर्गततिलदानं
 करिष्ये॥ब्राह्मणवरणंपूर्ववत्॥महर्षिर्गोत्रसंभूताःकाश्यपस्यतिलास्तताः॥तस्मा
 देषांप्रदानेनममपापं व्यपोहतु॥इमांसिलान्सोमदेवतांअमुकशर्मणोब्राह्मणाय
 तुम्भमहंसंप्रददे॥दानसांगतासिध्यर्थदक्षिणां॥अथहिरण्यदानं॥दशदानांतर्गत
 हिरण्यदानंकरिष्येब्राह्मणवरणंपूर्ववत्॥हिरण्यगर्भगर्भस्थिदेमवीजंविभावसो॥अ
 नेतपुण्यफलतश्चतःशान्तिप्रयत्नमे॥इदंस्ववर्णंअग्निदेवतांब्राह्मणायतुम्भमहं॥दान
 सांगतासिध्यर्थइमांदक्षिणांतुम्भं॥अथाज्यदानं॥दशदानांतर्गतमाज्यदानमहंकरि
 ष्ये॥पूर्ववद्ब्राह्मणवरणं॥कामधेनुषंसंभूतंसर्वक्रतुषुसंस्थितं॥देवानामाज्यमा
 ज्यमाहारमतःशान्तिप्रयत्नमे॥इदंआज्यंविष्णुदेवतांअमुक०ब्रा०॥तुम्भं॥दानसांग
 तासिध्यर्थइमांदक्षिणांतुम्भं॥अथवस्त्रदानं॥दशदानांतर्गतवस्त्रदानं॥पूर्ववद्ब्रा
 ह्मणवरणं॥शरणंसर्वलोकानालज्जायारक्षणपरं॥सुवेशधारिवस्त्रत्वमतःशान्तिप्र

यच्छमे॥ इदं वासः॥ बृहस्पतिदेवते अमु०॥ ब्राह्म० तुभ्य०॥ दानसांगतासि० इमां दक्षि०॥
 अथ धान्यदानं॥ दशदानां तर्गत धान्यदानं० ध्ये०॥ पूर्ववत् ब्रा००॥ सर्वदेवमयं धान्यं सर्वमि
 त्तिकरं महत्॥ प्राणिनां जीवतोपायमतः शान्तिं प्रयच्छमे॥ इदं धान्यं प्रजापतिदेवते अ० ब्रा
 ०॥ दे०॥ दानसांगतासि०॥ इमां दक्षिणां तुभ्य०॥॥ अथ गुडदानं॥॥ दशदानां तर्गत गुडदा
 नं० ध्ये०॥ तद्गत्वे०॥ यथा देवेषु विश्वात्मा प्रवरश्च जनार्दन॥ सामवेदस्तदेवानामदा
 देवस्तयोगिनः॥१॥ तथारसानां सर्वेषां गुडः श्रेष्ठतमो मतः॥ तस्मादस्य प्रदानेन मम
 पापं क्षयोद्भूतु॥ इमे गुडं विष्णुदेवते अमु० ब्रा० तु० दे०॥ दानसांगतासि० ध्ये० इमां दक्षि०॥ अ
 थ रोष्यदानं॥ दशदानां तर्गत रोष्यदानं० ध्ये०॥ पूर्ववत् ब्रा००॥ प्रीतिर्यतः पितृणां च
 विष्णुशंकरयोः सदा॥ शिवनेत्रे द्रवरूपं मतः शान्तिं प्रयच्छमे॥ इदं रजतं रुद्रदेवते अमु
 कशर्म०॥ तुभ्य० दे०॥ दानसा०॥ इमां दक्षि० दे०॥॥ अथ लवणदानं॥॥ दशदानां तर्गत
 लवणदानं० ध्ये०॥ तद्गत्वे०॥ ब्रा००॥ यस्मादन्नं रसाः सर्वे वोत्कृष्य लवणं विना॥ शंभाः
 प्रीति करं नित्यमतः शान्तिं प्रयच्छमे॥ इदं लवणं यमदेवते यमदूतानां प्रीत्यै अमु० ब्रा

९५

तु० दे०॥ दानसांगता०॥ इमां दक्षिणां०॥॥ इति दशदानानि॥॥ अथ तिलदानं॥ यथा श
 क्रितिलान्सुवर्णं च ताम्रपात्रे कृत्वा संकल्प्य पूर्वकं ब्राह्मणाय दद्यात्॥ मम जन्म प्रभृति मर
 णांतयावत् अनेकपापक्षयद्वारा श्रीविष्णुप्रीत्यर्थं तिलपात्रदानं करिष्ये॥ तद्गत्वेन ब्रा
 ह्मणवरणं॥ यानिकानि च पापानि ब्रह्मदत्ता समानि च॥ तिलपात्रप्रदानेन तानि नश्यं स
 र्वदा॥ इदं तिलपात्रं० विष्णुदेवते अमु० ब्रा० तुभ्य० दे०॥ दानसांगतासि० ध्ये० इमां दक्षि० दे०॥
 अथ ज्यपात्रदानं॥ देशकालौ संकीर्त्य मम जन्म प्रभृति देहावसानपर्यंतं अनेकपाप
 क्षयार्थं श्रीविष्णुप्रीत्यर्थं ब्राह्मणाय अज्यपात्रदानं महं करिष्ये॥ तद्गत्वा ब्राह्मणवरणं॥
 ताम्रपात्रे कोस्यपात्रे वा अज्यं गृहीत्वा ब्राह्मणे दद्यात्॥ यो देवः पितरूपेण दत्तं कस्य
 भुगव्यः॥ अज्यपात्रप्रदानेन समं विष्णुप्रसीदतु॥॥ इति मंत्रेण विप्रदत्ते दद्यात्॥ इदं अ
 ज्यपात्रं विष्णुदेवते॥ अमुकशर्मणे ब्राह्मणाय तुभ्य०॥ स्वस्तीति ब्राह्मणं ब्रूयात्॥ दानसांगता
 सि० ध्ये० इमां दक्षिणां तुभ्यं दे०॥ ततो लोहदानं॥ यमायुधानां प्रीत्यै ब्राह्मणाय लोहदा
 नं महं करिष्ये॥ तद्गत्वेन ब्राह्मणवरणं॥ यस्मादायुसकर्मणि तवाधीनानि नित्यशः॥ ला
 गलाया युधादां निदतः शान्तिं प्रयच्छमे॥ इदं लोहं यमदेवते यमायुधानां प्रीत्यै अमुकशर्मणे

ब्राह्मणाय तुभ्यं ॥ दे ॥ दानसंगतासिध्यर्थं इमां दक्षिणां तुभ्यं महे सं ॥ दे ॥ ततो कार्पासदा
 नं ॥ येन दत्तेन ग्रायंते धुवः स्वरितिक्रमात् ॥ ब्रह्माद्या रुषयः सर्वे वा कराद्या गणास्तथा ॥
 इन्द्राद्यैरेवता सर्वा कार्पासेन न तु तोषकः ॥ इदं कार्पासं सर्वदेवतं ब्राह्मणाय तु ॥ दे ॥ दान
 संगतासिध्यर्थं इमां दक्षिणां ॥ ततोस्तव दानं ॥ यमदूतानां प्रीत्यै ब्राह्मणाय लवणरा
 ० ॥ तदंग ब्राह्मणवरणं ॥ दानमत्र स्तु पूर्ववत् ॥ इदं लवणं यमदेवतं अमुं ब्राह्मणाय तु
 भ्यं ॥ दे ॥ ॥ अथ सप्तधा न्यदानं ॥ ब्रीहियो यवगो भूमा मुद्रमाषाः प्रियंगवः ॥ तिलाश्च कृ
 षिभिः प्रोक्ताः सप्तधा न्यामिति स्मृतं ॥ ॥ अथ ब्रीहिदानं ॥ सप्तधा न्यातर्गत् ब्रीहिदान
 महे करिष्ये ॥ तदंग ब्राह्मणवरणं ॥ ब्रह्मणानिर्मिताः ॥ पूर्व ब्रीहयो यत्त साधनाः ॥ अनेन
 ब्रीहिदानेन मम संतु मनोरथाः ॥ इदं ब्रीहिदानं प्रजापतिदेवतं अमुकशर्मणे ब्राह्मणाय
 तुभ्यं ॥ दे ॥ दानसंगतासिध्यर्थं इमां दक्षिणां तु ॥ ॥ अथ यवदानं ॥ सप्तधा न्यातर्ग
 त यवदानमहे करिष्ये ॥ तदंग ब्राह्मणवरणं ॥ यवाः शुद्धाः सदा पूज्या यत्तद विषि संस्थिता
 ॥ दानेनानेन वै यस्मान्मोतिरस्तु सदा मम ॥ इमान् यवान् प्रजापतिदेवतान् अमुक

२०

शर्मणे ब्राह्मणाय ० महे सं ० दे ० दानसंगतासिध्यर्थं इमां दक्षिणां तु ॥ दे ॥ अथ गोधूमादानं
 ॥ सप्तधा न्यातर्गत् गोधूमदानं ० ॥ तदंग ब्राह्मणवरणं ० ॥ धान्यं चूडामणिजंबू द्वीपे गो
 धूमसंतिकाः ॥ पुष्टिवर्द्धनसौख्यानामतः श्यातिप्रयत्नमे ॥ इमान् गोधूमान् प्रजापतिदेवता
 न् अमुकशर्मणे ब्राह्मणा ० तुभ्यं ० दे ॥ दानसंगतासिध्यर्थं इमान् दक्षिणां तुभ्यं ० दे ॥ ॥
 अथ मुद्रदानं ॥ सप्तधा न्यातर्गत् मुद्रदानं कृ ० ॥ तदंगत्वेन ब्राह्मणवरणं ॥ धान्यानामु
 त्रमामुद्रादेवानां प्रीतिदायकाः ॥ अतस्तेषां प्रदानेन विष्णुलोकं महीयते ॥ इमान् मुद्रान्
 प्रजापतिदेवतान् अमुकशर्मणे ब्राह्मणाय तुभ्यं महे सं प्रददे ॥ दानसंगतासिध्यर्थं द
 क्षिणां ० ॥ दे ॥ अथ माषदानं ॥ सप्तधा न्यातर्गत् माषदानं करिष्ये ॥ तदंग ब्राह्मणवरणं
 ॥ एयं च देहद्वितीयाय विष्णुर्देहासमुद्रवाः ॥ पितृत्वं सिकरामाषाः प्रयच्छतु शुभांगति ॥ २ ॥
 इमान् माषान् पितृदेवतान् अमुकशर्मणे ब्राह्मणाय तुभ्यं ॥ दानसंगता ० ॥ दे ॥ ॥ अथ प्रि
 यंगवानां दानं ॥ सप्तधा न्यातर्गत् प्रियंगवानां दानमहे करिष्ये ॥ तदंग ब्राह्मण ० ॥ प्रियं
 गवः सदा श्रेष्ठारूपाणां प्रीतिदायकाः ॥ अतस्तेषां प्रदानेन रूपां लोके महीयते ॥ तिला

स्त

श्वेततिलाकृष्णतिलोमोमूत्रसंभवाः॥तेमेददंतुपापानिगरीरेणकृतानिच॥इमास्तिलान्
सोमदेवतात्रमुकशर्मणेब्राह्मणाय०दे॥दानसां॥॥इतिसप्तधान्यानि॥॥ततःयन्म
याकृतंअमुकप्रायश्चित्तंतदस्ति॥इत्यस्तु॥इत्यस्तु॥इत्यस्तु॥इत्यस्तु॥इत्यस्तु॥इत्यस्तु॥
तुतेष्ठितंयस्यचेष्टितंवेद्विजः॥॥इतिप्रतिवचनं॥॥तथाचगारुडे॥तत्त्वादानंनुवि
प्रेम्भोदीनानाथेभ्यःएवच॥वंधोमित्रेकलत्रेचक्षेत्रधाम्यधनादिषु॥मित्रवर्गेचसर्वत्रम
मत्वंविनिवर्त्तयेदिति॥दक्षिणाग्निरसंभूमौवर्द्धिष्मत्यानिवेशये॥दितिवाक्यात्॥भूमौद
क्षिणाग्निरसंशयीता॥ततःपुत्रादिरुचैःपुरुषसक्तोपनिषदादिश्रावयेत्॥एतत्प्रायश्चित्
त्रमकृत्वैवयदिपित्रादिर्नृतः॥स्तदापातकसन्नानिश्चयेपुत्रादिनाइमवश्यकार्यं॥अनि
श्चयेनावश्यकंपुत्रादिनाकरणेपंचगव्यप्राशनाभावः॥अथासन्नमृत्युसमयेउक्तां
तधेनुंरिद्रायकुटुंबिनेश्चित्रियायब्राह्मणायदद्यात्॥ततःपुत्रादिनाअद्येत्यादिदेश
कालौस्तत्वा॥अमुकगोत्रस्यामुकशर्मणःअस्मसुखेनप्राणोक्रमणप्रतिबंधकोक्त
निष्कृत्यनुक्तनिष्कृतिसकलपातकक्षयद्वारासुखेनप्राणोक्रमणार्थंउक्तांतधेनुदानम

११

हकरिष्ये॥तदंगत्वेनब्राह्मणवरणं॥गवामंगेष्ठितिमंत्रमुक्त्वाइमामुक्तांतदेनुरुद्रदेव
सांअमुकगोत्रायामुकशर्मणेब्राह्मणायतुभ्यमहंसंप्रददे॥दानसांगतासिध्यर्थंयथा
शक्तिदक्षिणादद्यात्॥अथादिताग्नेर्मरणसमयारारभ्यसपिंडीकरणोत्तंकर्मलिख्यते
॥तत्रशुक्लपक्षेसायदोभानंतरंरात्रौयजमानस्यमरणशंकायातदेवाग्नीवित्त्यप्रा
तर्होमःकार्यः॥अत्रहोमद्रव्यादूरणानंतरंतस्योन्नयनात्प्राकयजमानमरणोर्गार्हप
त्येहोमद्रव्यंरुदेत्॥उन्नयनादूर्ध्वप्राग्होमादाहवनीयेददेत्॥एवंकृतेयदिप्रतिः
कालेपर्यंतंयदिजीवतितदास्वकालेषुनहोमोनभवत्येव॥कृष्णपक्षेरात्रौमृतिशं
काचेत्प्रातराहुतिंष्टथुककुत्वातद्दिनादारभ्यामावास्याष्टिपर्यंतानांसायंप्रातर्होमा
नांतत्रेणानुष्ठानेकुर्यात्॥तत्रपिंडपितृयज्ञवर्जितामावास्याष्टिकुर्यात्॥अत्रहोमे
इष्टिकुर्यात्॥अत्रहोमेइष्टियश्चादौनवानुष्ठीयमानेऽशक्त्यायत्नीयजमानकर्त्तव्यं
कर्मलोपेपिनदोषः॥सकनेष्ट्यसंभवेऽप्यसंस्कृतचतुर्गृहीनेनपुरेनुवाक्यायाज्या
याप्रधानदेववायागानुष्ठानं॥तस्याप्यसंभवेप्रतिप्रधानयागेपूणाहुतंजुहुयात्

ॐ अन्नये स्वाहा ॥ इदमन्नये नमः ॥ ॐ अग्नीषोमाभ्यां स्वाहा ॥ इदमग्नीषोमाभ्यां नमः ॥
 इन्द्राय स्वाहेति सान्नाय्ययाजिनः स्वमग्नये विष्मवे इन्द्रायिमा मिति ॥ ततः आवसथ्या
 ग्नौ सकलं पक्षादिकर्मकार्यं ॥ सकला संभवे प्रधानदेवतानामाज्या कृतिः ॥ एवं कृ
 ते यद्यजमावास्या पर्यंतं जीवति तदान प्रतिदिनं सायं प्रातर्होमाः ॥ अमावास्याया
 मपराह्णे केवलं दक्षिणाग्निमुहस्यपिंडपितृयज्ञः कार्यः ॥ नाग्यधाने ॥ नवताशनं
 ॥ नामावास्मेष्टिः कृतत्वात् ॥ सकलेष्टौ क्रियमाणा यद्दुर्विग्रहणानंतरं प्रागासाद
 नान्नरयोगार्हपत्ये हविषा दाहः ॥ आसादनादूर्ध्वं मरणे आदेवनीये हविर्दाहः ॥ तत्र
 मंत्रः ॥ याम्यो गृहीतानि ताभ्यः स्वादेत्येवैना न्यादेवनीये सर्वा कृतिं जुहुयादि आश्वला
 यनब्राह्मणे ॥ केचित्कृष्णपक्षे म्रियमाणा मावास्मेष्टिमेव कुर्वन्ति ॥ न तस्य र्यति पक्ष
 होमः ॥ एवं मेवारध्वानो चातुर्मास्यादीनां समानयनं ॥ तत्र वैश्वदेवपर्वणिकृते अं
 त्यपर्वपर्यंतं सामासहोमविधानेन यथा कालपक्षहोमातेष्टौ च कृत्वा पुनः पक्षहो
 मं पक्षानेष्टि ॥ पुनरप्येवं वरुणप्रघासकालपर्यंतं कृत्वा वरुणप्रघासाः कार्याः ॥

२२

ततो मासचतुष्टयसंबन्धि पक्षे होमं पक्षांतेष्टौः कृत्वा साकमेथारव्यपर्वकृत्वा तदानीमेव शुनासी
 रीयं कुर्यात् ॥ सयत्रैव साकमेधैयजते तबुनासीरीयेण यजेतेति श्रुतेः ॥ अत्रापि पक्षे दोमेष्ट्या
 देर संभवे वरुणप्रघासाद्येकतत्रेण कुर्यात् ॥ तादृशस्यापि संभवे आज्यं संस्कृत्य यरिस्तरण
 समिराधाने कृते कृत्वा चतुर्गृहीतैः पुरोनुवाक्यायाज्याभ्यां सर्वान् प्रधानयागान् कुर्यात् ॥ त
 द संभवे प्रतिदेवनममुषो स्वादेति पूर्णकृतिं जुहुयात् ॥ अंतरामरणे दर्शवितृदविषा प्रतियत्तिः
 ॥ एवं मेव पशुसोमयागाद्वारध्वे अंतरामरणं कुर्याद्यथा संभवमारध्वकर्म समाप्तिः कार्याः
 ॥ यश्चलाभेतदैवस्य पुरोडाशमा मिक्षा पूर्णकृतिं जुहुयात् ॥ असमाप्ते कर्मणि मरणे जाते
 तदंततेव कर्म भवति सर्वत्र ॥ ततो दुर्बला वस्त्रां संभावितं सन्निहृष्टमरणं यजमानं ज्ञात्वा
 ॥ मृदंगो मयेन गेमुत्रेण तीर्थेदिकेन शुद्धोदकेन च संस्त्राप्य शुद्धे वाससी परिधाय मेये
 नोपबिष्टायां वेदोदक्षिणाभ्यान् कुशानां स्तीर्य बद्धतिलान् वीक्यैर्यतत्र प्राकश्चिरस
 उदकं ॥ शिरसं वा वादक्षिणश्चिरसं वा भूमौ पुत्रोत्संगे निवेशयेत् ॥ मुखे सुवर्णं प्रक्षिपे
 त् ॥ कंठे विदुमं वा प्रक्षिपेत् ॥ शालिग्रामविलातुलसी च सन्निधौ विधेया ॥ दीपश्च

विष्णुपूजनं॥ॐ नमो भगवते वासुदेवायेति सततपः कार्यः॥ अमृतत्वप्राप्तिकामनया उपनि
 षद्गणतया निच पुण्यसंक्रान्तिगतास्तोत्राणि च सहस्रनामादीनि पुनश्चाप्यादया उच्यते पवेयुः
 ॥ ततो गतप्राणं ज्ञात्वा पुत्रादेस्तात्वा मृतशरीरप्रक्षालनं॥ अदतवस्त्रपरिधानं॥ चंदनेन सर्वा
 गप्रोक्षणं॥ ॥ अलेकरणं॥ अथ दुर्मरणं निमित्तप्रायश्चित्तानि॥ शृंगी देखी नखी सर्पवि
 द्धं चंडालचौरमारितस्य चोदायणं॥ तस्य कृच्छ्रं वा॥ धेन्वादिदानरूपप्रत्याप्नोयद्द्वारा वा॥
 पंचदशप्राजापत्यानि वा॥ तदशक्ते गवादिप्रत्याप्नाये कृत्वा ददेत्॥ एवं ऊर्ध्वोच्छिष्टाधरो
 छिष्टो भयोच्छिष्टास्नाता स्पृश्या स्पृश्या खट्वा स्तरणादि स्थितस्य मरणदोषशक्त्वा अनुसारेण वि
 प्रचनपूर्वकं त्रीनषट् द्वादशावाप्राजापत्यानि विप्रानुज्ञापूर्वकं तदानीमेव कृत्वा शुद्धिं संपाद्य
 दादादिकं कुर्यात्॥ कर्त्रापि यदि पापी तदा पापानुसारेण प्रायश्चित्तं स्मृत्युक्तं कृत्वा मृतस्यो
 र्द्धदेहिकं कुर्यात्॥ यदि प्रेतस्य शुद्धिं कृत्वा दादादिकं करोति॥ तदा तत्रोपनिष्ठते॥ अंत
 रिक्षे विनश्यति॥ उभयोर्नरकप्राप्तिश्च॥ ततः कर्त्रादेशकालौ स्मत्वा अमुकगोत्रस्य अमुक
 प्रेतस्य ऊर्ध्वोच्छिष्टाधरोच्छिष्टो भयोच्छिष्टाः स्पृश्या स्पृश्या मरणखट्वा मरणादिजनितप्रत्य

१३

वायपरिहारार्थं पंचदशद्वादशषट्त्रीन्वाकृच्छ्रान्यथाशक्ति प्रायश्चित्तं अमुकप्रत्याप्नाये
 न सद्यः सतकं ते वा करिष्ये॥ इति संकल्प्य॥ शक्नोत देव प्रत्यादिना॥ अशक्नोत सतकं ते
 वा कुर्यात्॥ कर्त्राप्यात्मशुद्धौ देशकालस्मरणं कृत्वा आत्मशुद्धिद्वारा पित्रादेरौर्ध्वदेहि
 काधिकारसिद्ध्यर्थं शक्त्वा एतावदेव कृच्छ्रं पंचप्रायश्चित्तं करिष्ये॥ इति संकल्प्य॥ श
 क्तः श्वेत्तदानीमेवाशक्तः श्वेत्सतकं ते वा कुर्यात्॥ ततः पुत्रादिस्नातः कृतापसमस
 कृत्वा कुर्यात्समूहनादिसंस्कारपूर्वकं दादार्थं संपादयन् शुद्धादनार्थं मित्यादवनीयद
 क्षिणाग्नीविहरति॥ संचिह्निते भ्रातः सन्कर्त्तव्यं पितृदादवनीयदक्षिणाग्नीषुतिस्त्रोम
 मयी स्त्रालीशुक्लगोमयतृणचूर्णपुक्ता अधिश्चरति दक्षिणामुखः॥ अत्र सर्वकर्मणि
 सद्येन दक्षिणामुखेन च कर्त्तव्यं॥ सभ्यावसथ्यो नैरिवाधिश्चरति॥ तोहि प्रत्यक्षावे
 व स्त्रालीमध्ये निधाय नेतव्यौ॥ सर्वासु स्त्रालीषु असंस्कारार्थं नामलेषणादिचिह्नं का
 र्यं॥ ततः कर्त्ता त्रये च पुत्राः कक्षोपखवर्जके शश्मश्रुलोमनखानि वापयेयुः॥ भर्त्तरीम
 ते पत्न्याः अद्ये दशमे द्विवायथाचारं वपनकार्यं॥ ततः सर्वे पुत्राः पुनस्तात्वा॥ अह

तवस्त्रपरिधाने॥लोकिकाग्रौचरुंश्रययित्वा॥षट्पिंडोदघात॥ततःकर्त्तादेशकालो
 स्मृत्वा॥अद्यपूर्वो॥पुण्यनियो॥अपसव्यं॥अमुकगोत्रस्यअमुकप्रेतस्यप्रेतत्वमुक्तये
 उन्नमलोकावाप्तयेदाहादियोग्यताप्राप्तिरस्तु॥एकोद्विष्टविधिनामनस्थानेशवनाम्नाःश्रा
 द्दंकरिष्ये॥इमंलोकं परित्यज्यगतोसिपरमंगति॥मनसावायुरूपेणकुशेत्वायोजयाम्यहं
 ॥कुशोसित्वं पवित्रोसिब्रह्मणानिर्मितःपुरा॥त्वयिस्नानेनमुस्नातोयस्येतद्रथिवंधनं॥इ
 तिमंत्रेणविप्रार्थेकुशबटुकुर्यात्॥गोत्रस्यअमुकप्रेतस्यक्षणमुपतिष्ठतु॥गोत्रस्यअ
 मुकप्रेतस्यआसनमुपतिष्ठतु॥गोत्रस्यअमुकप्रेतस्यपाद्यमुपतिष्ठतु॥गोत्रस्यअ
 मुकप्रेतस्यअर्घ्यमुपतिष्ठतु॥गोत्रस्यअमुकप्रेतस्यअन्नमुपतिष्ठतु॥गोत्रस्यअमुक
 प्रेतस्यगंधाःउपतिष्ठंतोउपतिष्ठंतित्वितिप्रतिवचनं॥गोत्रस्यअमुकप्रेतस्यधूपउपतिष्ठ
 तु॥गोत्रस्यअमुकप्रेतस्यदीपउपतिष्ठतु॥गोत्रस्यअमुकप्रेतस्यनैवेद्यउपतिष्ठतु
 गोत्रस्यअमुकप्रेतस्यश्रीफलतांबूलउपतिष्ठतु॥अमुकगोत्रस्यअमुकप्रेतस्यद
 क्षिणाःउपतिष्ठंतोउपतिष्ठंतु॥अमुकगोत्रस्यअमुकप्रेतस्यआमान्नउपतिष्ठतु॥स

१४

वेपिचाराःउपतिष्ठंतोउपतिष्ठंतु॥अमुकगोत्रस्यअमुकप्रेतस्यपिंडस्याऽधादर्भासनउप
 तिष्ठतु॥अमुकगोत्रंअमुकप्रेतस्यअवनेजनमुपतिष्ठतु॥अमुकगो०अमुकप्रेतस्य
 उल्लानश्राद्धेशवनाम्नाःएवपिंडस्तवोपपतिष्ठंतोउपतिष्ठंतु॥अमुकगो०अमुकप्रेत
 स्यप्रत्यवनेजनमुपतिष्ठतु॥अमुकगो०अमुकप्रेतस्यसत्रमुपतिष्ठतु॥अमुक
 गोत्रस्यअमुकप्रेतस्यअन्नगंधादिसर्वोपचाराःउपतिष्ठंतोउपतिष्ठंतु॥अभिर
 म्यतोअभिरतास्मेतिपिंडविसर्जनं॥अनादीनिधनोदेवःशंखचक्रगदाधरा
 अक्षय्यपुंडुरीकाक्षःप्रेतमोक्षःप्रदोभव॥१॥अतसीपुष्पसकाशपीतनिर्मलवास
 सं॥येनमस्यतिगोविंदनतेषांविद्यतेभयं॥अकल्मषकर्मकृतःसदावामयोभु
 वा॥देवभ्यःकर्मकृत्वास्तंप्रेतसचाभुवः॥भद्रकणेति कुशबटुविसर्जनं॥अनेन
 मंत्रेणपिंडदानेनप्रेतस्यप्रेतत्वनिवृत्तिरस्तुदाहादियोग्यताप्राप्तिरस्तु॥अग्रेहा
 रदेशीयश्राद्धयोग्यताप्राप्तिरस्तु॥॥अथहारदेशीयश्राद्धं॥॥देशकालोस्म
 ॥अपसव्यं॥अमुकगोत्रस्यअमुकप्रेतस्यदाहादियोग्यताप्राप्तयेएकोद्विष्टविधि

नापां यनामः द्वारदेशियश्चाहं करिष्ये ॥ इमं लोकं परिसृज्ये निकुशं बुदुं कुर्यात्
 ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य द्वारदेशियश्चाहं करिष्ये ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतः ॥ आ
 सन उपतिष्ठतु ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य पाद्य उपतिष्ठतु ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतः ॥ अर्घ्य
 मुपतिष्ठतु ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतः ॥ अन्नमुप ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतः ॥ गोधाः उपतिष्ठ
 ता उपतिष्ठतु ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतः ॥ अक्षताः उपतिष्ठता उपतिष्ठतु ॥ धूपदीपनैवे
 द्यादि आमात्रमुपतिष्ठतु ॥ सर्वोपचाराः उपतिष्ठता उपतिष्ठतु ॥ गोत्रस्य अमुक
 प्रेतस्य द्वारदेशियश्चाहं पिंडस्याधः दर्भासन उपतिष्ठतु ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतः ॥ अन्न
 नेजनमुपतिष्ठतु ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतः ॥ दाहादियोग्यता प्राप्त्यर्थं द्वारदेशियश्चाहं पां
 यनामः एष पिंडः सर्वोपतिष्ठता उपतिष्ठतु ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतः ॥ प्रसवने जनमुपति
 ष्ठतु ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतः ॥ अन्नमुपतिष्ठतु ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य गंधाः उपतिष्ठता
 उपतिष्ठतु ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतः ॥ अक्षताः उपतिष्ठता ॥ उपतिष्ठतु ॥ धूपदीपनैवेद्यादि स
 र्वोपचाराः उपतिष्ठता ॥ उपतिष्ठतु ॥ अनादिनिधनो देवः ॥ अतसी पुष्प ॥ अक्रं कर्म

२५

कर्म ॥ पिंडविभर्जनं ॥ अहं करोति कुशवटुं विसर्जनं ॥ ॥ अद्येसादिदेशकालो मृत्वा
 ॥ अपसव्य ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तये उत्तमश्लोकप्राप्तये दाहादियोग्यता
 प्राप्त्यर्थं एकोद्विष्टविधिना च तरेखे च रनामः ॥ अहं करिष्ये ॥ इमं लोकं परिसृज्ये सर्व
 वत् ॥ अमुकगोत्रः ॥ अमुकप्रेतः ॥ क्षणमुपतिष्ठ ॥ गोत्रस्य ॥ अमुकप्रेतः ॥ आसनमुप ॥
 ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतः ॥ अर्घ्यमुप ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतः ॥ अन्नमुप ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतः ॥
 ॥ गंधमुप ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतः ॥ आमात्रमुप ॥ सर्वोपचाराः उपतिष्ठता ॥ उपतिष्ठ
 तु ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतः ॥ पिंडस्याधः दर्भासनमुपतिष्ठतु ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतः ॥ अन्न
 नेजनमुपतिष्ठ ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतः ॥ प्रसवने जनमुपतिष्ठतु ॥ अन्नगंधादिसर्वोपचा
 राः उपतिष्ठता उपतिष्ठतु ॥ विसर्जनं ॥ अनादिनिधनो देवः ॥ शंखचक्र ॥ विद्यते मय ॥
 अक्रं कर्म कर्मकृतः सह ॥ अनेन पिंडदानेन प्रेतत्वनिवृत्तिरस्तु उत्तमलोकावा
 सिरस्तु ॥ अग्रे विश्रामहे योग्यता प्राप्तिरस्तु ॥ ततः पुत्रादयः सर्वैरुत्तिजश्च स्थाली
 स्तूपे चाग्निमहितां दारिद्र्यवत्याहोदितं शवंगृहीत्वा सर्वाणि यत्तया वाणिष्ठ्यदाज्य

र्भास्तिलान् घृतं समदिरण्यशकलानि च गृहीत्वा सर्वं सपिंडा ज्येष्ठपुत्रः सगः श्मशानं
 अनुगच्छेति ॥ यमसंस्कृतं जपेति ॥ यमगाथां गायतीत्येके ॥ यमसंस्कृतं ॥ अपेताध्यायः ॥ ततश्चा
 मस्मशानयो रईमार्गे भूतनाम्ना विश्रावश्चाहं ॥ अद्येत्यादि देशकालोक्त्या ॥ अपसव्यं ॥ गो
 त्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तये उत्तमलोकावाप्तये अईमार्गे भूतनाम्ना विश्रामश्चाहं क
 रिव्ये ॥ इमं लोकं परीत्य ज्यगते सिपरमंगतिं ॥ मनसा वायुरूपेण कुत्रोत्वां योजयाम्यहं ॥ कु
 त्रोसित्वं पवित्रो सिद्धिं प्राप्नुयानिर्मितः पुरा ॥ त्वयि स्नातेन मुस्नातो यस्यैतद्विधिबंधनं ॥ अमु
 कगोत्रस्य अमुकप्रेतस्य क्षणमुपतिष्ठ ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतः ॥ आसनमुपतिष्ठ ॥ गोत्रस्य अ
 मुकप्रेतस्य अर्घ्यमुप ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य अन्नगंधादि सर्वोपचाराः उपतिष्ठंतं उपति
 षंतु ॥ पिंडस्थाधः र्भासनमुप ॥ गोत्रप्रेतजनेन नमुपतिष्ठतु ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य वि
 श्रामश्चाहं एष ते पिंडमुपतिष्ठतु ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रसवेने जनेन नमुपतिष्ठतु ॥ अन्नगं
 धादि सर्वोपचाराः उपतिष्ठंतं ॥ उपतिष्ठंतु ॥ विसर्जनं ॥ अनादिनीधनो देवः शंखचक्रगदा
 धरः अक्षयपुंडरीकाक्षः प्रेतमोक्षप्रदो भव ॥ ॥ अतसीपुष्पसंकाशं ॥ येन मस्यति ॥

१६

अकं कर्म कर्म ॥ अनेन पिंडदानेन प्रेतस्य प्रेतत्वनिवृत्तिरस्तु उत्तमलोकप्राप्तिरस्तु ॥ अग्नेर्द
 हनश्चाहं योग्यता प्राप्तिरस्तु ॥ ततः श्मशानभूमौ शनैः शब्दस्थापनं ॥ सामिकश्चेत् सर्वतीर्था
 निमनसा ध्यात्वा शब्दं स्तपनं ॥ ततः पुत्रादिनां स्नानं ॥ समे बहुलं नृणेरिणो धर्मवितानसा
 धनं ॥ सर्वं प्राचीनावीतिरक्षिणा मुखः कुर्यात् ॥ गार्हपत्याहवनीयदक्षिणाग्निस्थानेषु सकृ
 त्सकृद्भूमौ संस्कारां कृत्वा ॥ गार्हपत्याहवनीयदक्षिणाग्निनां स्थापनं ॥ सम्यावसथ्य योरुत्त
 रतः ॥ सममुप्रक्रमेषु स्थापनं ॥ एषां वा वापं च मेषु प्रक्रमेषु ॥ ततः गार्हपत्याहवनीयोरुत्त
 राले प्रागायतो वितिकाष्ठैश्चिनुयात् ॥ ॥ ततः तत्र साधकनाम्नाश्चाहं ॥ देशकालोक्त्या
 त्वा ॥ अपसव्यं ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रेतत्वविमुक्तये उत्तमलोकावाप्तये रादादियोग्यता
 प्राप्त्यर्थं विना स्नाने साधकनाम्नाः श्राद्धं करिव्ये ॥ इमं लोकं ॥ मयं ॥ कुत्रोसित्वं ॥ बंधनं ॥ अ
 मुकगोत्रस्य अमुकप्रेतस्य क्षणमुपतिष्ठतु ॥ गोत्रप्रेत आसनमुपतिष्ठतु ॥ गोत्रप्रेत अर्घ्यमु
 पतिष्ठतु ॥ गोत्रप्रेत अन्नगंधादि सर्वोपचाराः उपतिष्ठंतं ॥ उपतिष्ठंतु ॥ पिंडस्थाधः र्भासनमुप
 तिष्ठतु ॥ गोत्रप्रेतजनेन नमुपतिष्ठतु ॥ गोत्रप्रेतदहनश्चाहं एष ते पिंडमुपतिष्ठतु ॥ गोत्रप्रेत

प्रसवने जनमुप०॥ अत्रांधादिसर्वोपचाराः उपतिष्ठतां उपतिष्ठतु॥ विसर्जनं॥ अनादिनि
 धनोदेवः० प्रदोभवः॥ अतसीपुष्पसंकाशं० तेनयं॥ अक्रन्कर्म०॥ अनेन पिंडदानेन प्रेतस्य
 प्रेतत्वनिवृत्तिरस्तु॥ अग्रे संचरश्चाद्देवो ग्यग्राप्तिरस्तु॥ ॥ ततः प्रेतस्य केनाश्मश्रुलोमा
 वा छेदने॥ पुनः शवे स्नापयित्वा॥ पुष्पादिनिरलंकृत्य चितौ प्राग्ग्रीवमुत्तरलोमकृत्मा जिन
 मास्तीर्य तस्मिन् प्राक् शिरसमुन्नाने प्रेतं निदध्यात्॥ प्रेतसंबंधिवस्त्रद्विधा कृत्वा एकेन
 खंडेन प्रेतशरीरमाच्छादयेत्॥ खंडांतरं समश्नानवाप्त्यर्थं भूमौ निरस्येत्॥ ततः प्रेतकरे प्रेत
 नामैव पिंडदानं॥ अद्यैसादिदेशकालौ स्मत्वा॥ अथ समये॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रेत
 त्वमुक्तये उन्नमलोकावासये प्रेतकरे प्रेतनाम्नः प्राङ्करिष्ये॥ इमे लोकं परीत्य ज्य०॥ स्य
 दं॥ कुक्षोसित्वं० पुरा॥ त्वयि स्नाते०॥ बंधनं॥ अमुकगोत्रस्य अमुकप्रेतस्य क्षणमुप०॥ गो
 त्रप्रेत आसनमुपति०॥ गोत्रप्रेत अर्घ्यमुपति० गोत्रप्रेत अन्नमुपति०॥ गोत्रप्रेत गंधमुप०
 ॥ गोत्रप्रेत आमाम्यमुपति०॥ सर्वोपचाराः उपतिष्ठतां० छंतु॥ पिंडस्था धर्मासनमु०॥ गो
 त्रप्रेत अवने जनमुपति०॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य दाहादियोभ्यता प्राप्त्यर्थं प्रेतकरे प्रेतनाम्नः

१७

०॥ षष्ठिं डस्तवोपतिष्ठतां उपतिष्ठतु॥ अमुकगोत्र अमुकप्रेत० प्रसवने जनमुप०॥ अत्रांधा
 दिसर्वोपचाराः उपतिष्ठतां उपतिष्ठतु॥ विसर्जनं॥ अनादिनि धनोदेवः० भवः॥ अतसीपुष्प
 संसे॥ येन मस्यति०॥ भये॥ अक्रन्कर्म०॥ अनेन पिंडदानेन प्रेतस्य तत्त्वनिवृत्तिरस्तु उन्नम
 लोकावासिरस्तु॥ ततः संशरीरे अज्येनाभ्याजनं॥ प्रेतस्य मुखेनासिकयोरक्ष्णोः कर्णयो
 र्श्च समदिरण्यशकलनिधानं॥ ततः सर्वाणि पात्राणि प्रागग्रानि उन्नानानि त्यजेत्॥ अ
 थ पात्रप्रतिपत्तिः॥ ॥ जुहुं धृतेन पूरयित्वा॥ प्रेतस्य दक्षिणहस्ते प्रागग्रामासादयति॥ स
 व्येपाणोरिक्तां उपभूतो॥ हृदये ध्रुवांरिक्तां॥ दक्षिणनसिकायां वैकं कतस्कवे॥ कर्णयोः
 प्राशिन्नदरणे॥ २॥ शिरसि प्रणीतारिक्ता॥ कपालानि शिरसि जलेवा॥ पार्श्वयोः शृण्वे॥ एकं
 दक्षिणोर्णमासिकहितीये वरुणप्रधासकं॥ प्रतिप्रस्थातुर्मेव्यर्थं यवग्रहणं रांबुमुक्तं॥ लो
 किकमिति केचित्॥ एकं चेद्विधा कृत्वा पाश्वयोरेकैकखंडमासादयेत्॥ उदरे षड्दा ज्यंती
 मीडा प्रागग्र॥ शिश्नसमीपे शंभ्यां प्रागग्र॥ अंडयोः समीपे अरणी उदगग्रे॥ तत्समीपे अ
 धोमुखमूलखले मुसले च॥ अज्यिष्ठाली पिष्टपात्री उपवेखखंडवत्ताश्च तावदानं पुरेडा

शपात्रौदोतषदनपूर्णपात्रकूर्चब्रह्मासनप्रमुखानि सर्वाणि यजपात्राणि कूर्चर्मध्ये सादयेत्
 ॥ स्मार्थपात्राणामप्यरणी सदितानां कूर्चर्मध्ये सादनं ॥ वरुणप्रधामिकानां च सादनं ॥ स्था
 लीकपालादीनां पात्राणां मशमयानां च दृषदादीनामप्युप्रक्षेपः ॥ लोहमयानां च वली
 कपरिकाङ्कीलकादीनां ब्राह्मणायदानमप्युप्रक्षेपो वा ॥ ततः गर्हपत्ये दक्षिणमुखं जा
 ल्यसेस्तुत्य ॥ स्कक्श्चवं च संमज्य उहास्य उत्सृज्य ॥ अवश्यं ॥ अग्निद्वे त्रदवण्यां स्रुदीनां गृ
 हीत्वा उपरिसमिधं धारयन् ॥ वामदस्ते बकुलान् कुशान् गृहीत्वा ॥ आदवनीये परिस्मीर्य ॥
 अप्रादक्षिणेस्तन ॥ आदवनीये समीधमाधाय उपविश्य सव्यजानुपातः सन् ॥ अस्मात्त्वमिति
 मंत्रेण आदवनीये एकाहुतिं जुहोति ॥ अस्मात्त्वमधिजातो सित्वदयं जायता पुनः ॥ असौ स्व
 र्गाय लोकाय स्वाहा ॥ इदमग्रेन असौ स्तुते प्रेतनामनिर्देशः ॥ प्रथमोक्तं ॥ अमुकनामा
 प्रेतः ॥ इति प्रयोगः ॥ आज्यशेषेण प्रेतमुखे जाहुतिर्देया ॥ ततो मुखे अग्निद्वे त्रदवण्यां रि
 क्ताग्राग्रा मासादयति ॥ ततो स्वादिरंस्कवं सम्यनासिकायां प्रागग्रमुत्रानमासादयति ॥ स्पृष्टं
 दक्षिणदस्ते नतो वितोपरि दक्षिणां श्रेर्बदिराच्छादनं ॥ तत आदवनीयादीनामालभ्य मंत्रपाठः

२८

कार्यः ॥ कृत्वा सुदुष्करं कर्म जानता वाप्यजानता ॥ मृत्युकालवशा प्राप्य नरं पंचत्वमागतं
 ॥ धर्माधर्मसंशुक्रं लोभमोहसमाकृतं ॥ ददेयं सर्वगात्राणि दिव्यान् लोकान् सगच्छतु
 ॥ ततः चंदनपुष्पाक्षतैः रत्नीनां पूजनं तत्र मंत्रः ॥ त्वं भूतकृताद्यो ने त्वं लोकपरिपालक
 ॥ उक्तं संस्कारकस्तस्मादेनं स्वर्गे मृतनयततो म्रिषिश्चित्रे रादीपने ॥ सशेषं दाहं कृत्वा ॥
 ततः पुत्रादयः सप्तसप्तसमिधो गृहीत्वा चितायाः सप्तप्रादक्षिण्यं कुरु ॥ प्रतिपदक्षिणे एकै
 कसमिधं प्रक्षेप्य चितायां कुरु ॥ कुशारेणोल्मुकस्योपरि सप्तदाहदानं ॥ ततः पूर्ववत् लो
 किकायां च रुश्रययित्वा ॥ पूर्ववत् षट्सिंहां नदद्यात् ॥ प्रेतेन सप्तप्रत्यक्ष्यावसथ्याग्नेर्न
 यनं ॥ प्रेताग्निमध्ये अये नूनं गंतव्यं ॥ तत्र उक्तां तश्चाद्वा रित्वितो प्रेतविधानययंतं पूर्व
 वत् ॥ सकृत् संस्कारं पूर्वकं आवसथ्याग्ने स्थापनं ॥ पात्रप्रतिपक्षिस्त्वेवं ॥ मुखे द्दिश्य
 ॥ शिरसि च मसं ॥ पार्श्वयोः शृण्वं ॥ अंडयो रुदगश्रेष्ठरणी ॥ प्रोक्षणी पात्रादीनां मेतरे
 णोरुप्रक्षेपः ॥ लोहं निष्कास्य चात्रो वलीकयोश्च मन्मयादीनामंभसि प्रक्षेपः ॥ चिताया
 दक्षिणतो म्रिदानं ॥ समिदं जंक्रिवेणास्मात्त्वमित्याहुतिर्दोमः ॥ दक्षिणां सीका

योऽस्रवं॥वर्जंरक्षिणदस्ते॥शेषंसमानं॥॥अथनिरग्निकस्यविधिरुच्यते॥पूर्ववतलौकि
 काग्नौचरुश्रययित्वा॥तत्रउक्तातश्चाद्वादितितोप्रेतनिधानपर्यंतं॥पूर्ववत्॥प्रेतेनसदृशे
 किकाग्रेनयनं॥स्मृत्तानदेवोप्रेतस्यदक्षिणतःसकृत्संस्कारपूर्वकलौकिकाग्रेःस्थापनं
 ॥पूर्णकुटिवत्॥आज्यंसंस्कृत्य॥उद्वास्या॥उत्सूय॥अवेक्ष्य॥जुहुयात्॥अग्नयेदहनपत
 येस्वाहा॥इदमग्नयेदहनपतयेनमम॥ॐकालापदहनपतयेस्वाहा॥इदंकालापदहनप
 तयेनमम॥ॐअनिलापदहनपतयेस्वाहा॥इदंअनिलापदहनपतयेनमम॥ॐअनला
 यदहनपतयेस्वाहा॥इदंअनलायदहनपतयेनमम॥ॐमृत्यवेदहनपतयेस्वाहा॥इदंम
 र्त्यवेदहनपतयेनमम॥अस्मात्त्वमधिजातोसित्वदयेजाययतांयुतः॥असौस्वर्गयलो
 कायस्वाहा॥अनेनमंत्रेणशब्दमुखेएकांश्राकुटित्तुहुत्वासप्तद्विरण्णशकप्रक्षेपः॥ततः
 गोत्रप्रेतक्रव्यादमग्निंउपतिष्ठतु॥क्रव्यादमग्निंप्रहिणोमिदंयमराज्यगच्छतुरिप्रवाहः॥
 इदंवायमितरोजातवेदादेवेभ्योद्वयंवदतुप्रजानन॥ततःगावनरोदनंकुर्यात्॥ततोउ
 दकरानं॥स्मृत्तानपृथिविभागस्थित्वा॥गोत्रस्यअमुकप्रेतस्यदाहजनितताद्योपशमना

१५

र्यउदकरानंकरिष्ये॥ततःकृतछिद्रमुदकुंभंस्कंधेरुत्वा॥ॐप्रजापतौत्वादिवताशामुपोदके
 लोकेतिरधाम्यसौइतिमंत्रेणप्रेतपादप्रदेशात्परितस्थितेरप्रदक्षिणंधारांदत्वाकुंभस्याग्नि
 निष्फोटनं॥ततोस्मानंगत्वाष्टघृतोनवलोकयेतः॥स्नानार्थंनद्यादौगच्छेति॥तत्रगतोन्न
 रदानामित्तंक्वचित्पुरुषत्कशालकंवा॥उदकंकरिष्यामदइतिमंत्रेणोदकंयाचते॥यदि
 शतवर्षादवकिंप्रेतोभवतितदामाचैवंकुरुध्वमितिप्रतिवचनं॥उर्ध्वंतुकुरुध्वमेतावदे
 वप्रतिवचनं॥प्रसुक्तेषुत्रादयःसपिडाःसमानोदकाश्चयथावृद्धमुदकंप्रविष्येकवस्त्राः
 आर्द्रशिखाःप्राचीतावीतिनःसव्येपाणोरनामिकयानद्यादिसंजलंवृक्षीमयनोद्यरक्षिणा
 मुखाअनमंतोसंधावतामाताश्चसकृदेवनिमंज्जति॥ॐअपनःशोशुचदद्यात्इतिमंत्रेण
 ॥स्नात्वाआर्द्रवाससएवअमुकगोत्रस्यअमुकप्रेतस्यदाहजनितताद्योपशमनार्थंज
 न्मोपरितिलोदकायोजलिरुपतिष्ठतु॥सकृन्निर्वाञ्जलीत्यक्तापुनस्तथैवस्नानंकुर्युः
 ॥जलंजलीतुसगोत्रास्त्रियोपिदक्षः॥ब्रह्मचारीतदद्यात्॥पितृमातृगुर्वाचार्यमाताम
 हमातामहीभ्यःसोपिदद्यात्॥शववाहकैश्चदयाःअन्येसुहृदोदद्युर्नवा॥दानेपिनाशमनि

यमः॥पतितत्रास्यारयो नक्षः॥क्षत्रीयायोदङ्मुखः॥वैश्याय प्राङ्मुखः॥शूद्रास्त्रायो
 दक्षिणाभिमुखारक्षः॥ततो जळादुन्नीर्य वस्त्रपरिधाने कृत्वा तणवति शुचौरेत्रे सर्वे उप
 विशंति॥तत्रोपविष्टानामन्ये सुहृदः पुराणेति हासकथारिभिः संसारानित्यतोऽस्मापयंतस्ते
 षोऽंशे कमपनयेयुः॥तिलोजलिदानानंतरं मश्रुपातेन कुर्यात्॥॥ततो ब्राह्मणैरनुज्ञा
 तास्तत उच्छाय पश्चादवळोकयंतो अथो मुखः कनिष्ठानग्रे कृत्वा पंक्तिभूता एव ग्रामं प्र
 त्यायांति दिवा मृते अस्तमया दुर्ध्वं ग्रामं प्रवेश्य रात्रौ मृते सूर्योदयानंतरं॥यदा ब्राह्मणैर
 अनुज्ञातास्तदानीमेव प्रविशंति॥ततो ग्रहद्वारसमीपे जागृत्य त्रौणिनिं वपत्राणि दत्ते विदं
 श्वाचंभ्य॥शमीपापशमयत्विति शमीमालभते॥अग्नेमेव स्थिरो भूया समिति अग्नेमानं॥
 अग्निर्नः शर्मय छत्विति अग्नि॥तूष्णीमुदकं गोमयं रसं र्षपासे लं दुर्वा प्रवालान् नृवृषभं
 च यथाक्रममालभ्य॥पादेन पाषाणमाक्रम्य दं प्रविशेयुः॥॥अथ पुत्रादीनां निश्च
 माः॥ब्रह्मचारिणो धः पृथक् श्रापिनो॥धउपवेशिनः॥परस्परमसंस्पृष्टा दामाध्ययनव
 र्जिता मलिनः अधोमुखाः॥सर्वभोगविवर्जिताः॥अंगसंवहनं केन संमार्जनं चाकुर्वतो

२०

न किंचन कर्म कुर्युः॥न कारयेयुः॥खड्गादिपाणयः शक्त्या एकात्रं त्रिरात्रं वोपवसेयुः॥अ
 शक्तो एकात्रं त्रीदिव वा दक्षारल वणमावात्र मयूषयाय सवर्जितं॥वेणिषु मत्स्येषु पत्र
 पुटेषु एकवारं क्रीत्वा लब्ध्वा वादिनास्य ये दिवैवात्म्य मश्रायुर्न रात्रौ॥भोजनकाले भोजना
 न्नमक्तमुष्टिमादाय प्रेतोद्देशेन भूमौ निधाय॥गोत्रप्रेत एष ते मक्तमुष्टिरुपतिष्ठतामिति॥
 उच्छिन्नाग्नेर्हृदार्थं मृताधाने लिख्यते॥॥तत्रायसम्येन दक्षिणामुखेन च सर्वकार्यं॥
 आचमनं॥प्राणायामः॥॥अथेसादि एवंगुणं विनिष्ठायां पुण्यतिथौ॥अथ सद्यो गो
 त्रस्य अमुक मृतस्य उच्छिन्नाग्नेर्हृदार्थं मृताधाने करिष्ये॥अरण्यो रुदक्षिणे प्रेतपाणिं कृ
 त्वा अयं त इति समापेय मंत्रं पुत्रादिर्जयेत्॥अयं ते ज्योतिर्ऋत्वि० रयि॥स्वरत्रय संस्का
 राः सकृत्॥गार्हपत्यस्य पश्चात् यस्याग्रयो जुहूयातो इति मंत्रेण मथित्वा गार्हपत्यस्य स्था
 पनं॥ये स्यान्मयो जुहुतो मांसकामाः॥सकल्ययं ते यजमान मांसं जायंतु ते हविषसा दना
 यते स्वर्गलोकमिमं त्रे प्रेतयंतु॥॥इति मंथन मंत्रः॥गार्हपत्यादाहवनीयं दक्षिणाग्नौ
 दहरणम्॥गार्हपत्ये आज्यसंस्कृत्य सकृच्च द्वादश गृहीतं गृहीत्वा समिस्त्वं कमादवनीये

नृसीकुत्वा उवाधि श्रयणादिहं कुर्यात् ॥ उच्छिन्नाग्नेः सरणिं सद्रावेण ॥ अरण्यारभा
 वेचाने अरणी आनी अरण्यारुपरि दक्षिणं प्रेतपाणिं कृत्वा अयंत इति समारोपमंत्रं पुत्रा
 दिर्जयेत् ॥ यस्याग्रय इति मंत्रेण अग्निं मंथने ॥ गार्हपत्यस्थापनं ॥ आहवनीयो दक्षिणा
 श्रोद्धारणं ॥ तिस्र एव स्त्राली रैष्टवै इति प्रेषः ॥ ततः उवाधि श्रयणादिहं कुर्यात् ॥
 ॥ इत्यग्निदोत्रीणां मृताधानं ॥ ॥ अथ स्मार्त्तमृताधानं ॥ आचमनं ॥ प्राणायामः ॥
 अघेसादि एवंगुणं विविष्टायां पुण्यतिथौ ॥ अपसवे ॥ गोत्रस्याः मुकमतस्य उच्छि
 न्नाग्ने हाहार्थं स्मार्त्तमृताधानं करिष्ये ॥ अरण्यारु दक्षिणं प्रेतपाणिं कृत्वा अयंत इति
 समारोपमंत्रं पुत्रादिर्जयेत् ॥ ॐ अयं ते जोनिर्क त्रियोऽरणिः ॥ संस्कारमकृत् ॥ आव
 सथ्याग्नेः यश्चातयस्याग्रयो जुहोत इति मंत्रेण मथित्वा आवसथ्याग्ने स्थापनं ॥ सच
 मंत्रः ॥ ये स्याग्रयो जुहोतो मां सकामाः ॥ सकल्पयंते यजमानो संजारांतु ते हविषसा
 दनाय ते स्वर्गं लोकमग्निमंत्रे प्रेतयंतु ॥ ॥ इति मंथनमंत्रः ॥ ॥ आवसथ्याग्ने आ
 जसं स्तु सक्तवेण सक्तविद्वाद्वाग्दीत्वा उपरि समित्पूर्वकं जुहोति ॥ तत्र मंत्रः ॥

२१

ॐ उपावरोहः जातवेदः ॥ इमं प्रेतं स्वर्गयलोकां य प्रेता दुतिचास्य जुषस्व स्वाहा ॥ इमं प्रेतं ये
 नमम ॥ इषी स्यात्संब्रंशस्वीयमंत्रः ॥ इति स्मार्त्तमृताधानं ॥ ॥ यागे मास द्वये कृत्वा मा
 सचतुष्टयेति कृत्वा ॥ षष्ठमासोर्ध्वं चांद्रादिकं ॥ संवत्सरादूर्ध्वं त्रैमासिकं ॥ आलस्यो दि
 नान्नित्यागे द्वादशाहानि कामे अहमुपवासः ॥ मासाति क्रमे द्वादशाहमुपवासः ॥
 संवत्सराति क्रमे मासोपवासः ॥ पयोभक्षणं वा ॥ प्रमदादग्नित्यागे अत्रिरात्राद्वा
 दशालषु प्राणायामः ॥ आषाढदा चतुर्विंशति ॥ आहोरात्रोत्पंचात्रात्त्राविं
 शत्यादाहृतं ॥ अमासादुपवासः ॥ आषाढिरात्रात्रिरात्रं ॥ संवत्सरात्कार्यं ॥ अतः
 परं प्रत्यहं कार्यं ॥ संवत्सरोर्ध्वं मन्त्रित्यागे चांद्रं ॥ द्विवर्षत्यागे चांद्रं सोमपानं च ॥ चांद्र
 द्वयं वा ॥ त्रिवर्षत्यागे कृत्वा च ॥ गोदानं चेत्यादि ॥ अथ प्रत्याप्तायाः कल्याः ॥ यावत्का
 लनिष्ठे दस्तावदाहुतिः परिमितं होम्यद्रव्यं दद्यात् ॥ ततः प्राणायामो मंत्रकः ॥ एवं
 सर्वं प्रेतकृत्ये सर्वं प्रेतकृत्ये प्राचीना वितिना कार्यं दक्षिणापवर्गं च ॥ ॥ अथ संक्षे
 पतद्गमनविधिः ॥ ॥ तत्र विशेषो लिख्यते ॥ भर्तुर्मरणसमये आत्मनः प्राणान्

संकल्पश्चंदनः॥ देवैः संपादितो मयं पतित्वं सर्वदेवतां॥ तेन सह गमिष्यामि भर्ता त्वं वा
यजन्मनि॥ इति मनसा संकल्प्य स्नानं कुर्यात्॥ शक्र्या तिलधेन्यादिदानं॥ देवकालो
स्मृत्वा॥ अथैदि एवं गुणं पुण्यतिथौ॥ भर्ता सह गमनाधिकारसिध्यर्थं तिलधेनुदानं
करिष्ये॥ तदंगत्राह्यपावरणं भद्रोपायपरिमितान् तिलान् वंशपात्रे कृत्वा ब्राह्मणाय द
द्यात्॥ तत्र मंत्रः॥ तिन्नाः श्वेताः सिलाः कृष्णाः सिलाः मूत्रसंनिभाः॥ तिलधेनुस्वरूपेण
सत्त्वमार्गप्रदायकाः॥ अतस्तेषां प्रदानेन गाढं सत्त्वममास्तुवे॥ इमां तिलधेनुं अमुक
वार्मणे ब्राह्मणा यतु मम दं संप्रददे॥ दानसंगता सिध्यर्थं दक्षिणां तु मम दं संप्रददे॥ ततो
बधून्समस्तान्त्रयं मया॥ हस्ते जलमादाय॥ एवं गुणेत्यादि॥ आत्मनो भर्तृश्वेन जन्मज
न्मातरपरंपाराज्जितं सर्वपापक्षयद्वारा श्रीलक्ष्मीनारायणोपराणोक्तो नैकफलप्रा
प्तये मते भर्तृरिच्छात्वारो हणं करिष्ये॥ तदंगतया विहितं हरिद्रकुंकुमांजनादिसोभा
ग्यद्रव्ययुतवंशपात्रदानं करिष्ये इति संकल्प्य॥ सुवासिनीम्॥ सोपस्काराणि शृणु
णिदद्यात्॥ तत्र मंत्रः॥ ॐ लक्ष्मीनारायणो देवो बलसत्त्वगुणाश्रयः॥ गाढं सत्त्वचमे

प्रीत्यर्थं

२२

देयाद्वायनेः परिनोषितः॥ सोपस्काराणि शृणुणिवायनेः संयुतानि च॥ लक्ष्मीनारायणप्रीत्यै स
त्वकाग्रे दाम्यहे॥ अनेन सोपस्कारसहितेन श्रृयदानेन लक्ष्मीनारायणोप्रीयेतां॥ ततः कुं
कुमांजननूतनवस्त्रालंकाराद्यै रलंकरणं॥ पायसमोजनमाचारतः॥ ततो बधून्सर्वा
न्विमृज्यात्वा मयवः कृत्वा गृहान्निर्गच्छेत्॥ वेधयुक्तामेन कदापि भूयात्स्यादिवियोगेन
कदापि भूयात्॥ वेध्यात्वमेतन्न कदापि चास्तुदोषो भवेन्न कदापि चास्तु॥ इति पठि
त्याग्निर्गच्छेत्॥ हस्तेन शवान्धारं भं कृत्वा श्रीरामस्मरणपूर्वकं स्मरणं भ्रमो गच्छेत्॥ स्म
रणेनीयमानं वै भर्तृरिमुपयाति सा॥ पदे पदे यत्फलं लभते नात्र संशयः॥ स्तीर्ये गत्वा
स्नानं॥ भर्ता सह गमनाय स्नानं मदं करिष्ये॥ वस्त्रपरिधानं॥ अलंकरणं॥ पुत्राद्यभा
वे स्वयं प्रतिनिधिना स्वयं पिडा दद्यात्॥ अग्रेः समीपमागत्य पंचरत्नानि पद्मवानीलां
जने तथा बध्वा मुखे मुक्ताफलं त्यजेत्॥ ततो मिप्रार्थनं कृत्वा मंत्रेणानेन निश्चितं॥
स्वाहा संश्लेषनिर्विण सर्वगात्रकुतारनं॥ सत्त्वमार्गप्रदानेन नयमां पस्करंतिकं॥
इत्यग्निं प्रार्थ्य॥ आदितानि श्वेत्गाढं पत्ये आज्यं संस्कृत्य॥ आहवनीये आज्याहुतिर्जु

ग्य

कुयात्पत्नी॥ गृह्याग्निमांश्चेतृत्वाग्ने॥ अन्निकानो लोकिकाग्ने॥ ततः सद्गमनक
 वीवामहस्तेकुशेपग्रहं कृत्वा कृत्वेणाज्याकुतीजु कुयात्॥ अन्तयेतेजो धियतये स्वा
 दा॥ १॥ विष्मवे सत्वाधियतये स्वादा॥ २॥ कालाय धर्माधियतये स्वादा॥ ३॥ गृथि
 येऽप्यौकाधिष्ठात्रे स्वादा॥ ४॥ अश्वोरसाधिष्ठात्रीभ्यः स्वादा॥ ५॥ वायवे नलाधिय
 तये स्वादा॥ ६॥ आकाशाय सर्वाधियतये स्वादा॥ ७॥ कालाय धर्माधिष्ठात्रे स्वादा॥
 ८॥ अग्निः सर्वसाक्षिणीभ्यः स्वादाः॥ ९॥ ब्रह्मणे वेदाधियतये स्वादा॥ १०॥ रुद्राय
 रुमन्नाधियतये स्वादा॥ ११॥ इत्येकदश कुतिर्कृत्वा कुर्यादग्नेः प्रदक्षिणं॥ ततः त्रि
 लां सोपस्कारां संपूज्यतामरुद्रफलपुष्पाजलिगृहीत्वाग्निप्रार्थयत्॥ त्वमग्ने सर्व
 भूतानां मतश्च रसिमाशिवत्॥ त्वमेवेदवजानीषे न विदुर्यति मानुषाः॥ अनुगच्छमि
 भर्तारं वै धव्यभयपीडिता॥ सत्वमार्गप्रदानेन नय मां भर्तुरेति कं॥ मंत्रमुच्चार्य ज्ञानकैः
 प्रविशेच्च कृताश्रितं॥ तां प्रेतस्योत्तरतः स्तितां देवरः त्रिष्योवानमस्कृत्य करे धत्वा॥ स
 त्वरहिता मुत्थापयेत्॥ सत्वाधिका तु मुद्दहः समाश्वास्य भर्तारं विष्णुरूपविविचिंतयतीना

२३

नाफलैश्च ध्यंदद्यात्॥ चितिस्त्रोभगवानग्निर्विष्णु रूपा सनातनः॥ पतिर्लोकप्रापणार्थं गृह्याणा
 धनमोक्तते॥ ॥ अथ स्तुतिः॥ त्वं ब्रह्मा त्वं च वे विष्णुस्त्वं रुद्रस्त्वं प्रजापतिः॥ त्वं सूर्यो वि
 सवश्चाष्टौ परमात्मा त्वमेव हि॥ त्वमेव शरणं विष्णो शरणं तु यतिर्मम॥ स्वर्गवानरके त्वं हिय
 त्रयत्रगमिष्यति॥ तत्र तत्र त्यदंष्ट्रं लज्जामेष्यामि माश्रुचं॥ ब्रह्मदत्त्यादिभिः पापैः स्तार
 क्षामियमालयात्॥ अदं ब्रह्मा अदं विष्णु रूद्र वे सूर्य दिक्पतिः॥ आदित्यं च प्रवतिलोचन
 श्वद्यौर्भमिरापो हृदयं यमश्च॥ एते च सर्वे मम सादसे न स्तुष्यंतु ते देव वराश्च सर्वे॥ ततः
 सप्तप्रदक्षिणाः कृत्वा॥ ततश्चितारोहणं॥ प्रवेगाने मंत्रः॥ इदं शरीरं सकलं मदीयं गृह्या
 कृताश्रितं कुरु भव्यमाशु॥ तथा च भर्तुः कुरु दिव्यदेहं भर्तुः समीपं भगवन् ब्रजामि॥ कि
 मयानकृतं साधुभवेद्यदितवानघ॥ इदं शरीरं मालिग्य प्रविशामि कृताश्रितं॥ इत्यग्निं प्र
 विशेत्॥ इति संहिप्रः सद्गमनविधिः॥ अथ पंचक मरणाविधिः॥ आदौ कृत्वा धनिष्ठा
 र्द्धमेतं तक्षत्रपंचकं॥ रेवसंत सदा दुष्यं मशुभं सर्वदा भवेत्॥ बालस्य वा यदृहस्यं पंच
 केषु मृतस्य च॥ विधानं योनिकुर्वीत तस्मै विघ्नं प्रजायते॥ दाहास्तत्र न कर्तव्यो विषादः

सर्वजातिषु॥ न जलं शयते केषु त्वशुभं सर्वदा भवेत्॥ पंचकानंतरं कार्यं कर्तव्यं सर्वमय
 था॥ पुत्राणां गोविणो तस्य संतापोऽप्युपजायते॥ गृहे दानं भवेत्पुष्टं रक्षेत्पुष्टं तस्य॥ पं
 चकानंतरं कार्यं प्रेतदादादिकं खलु॥ अथ वा तद्दिने कार्यं दाहस्तु विधिपूर्वकं॥ ब्रह्म
 पुराणे॥ ॥ धनिष्ठा पंचके जीवामृतो यदि कथंचन॥ पुष्करे यास्य भोजीवो कुलजं मारयेद्
 वै॥ तत्रारिष्टविनाशार्थं विधानं समुदीर्यते॥ दाहदेवो वा वनीत्वा स्नापयेत्प्रयतः शुचिः॥
 दधे स्तु प्रतिमाः कार्याः पंचोणास्तत्र विष्टिताः॥ यवपिष्टेनानुलिप्तास्तामिः सदा श्रावं ददे
 त॥ प्रेतवाहः प्रेतसखः प्रेतपः प्रेतभूमिपः॥ प्रेतदत्ता पंचमस्तनामायेतानि चक्रमात्
 ॥ ॥ तत्रैवं प्रयोगः॥ आचम्य प्राणानायम्य तिथ्यादि स्मृत्वा मुकगोत्रस्या मुकप्रेतस्य धनि
 ष्ठा पंचकमरणजनितवंशारिष्टपरिहाराय पंचकमरणविधिं करिष्ये॥ इति उक्त्वा प्रति
 मां गंधाद्यै रलंकृत्य दाहसमये प्रेतस्य परिचयं सेत्॥ प्रथमं शिरसि॥ द्वितीयं दक्षिणकु
 क्षौ॥ तृतीयं वामकुक्षौ॥ चतुर्थं नानौ॥ पंचमं पादयोर्मध्ये तेभ्यो दद्यात्तद्वृत्ताकुतीः॥ ॐ प्रे
 तवाहाय स्वाहा॥ ॐ प्रेतसखाय स्वाहा॥ ॐ प्रेतपाय स्वाहा॥ ॐ प्रेतभूमिपाय स्वाहा॥ ॐ प्रे

२४

तकर्त्राय स्वाहा॥ इति पंचाकुतिः॥ ततो विधिना श्रावं ददेत्॥ सतकांते ततः कुर्यात् वि
 धिना पंचकं तथा॥ अम्यथानगतिस्तस्य प्रेतपुत्रसुरोभनं॥ स्वर्गलोका विधातेन कृत्वा
 निष्ठापनं ततः॥ अभिधानं निर्वपसां देवतानां तथा शृणु॥ वासवो वरुणश्चैव अजेक
 पाततीयकं अदिबुधमश्चतुर्थं च पूषणं पंचकं तथा॥ धर्माय धर्मराजाय मृत्यवे चांत
 काय च॥ चैव स्वताय कालाय सर्वभूतक्षयाय च॥ ओदुंबराय दध्नाय नीलाय परमेष्टि
 ने॥ वृकोदराय चित्राय चित्रगुप्ताय वै नमः॥ अथो रासुद्रमंत्रं च निर्वपयेत् क्रमेण च
 ॥ विधिना श्रापणं कृत्वा एकैकामाकुतिं कुतेत्॥ कुंडादीनां नीदीदिग्भाभे स्तु दिल्द
 स्तमात्रकं॥ तत्र वस्त्रं समास्तीर्य स्थाप्य वस्त्रादि पंचकान्॥ चतुर्दशयनांश्चैव अथो
 रं स्थापयेत्पुनः॥ आवणात्कलशं स्थाप्याः दिक्षुश्चत्वारि विन्यसेत्॥ कलशः पंचमो
 मध्ये स्थापयेद्दिधि पूर्वकं॥ उच्चार्य वारुणमंत्रं पूरयेत्॥ तीर्थवारिणा॥ मध्ये सर्वोषधी
 क्षिप्वा मृदुवापिल्लवं स्तथा॥ हिरण्यकलसं युक्तं वस्त्रेण वेष्टयेत्ततः॥ कलशं परिचयं
 तस्मिन्निः पंचस्वर्गमयी भवेत्॥ प्रतिष्ठापूजने कार्यं पंचसक्तान् एथ कथं कथं॥ अथो

रेणोवमंवेणततोहोमं चरोः क्रमो न ॥ पूर्णाकृतिं च विधिवत् पूजयेद्देवतां स्तनः ॥ इत्थं समाप्य
 दधने धेनुं रद्यात्पथस्विनीं ॥ सहिरण्यं तिलो रद्यात्पथस्विनीं ॥ सहिरण्यं दद्यात् ॥
 कुरु सवस्त्रं सदक्षिणं ॥ अनिवेकं ततः कुर्यात् कलशोदकेन यत्नतः ॥ कलशो स्तपने तस्य
 कुर्यात् राज्यावलोकने ॥ वस्त्रं चैव परित्याज्य रुद्रमक्रिं विज्ञेयतः ॥ ब्राह्मणान् भोजयेत्प
 श्चात्पायसं मधुसर्पिषा ॥ एवं यः कुरुते पुत्रशुभं तत्र प्रजायते ॥ विधाने यो न कुर्वीत
 विघ्नस्तस्य भवेत्सदा ॥ तस्मात्सर्वं प्रयत्नेन शान्तिं कुर्याद्यथाविधि ॥ कृत्वा तु गोत्रजाः स
 र्वे सुखिनः स्युर्निरामयाः ॥ भवेन्निनात्र संदेहो नात्र कार्या विचारणा ॥ इति ब्रह्मपुरा
 णे कपंचक विधाने ॥ ॥ अथ पद्धतिः ॥ तीर्थे गत्वा स्नानं ॥ शुद्धवस्त्रं परिधानं ॥ अद्य
 त्यादि रावंगुणं तिथौ ॥ अथ सव्यं ॥ गोत्रं स्मर्य मुक्ते तस्य पंचकं जनि तदुर्मरणदोषो
 यशां त्यर्थं ॥ सव्यं ॥ मम गृहे सपरिवाराणां आयुरारोग्यसुखः श्रीमहास्यं विष्णुपूज
 नं शर्कं पंचविधानमदं करिष्ये ॥ विस्रोः यो उन्नापचारजा ॥ स्ठंडिले पंचमसंस्कारान्
 कृत्वाग्निं स्थापयत् ॥ स्ठंडिले दिग्गान् पंचकलशानां स्थापनां ॥ तेषामुपरि पंचनक्षत्रं दे

२५

वतानां स्वर्णमयी मूर्त्तीनां अग्न्युत्तारणपूर्वकं स्थापनं ॥ वसोः पवित्रमग्निशः ॥ वसुभ्यो नमः व
 स्रजं आवाहयामि ॥ इति वसु स्थापनं ॥ वरुणस्यो त्तं भनमिति मंत्रेण वरुणं आवाहयामि ॥ उ
 तनो दिवुध्मः शृणोत्वजशकया तृथिवी समुद्रः ॥ विश्वे देवा रुता दधो कुवानास्तुतामंत्राः
 कविशस्ताः श्रवतु ॥ १ ॥ उतनो दिवुध्म इति मंत्रेण अजेकपादे आवाहयेत् ॥ शिवो नामा
 सीति मंत्रेण श्रुदिवुध्मं आवाहयेत् ॥ पूषतवव्रतेति वृषणं आवाहयेत् ॥ आवाहनमंत्रैः ॥
 ओङ्कारोपचारपूजाकार्या ॥ तस्यैव अक्षपुत्रोपरि यमादिपंचदश देवतानां स्थापनां ॥ यमाय
 नमः ॥ यमं आवाहयामि ॥ धर्मराजाय नमः ॥ धर्मराजं आवाह ॥ मत्स्यवे नमः ॥ मत्स्यं आवा
 हयामि ॥ अंतकाय नमः ॥ अंतकं आवाहयामि ॥ वैवस्वताय नमः ॥ वैवस्वतं आवाहयामि ॥
 कलाय नमः ॥ कालं आवाहयामि ॥ सर्वभूतक्षयाय नमः ॥ सर्वभूतक्षयं आवाहयामि ॥ दध्रा
 य नमः ॥ दध्रं आवाहयामि ॥ नीलाय नमः ॥ नीलं आवाहयामि ॥ परमेष्ठिते नमः ॥ परमेष्ठिनं
 आवाहयामि ॥ चित्रगुप्ताय नमः ॥ चित्रगुप्तं आवाहयामि ॥ इत्येते अथोरमंत्रेण अथोरं स्था
 पनं ॥ सर्वेषां प्रत्येकं सदृशं पूजनं कार्यं ॥ पंचकलशेषु पंचसंस्कारजपः ॥ प्रथमकलशे राक्षोधी
 द्वितीये विधातृतीये अतिरथं चतुर्थे रुद्राध्यायः पंचमेतच्च वाचं जपेत् ॥ षष्ठे गारुडं

पोवा॥ दक्षिणतो ब्रह्मासनादि चरुश्रवणादि आज्यभागो तं कृत्वा॥ वस्त्रादिपंच प्रधानदेवता
 नां प्रत्येकं समिचरुतिलाज्यादि द्रव्यैरष्टोत्तरशतमष्टाविंशतिरष्टौ वाजुदोतीर्जुद्वयात्॥ ॥
 ततो यमादिश्रवणं तं प्रत्येकमेकैका कुतिर्जुद्वयात्॥ ततः स्थापितदेवतानां मुत्तरपूजनं क
 र्यं॥ ततः स्विष्टकृत॥ आज्येन भूराद्यानवाकुतयः॥ इन्द्रार्थे दिक्पालेभ्यो बलिदानं॥ स्वादाश्रा
 णेभ्यः इति मंत्रद्वयेन पूर्णा कुतिः॥ संवस्त्रवप्राशनं॥ पवित्राभ्यां मार्जनं॥ पवित्रप्रतिपत्तिः॥
 ब्रह्मणे पूर्णपात्रदानं॥ प्रणोता विमोक्तः॥ आचार्याय पंचमूर्तिदानं॥ षट् ब्राह्मणभोजन
 संकल्पः॥ पंचकलशोदकेन यजमानसपरिवाराणां अभिशेकः॥ पंचकलशोदकेन स्त्रा
 नं॥ तत्र मंत्राः॥ श्रोत्रो मित्रः॥ १॥ अदानिशो॥ २॥ शन्न इन्द्रमित्रः॥ ३॥ शन्न इन्द्रापूर्वणा॥ ४॥
 शन्नो देवी॥ अथ पंचदानं॥ पयस्वीनां॥ १॥ महिषी॥ २॥ सप्तधा त्वसहितं॥ सहिरण्यं क
 लवस्त्रुतिसहितदानं॥ सहिरण्यं घृतं॥ मुखावलोकनं॥ इति पंचदानं मूले समानं॥ भूय
 सीदानं॥ पुनः स्नानं॥ वस्त्रं त्याज्यं॥ पंचामृतेन शिवपूजनं॥ अष्टोत्तरशतमृत्यं जपमंत्र
 जपः॥ ॥ अष्टपूर्वाचरि॥ पंचकविधानं परिपूर्णात्॥ अनेन पंचकविधानकृतेन अप

२६

सव्यं॥ गोत्रस्य प्रेतस्य पंचकजनितदुर्मरणदोषनिवृत्तिः॥ सव्यं मम गृहे सकलदुरितोपशान्ति
 तिरस्तु॥ यस्य स्मृत्यादिविष्णुसंश्रुत्य॥ ॥ इति पंचकविधानं समाप्तं॥ ॥ अस्मिन् पंच
 कविधाने दशसहस्रतिला कुतिः॥ व्याहृति मंत्रेणेति ब्रह्मपुराणोक्तमस्ति इच्छा चेत्कर्त
 व्यं॥ अकृतेन दोषः॥ इति पंचकशोक्तिः॥ अथ त्रिपादमरणशोक्तिः॥ ॥ त्रिपादश्चेत् मृते
 तद्दुःखिण्यत्र कले मुखे॥ त्वस्य पिष्टमयं कुर्यात्पुरुषप्रितयेततः॥ दोमप्रतिमुखं तत्र
 मवेद्वद्वयानि नि॥ ततो निदरणं कुर्यादेवं साग्रे विधिं स्मृतः॥ कुर्यात्स्त्रितयं पिष्ट
 मयं साग्रे मृते स्त्रियां॥ हरिद्रावरसं छेत्तानिर्दरेभ्यः सुतादयः॥ इतरे निस्वने देवजले वा
 प्रतिपादयेत्॥ त्रिपादभेदाभौ मेज्जरवियोगस्त्रिपुष्करः॥ अथ प्रयोगः॥ अष्टोत्तरादि०
 एवं गुण० अथ सव्यं गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य त्रिपाददक्षमरणजनितदोषोपशान्त्यर्थं त्रिपा
 ददक्षमरणविधिं करिष्ये॥ इति संकल्प्य यवपिष्टेन पुनः लकत्रये कृत्वा॥ गंधमात्ये प्र
 तिमांशं कृत्य॥ दाहसमये प्रेतोपरि न्यसेत्॥ प्रथमं शिरसि॥ द्वितीयं हृदि॥ तृतीयं नाभौ
 ॥ तदुपरि यत्ता कुतिर्जु कुर्यात्॥ प्रेतवाहाय स्वाहा॥ प्रेतसखाय स्वाहा॥ प्रेतपाय स्वाहा॥

इति स्थापनं क्रमेण घृताहुतिः ॥ ततो विधिना श्रावदयेत् ॥ एकादशे दानितीर्थे गत्वा स्नानं ॥ शुद्धवस्त्रपरिधानं ॥ अद्येत्यदि एवं गुणं तिथौ च सव्यं गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य त्रिपादक्षजनि तदुर्मरणदोषोपशान्त्यर्थं ॥ सव्यं ॥ मम गृहे सपरिवाराणां आयुरो रोग्यसुखः श्रीप्राप्त्यर्थं विष्णुपूजनं पूर्वकं त्रिपादक्षशान्तिकरिष्ये ॥ विलोः शोडशोपचारपूजा ॥ स्तुतिं पंचभूतसंस्कारान्कृत्वा गृहस्थापनं ॥ इत्यन्ये कलत्रं च स्थापनं ॥ तेषामुपरि स्वर्णमयि मूर्तयः सिस्रस्थाप्याः ॥ वसोः पवित्रमसि शतधारमिति मंत्रेण प्रथमं वसुभ्योनमः वसुना देवायामि ॥ वरुणस्योन्नमनमिति मंत्रेण वरुणमावाहयेत् ॥ वरुणाय नमः ॥ वरुणे आवाहयामि ॥ उत्तमो हिर्बुध्न्य इति मंत्रेण अजैकपादे आवाहयेत् ॥ अहिर्बुध्न्याय नमः ॥ अहिर्बुध्नं आवाहयामि ॥ वोऽश्वोपचारैः पूजयेत् ॥ कलशत्रयेषु त्रीणि स्तुतानि जपेत् ॥ प्रथमकलशे कृणुष्वया जाहितीये विधाद ॥ तृतीये आशुः शिवाय नमः ॥ ततो रक्षिणतो ब्रह्मासनादि आज्यभागं तं पूर्ववत् ॥ ततः समिच्चरुतिलाज्यादि द्रव्यैः स्थापितदेवानां प्रत्येकमष्टोत्तरशतमष्टाविंशति अष्टौ वा जुहुयात् ॥ दोषाते स्थापितदेव

२७

तानो उत्तरपूजनं ॥ स्विष्टकृदादिभिः कान्तं पूर्ववत् ॥ यथाशक्त्वा ब्राह्मणभोजनसंकल्पः ॥ स्थापितदेवतानो विमर्जनं कार्यं ॥ ततो दानादि दद्यात् ॥ सतकांते मद्रातिथिमतस्य भूतप्रसादायै दिरेण्यं दद्यात् ॥ त्रिपादनक्षत्रमतस्य हिरण्यं दद्यात् ॥ रव्यंगारकगुरुबाराणां मेकस्मिन्चारे मतस्य वस्त्रदानं कुर्यात् ॥ इति त्रिपादमरणविधिः ॥ अथ मतस्य प्रथमदिनं कुर्यात् ॥ तत्र प्रथमं नवश्राद्धविधिं रुच्यते ॥ प्रथमे क्लृप्तीये पंचमे सप्तमे तथा ॥ नवमेकादशे चैव तत्र वश्राद्धमुच्यते ॥ इति वचनात् ॥ नवश्राद्धेषु मंत्राभावाः ॥ नवश्राद्धमिति किं विषयश्राद्धमित्यर्थः ॥ आचम्य प्राणानायं सति थ्यादि स्मृत्वा ॥ अथ सव्यं ॥ अमुकगोत्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रेतत्वविमुक्त्यर्थं प्रथमे दानि विषमश्राद्धं करिष्ये ॥ इति सकल्प्य ॥ ततः इमे लोकं परित्याज्येति मंत्रेण कुशवदुग्रं पिवंधनं ॥ कुशोसीति स्थापनं ॥ कुशवदोपरि अमुकगोत्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रेतस्य शान्त्यर्थं मुपतिष्ठतु ॥ गोत्रप्रेत इदं तेषामुप ॥ गोत्रप्रेत आसनमुपति ॥ गोत्रप्रेत अर्घ्यमुप ॥ गोत्रप्रेत अन्नमुपति ॥ गोत्रप्रेत गंधमुप ॥ गोत्रप्रेत अक्षतामुप ॥ गोत्रप्रेत धूपमुप ॥ गोत्रप्रेत दीपमुप ॥ गोत्रप्रेत नैवे

धमुप०॥ गोत्रप्रेतआमान्यमुप०॥ गोत्रप्रेतपुगीफलताबूलमुपति० गोत्रप्रेतदक्षिणामुपति०॥
 गोत्रप्रेतसर्वोपचाराः उपतिष्ठतां उपतिष्ठतु॥ पिंडस्पाधोः दर्शसनमुप०॥ गोत्रप्रेतश्रवनेज
 नमुप०॥ गोत्रप्रेतप्रथमेदनिषमश्रादे अयं सक्तुपिंडउपतिष्ठतु॥ गोत्रप्रेतप्रसवनेजनउप
 ति०॥ गोत्रप्रेतअत्रमुप०॥ गोत्रप्रेतसूत्रउप०॥ गोत्रप्रेतगंधमु० गोत्रप्रेतअक्षताउप० गोत्र
 प्रेतधूपमु०॥ गोत्रप्रेतदीपमु०॥ गोत्रप्रेतनेवेद्यमु०॥ गोत्रप्रेतपुगीफलताबूलमु०॥ गोत्र
 प्रेतदक्षिणामु०॥ गोत्रप्रेतसर्वोपचाराः॥ उपतिष्ठतां उपतिष्ठतु॥ विसर्जनं॥ ॥ अना
 दिनिधनोदेवः राखचक्रगदाधर॥ अक्षय्यः सुंदरीकाक्षः प्रेतमोक्षप्रदोभव॥ अतसि
 पुष्पसंकाशं पितनिर्मलवाससं॥ येनमस्यति गोविंदं तेषां विद्यते भयं॥ अक्रं कर्मक
 मकृतः सहवाचामयो भुवः देवेभ्यः कर्मकृत्वास्तं प्रेतसचाभुवः॥ १॥ अनेन पिंडदानेन
 प्रेतस्य प्रेतत्वनिरुत्तिरस्तु॥ अग्रे समश्रादे योग्यता प्राप्तिरस्तु॥ अभिरम्यतामिस्तुक्ता
 अभिरम्यतास्तेति प्रकृत्तः पिंडं जलेक्षि स्वास्त्रायत्॥ ततः आचम्य प्राणायामकृत्वा
 देवाकालौ स्मत्वा॥ अपसव्य॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रथमेदनिमूर्द्धवियवनिष्य २८

सप्यं अंजलीदानपूरकश्रवयवपिंडदानं करिष्ये॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य तस्मिन्नेवाक
 रणं॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य श्रवनेजन०॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य अद्य प्रथमेदनिम
 र्द्धवियवनिष्यत्यर्थं श्रुतिं पासानि वृत्त्यर्थं एतत्ते पिंडमुपतिष्ठतु॥ गोत्रस्य प्रेतस्य प्रस
 वनेज०॥ गोत्रस्य प्रेतस्य सूत्रमुपति०॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य अत्र गंधधूपदीपनेवे
 द्यतांबूलदक्षिणासर्वोपचाराः उपतिष्ठतु॥ पिंडस्य उत्तरतः दक्षिणसंस्था वटत्रय
 करणं॥ गोत्रस्य प्रेतस्य अधश्चमपरिदारार्थं प्रथमगत्ते तैलस्त्रादि॥ गोत्रस्य प्रेतस्य
 द्वितीयगत्ते कल्कोदकेन स्त्रादि॥ गोत्रस्य प्रेतस्य तृतीयगत्ते उल्लोदकेन स्त्रादि॥ एभि
 स्तैलकल्कोल्लोदकैः प्रेतस्य अधश्चमनिवृत्तिरस्तु॥ ततो अश्रोमापरि अंजलिदा
 नं॥ प्रेतस्य प्रेतस्य दाहाजनिता योपशमनार्थं अश्रोमापरि एषस्ति ततो योजलिः
 उपतिष्ठतु॥ प्रथमेदनिः एकाजनिः॥ १॥ ॥ इति प्रथमदिनकृते॥ अथ अस्मिन्
 चयनविधिः॥ ॥ तच्च प्रथमेद्वितीयेतृतीये चतुर्थे सप्तमेनवमेवादिने कार्यं॥ तथा
 चकौर्म॥ चतुर्थेवांधवैः सर्वैरस्मिन् चयनं भवेत्॥ प्रथमादिदशमदिनां त्यतमदिने

पुवाकार्यमित्येके॥आदितायेस्तुचतुर्थदिनएव॥चतुर्थेसाग्निकेद्विजेइतिविशेषवाक्य
 त॥श्राद्धाणांविशेषतोदशमदिनएव॥तदुत्तरंतुमौमार्कसंदवारेषुनक्षत्रक्षेत्रा
 ऊर्ध्वंअथुक्ततिथिषु॥एकदश्यात्रयोदश्यापंचदश्यावा॥कृष्णपक्षाभावेमघिंटीक
 रणात्पूर्वसप्तकृत्काले॥कालानुदीह्ययावातंइयप्रोष्ठपदाह्यत्रिजंनमपुष्पहस्त
 नक्षत्रेषुनंरातिथौकार्यं॥दाहदेशगत्याचंस्पदेशकालौसंकीर्त्त॥अपसव्यं॥गोत्र
 त्वस्यप्रेतस्यप्रेतत्वविमुक्तयेउन्नमलोकःप्राप्तयेअस्ति संचयनंकरिष्येइतिसंकल्प्य
 ॥ततोक्षीराज्येनचित्तिप्रोक्षयेत्॥ततोनामीशाखायातस्याभावेयज्ञियवृक्षशाख
 यावा॥गुप्तान्यस्तीनिअप्रदक्षिण्येनपरिवृत्यपरिवृत्यप्रगतानिहत्वा॥अंगुष्ठोप
 निष्ठिकाभ्यांगृहीत्वा॥तवेकुंभेप्रक्षिपति॥शिरोहृदयपाणिपार्श्वेभ्योअप्रदक्षिण
 मस्त्राग्रदणं॥तथाचगोभिलःशिरसोवक्षसःपाणेःपार्श्वतःपादतोपिवा॥अप्र
 दक्षिणमस्तीनिगृहीत्वेत्याहगोभिलः॥नामीशाखायाःत्रयश्चानप्रक्षेपः॥पंचगव्य
 नास्तीस्तपनं॥चंदनागरुकर्पूरकेसरकस्तूरीकातिमुग्धाधैमिश्रणं॥क्षौमवस्त्रेणभो

२५

उवेष्टने॥तद्गोउंगृहीत्वावक्षसमीपेदेवालयेजारामेवाश्रमेशिवाभुमो॥तत्रकुशास्त
 रणं॥तत्रगर्त्रंहत्वावागितिमंत्रेगर्त्रंअस्तिकुंभंनिक्षिपेत्तदुपरिपाशाणांस्थापनं॥ततो
 यथाकुंभोदृश्यतेतथामृतंनिधाय॥पश्चादनवश्रमाणोत्पन्नगत्वास्त्रायात्॥यद्वाते
 स्मिन्नेवसमयेअस्ति संचयनश्राद्धानंतरंततःअस्तिभांडंगृहीत्वा॥उदकांतगत्वाअ
 स्तिनिनिष्काश्यमहाजलेप्रक्षिपेत्॥तस्मिन्त्यक्षेगर्त्रंकरणंभावः॥अथअस्ति संच
 यनश्राद्धविधिः॥देशकालौस्मृत्वागवंगुंतिथौ॥अपसव्यं॥गोत्रस्यअमुकप्रेत
 स्यप्रेतत्वविमुक्तयेउन्नमलोकावासयेअस्ति संचयनश्राद्धंकरिष्ये॥इमंलोकं प
 रित्यगतोसिपरमां गतिं॥मनसावायुरूपेणकुत्रोत्वायोजयाम्यहं॥कुत्रोसित्वं प
 त्रिणोसिब्रह्मणानिर्मितःपुरा॥त्वयिस्नातेनमुस्नातोयस्मेतदंयिवंधनं॥अमुक
 गोत्रस्यअमुकप्रेतस्यक्षयामुपति०॥गोत्रअमुकप्रेतश्चासनमुपतिष्ठतु॥गोत्र
 अमुकप्रेतस्यअर्घ्यमुपतिष्ठतु॥गोत्रअमुकप्रेतअन्नमुपतिष्ठतु॥गोत्रअमुकप्रेत
 गंधमुपतिष्ठतु॥गोत्रअमुकप्रेतआमान्यमुपतिष्ठतु॥सर्वेष्वचाराःउपतिष्ठताउ

पतिष्ठतु॥ पिंडस्याधः दर्भासनमुपतिष्ठतु॥ गोत्रप्रेतजनने जनमुपतिष्ठतु॥ गोत्रप्रेत
 अस्त्रिसंचयनश्राद्धे एषतेपिंडमुपतिष्ठतु॥ गोत्रप्रेतप्रसवने जनमुपतिष्ठतु॥ गो
 त्रप्रेतअत्रगंधसर्वोपचाराः उपतिष्ठतां उपतिष्ठतु॥ विसर्जने॥ अनादिनिधनो दे
 वः शंखचक्रगदाधरः॥ अक्षय्यः पुंडरीकाक्षप्रेतमोक्षप्रदो भव॥ अतस्मात्पुष्पसं
 काशोपातनिर्मलवाससं॥ येनमस्यंति गोविंदं तेषां विद्यते भयं॥ अंककर्म
 कर्मकृतं॥ अनेन अस्त्रिसंचयनश्राद्धपिंडदानेन प्रेतस्य प्रेतत्वनिवृत्तिरस्त
 र्भूमरणवत्सौ योग्यता प्राप्तिरस्त॥ ततो गोमयेन भूमरणदेशमुपलिप्य तत्र त्रिको
 णवेदिकां कृत्वा तत्रोदकशृणंश्चतुरः कुम्भां स्थापयित्वा॥ तेषामुपरि चतस्रः यो
 लिकाः कृत्वा उपरि चतुरः पिंडां संस्थाप्य॥ प्रतिकुम्भे द्वे द्वे पादुके एकं च पातव
 यमि कंधजं संस्थाप्य॥ दशकालोत्तरत्वा रावे गुं तिथौ॥ अपसव्ये॥ प्रेतस्य जमु
 कप्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तये उन्नमलोकावासये स्मारा नवलिदानं करिष्ये॥ दक्षि
 णकोणस्तु कुम्भे दत्त्वा स्मरणवासिभ्यो देवेभ्यः अयं अष्टांगवलिः छत्रध्वज

३०

पादुकापोलिकासहितः मया दत्तोपतिष्ठतां उपतिष्ठतु॥ तस्यश्चिममध्यमकुम्भे दत्त्वा
 त्वा प्रेताय अष्टमष्टांगवलिः छत्रध्वजपादुकापोलिकासहितः स्तवोपतिष्ठतां उपति
 ष्तु॥ ततः वायव्यकोणस्तु कुम्भे दत्त्वा प्रेतस्य भिः अष्टमष्टांगवलिः छत्रध्वज
 पादुकापोलिकासहितः॥ स्तवोपतिष्ठतां उपतिष्ठतु॥ ततः दक्षिणकोणस्तु कुम्भे दत्त्वा
 दत्वाय माय अयमष्टांगवलिः छत्रध्वजपादुकापोलिकासहितः स्तवोपतिष्ठतां उप
 तिष्ठतु॥ इति जलमुत्सृजेत्॥ ततस्मरणवार्ता प्रार्थना॥ स्मरणवासिनो देवास्तु भग
 वतः॥ ते स्मत्सकाशांस्तु वलिमष्टांगमक्षयं॥ प्रेततस्यास्य शुभालोकान् प्रयच्छेत्वि
 दशाश्चत्तान्॥ अस्माकमायुरारोग्यसुखं च यदृतां विरे॥ अनेन स्मरणवलिदानेन प्रे
 तस्य प्रेतत्वनिवृत्तिरस्त॥ द्वितीयदिनकृत्ये॥ पूर्वदिनकृत्ये दत्त्वा अमुकगोत्रस्य अ
 मुकप्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तये उन्नमलोकावा प्रयेद्वितीयदिनविध्यं दद्विश्रयणं करिष्ये॥
 ततः दद्विश्रययित्वा॥ अष्टे सादि एव गुण॥ तिथौ॥ अपसव्ये॥ अमुकगोत्रस्य अमुकप्रे
 तस्य प्रेतत्वमुक्तये उन्नमलोकावासये द्वितीये दिने चक्षुःश्रोत्रनासाश्च वयवनिष्पत्यर्थं

जलीदानप्रकञ्चवयवपिंडदानमहंकरिष्ये॥ तृतीयेखाकरणं॥ गोत्रस्यअमुकप्रेतस्य
पिंडस्पाधःदर्भासनमुपतिष्ठतु॥ गोत्रस्यअमुकप्रेतस्यअवनेजनमुपतिष्ठतु॥ गोत्रस्यअ
मुकप्रेतस्य० द्वितीयेक्रिचक्षुश्रोत्रनासाञ्चवयवनिष्पत्यर्थएषतेपिंडमुपतिष्ठतु॥ गोत्र
स्यप्रेतस्यअवनेजनमुपतिष्ठतु॥ गोत्रस्यअमुकप्रेतस्यसत्रमुपतिष्ठतु॥ गोत्रस्यअमुक
प्रेतस्यअत्रगंधधूपदापनैवेद्यतांबूलदक्षिणासर्वोपचाराउपतिष्ठतु॥ गोत्रस्यअमुक
प्रेतस्यअध्वश्मपरिदारार्थप्रथमगर्ततेलेनस्नाहि॥ गोत्रस्यअमुकप्रेतस्यद्वितीयगर्त
कल्कोदकेनस्नाहि॥ गोत्रस्यअमु० तृतीयगर्तउल्लोदकेनस्नाहि॥ एभिस्तेलकल्कउल्लो
दकेः॥ प्रेतस्यअध्वश्मनिवृत्तिरस्तु॥ ततःअंजलीदानं॥ द्वितीयेक्रिअंजलीत्रयदानं॥
गोत्रस्यअमु० प्रेतस्यरादजनिततापोपशमनार्थंअंशोपरि एषस्तिलतोयांजलीःउपति
ष्ठतु॥ ॥ इतिद्वितीयदिनविधिः॥ ॥ अथतृतीयदिनकृत्यं॥ देशकालोस्मत्वा॥ अपस
व्यं॥ गोत्रस्यअमुकप्रेतस्यप्रेतत्वविमुक्तयेउत्तमलोकावाप्तयेतृतीयेदनिविशमश्रा
हंकरिष्ये॥ शेषपूर्ववत्॥ अनेनविशमश्राहेनप्रेतस्यप्रेतत्वनिवृत्तिरस्तु॥ समश्राहेयो

३१

प्यताप्राप्तिरस्तु॥ देशकालोसंकीर्त्य॥ अपसव्यं॥ गोत्रस्यअमु० प्रेतस्यप्रेतत्वविमुक्तयेउ
त्तमलोकावाप्तयेतृतीयेदनिमुजौवक्षस्तनग्रोवाञ्चवयवनिष्पत्यर्थअंजलिदानप्रकञ्च
वयवपिंडदानंकरिष्ये॥ शेषपूर्ववत्॥ तृतीयेक्रिनिलोजलयःपंच॥ ॥ अथचतुर्थ
क्रिदिनकृत्यं॥ देशकालोसंकीर्त्य॥ अपसव्यं॥ गोत्रस्यअमुकप्रेतस्यप्रेतत्वविमुक्तयेउ
त्तमलोकावाप्तयेचतुर्थेक्रिनाभिगदक्षिणाञ्चवयवनिष्पत्यर्थअंजलीदानप्रकञ्चवयव
पिंडदानंकरिष्ये॥ शेषपूर्ववत्॥ ॥ चतुर्थेक्रिअंजलीसप्त॥ ॥ अथपंचमदिनकृत्यं॥ दे
शकालोस्मत्वा॥ अपसव्यं॥ गोत्रस्यअमुकप्रेतस्यप्रेतत्वमुक्तयेउत्तमलोकावाप्तयेपंच
मेक्रिविशमश्राहंकरिष्ये॥ शेषपूर्ववत्॥ अथअवयवपिंडदानं॥ देशकालोसंकीर्त्य॥
अपसव्यं॥ गोत्रस्यअमुकप्रेतस्यप्रेतत्वमुक्तयेउत्तमलोकावाप्तयेपंचमेक्रिऊरुद्धय
जानुनीद्वयपादौद्वयञ्चवयवनिष्पत्यर्थअंजलिदानप्रकञ्चवयवपिंडदानंकरिष्ये॥ शेष
पूर्ववत्॥ पंचमेक्रिनवांजलयः॥ अथषष्ठेक्रिदिनकृत्यं॥ देशकालोस्मत्वा॥ अपसव्यं॥ गो
त्रस्यअमुकप्रेतस्यप्रेतत्वमुक्तयेउत्तमलोकावाप्तयेषष्ठेक्रिमर्मावयवनिष्पत्यर्थअंज

लीदानपूरक अवयवपिंडदानं करिष्ये ॥ शेषं पूर्ववत् ॥ एकादशं जलपयः ॥ अथ सप्तमे क्रि
 दिन कृत्यं ॥ देशकालौ संकीर्त्तय ॥ अपसव्यं ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तये उत्तमलोक
 प्राप्तये क्रिविमं श्राद्धं करिष्ये ॥ शेषं पूर्ववत् ॥ ततः अवयवपिंडदानं ॥ देशकालौ संकीर्त्तय
 ॥ अपसव्यं ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रेतत्वविमुक्तये उत्तमलोकावाप्तये सप्तमे क्रिमं ज्ञामे
 दमो ससिराजाल अवयवपिंडदानं करिष्ये ॥ शेषं पूर्ववत् ॥ त्रयोदशं जलपयः ॥ १३ ॥ अ
 थाष्टमदिन कृत्यं ॥ देशकालौ संकीर्त्तय ॥ अपसव्यं ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तये
 उत्तमलोकावाप्तये अष्टमे क्रिदंतनस्वलोमं अस्ति अवयवनिष्पत्यर्थं अंजलीदानपूरक
 अवयवपिंडदानं करिष्ये ॥ शेषं पूर्ववत् ॥ पंचदशं जलपयः ॥ १५ ॥ अथ नवमे क्रिदिन कृत्यं
 ॥ देशकालौ संकीर्त्तय ॥ अपसव्यं ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तये उत्तमलोकावा
 सयेन नवमे क्रिषमं श्राद्धं करिष्ये ॥ शेषं पूर्ववत् ॥ देशकालौ संकीर्त्तय ॥ अपसव्यं ॥ गो
 त्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तये उत्तमलोकावाप्तये नवमे क्रिबलवीर्या अवयवनि
 ष्पत्यर्थं अंजलीदानपूरक अवयवपिंडदानं करिष्ये ॥ शेषं पूर्ववत् ॥ सप्तदशं जलपयः

३२

॥ १७ ॥ अथ दशमदिन कृत्यं ॥ देशकालौ संकीर्त्तय ॥ अपसव्यं ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रेतत्व
 मुक्तये उत्तमलोकावाप्तये दशमे क्रि श्रुतिपासा निवृत्त्यर्थं अंजलीदानपूरक अवयव
 पिंडदानं करिष्ये ॥ शेषं पूर्ववत् ॥ एकोनविंशत्यं जलपयः ॥ १९ ॥ अथ द्वादशं जलपयः ॥
 देशकालौ संकीर्त्तय ॥ अपसव्यं ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तये उत्तमलोकावा
 सये द्वादशं जलपयः ॥ २० ॥ इति संकल्प्य पिंडत्रयं कृत्वा तान् श्रादाय केचित् दू
 रदेशे नैऋत्यादिशि गत्वा तत्र त्रिकोणं स्तुतिं कृत्वा ॥ तत्र कुंभत्रयस्थापनं ॥ तेषां
 उपरि पिंडानि धाय जलं क्षिपेत् ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तये उत्तमलोका
 वाप्तये प्रेताय एरासोदकुंभवलि रूपतिष्ठतु ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तये
 उत्तमलोकावाप्तये यमाय एरासोदकुंभवलि रूपतिष्ठतु ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रे
 तत्वमुक्तये उत्तमलोकावाप्तये प्रेतसंख्यमाय एरासोदकुंभवलि रूपतिष्ठतु ॥ अनेन द्वाद
 शं जलपयः प्रेतस्य प्रेतत्वनिवृत्तिरस्तु ॥ उत्तमलोकावाप्तिरस्तु ॥ ततः सर्वसंयुक्तः
 स्नात्वा अमुकप्रेतस्य धर्मं जिह्मिर्दत्तानि ॥ २३ ॥ ततः अश्वात्पागः ॥ अस्मात्स्वमिति मेनेन पुनः

स्नात्वाग्रदंगुलेत ॥ ॥ इति दशाद्विधिः ॥ अथैकादशादेकर्त्तव्यतास्मिन्विधे ॥ तत्र सा
 ग्रेर्दाहदिनादारभ्यैकादशादे ॥ निरग्नेस्तमरणादाभ्यैकादशादे विधिवत्स्नात्वा षोडशो
 पचारैः पूजनपूर्वकं विष्णोस्तर्पणं कुर्यात् ॥ देवाकालौ स्मृत्वा गोत्रस्य प्रेतस्य प्रेतत्वं नि
 वृत्यार्थं ह्योत्सर्गद्यो हूदेहिककर्मणो ग्यता प्राप्यार्थं च श्रीमहाविष्णोः पूजनपूर्वकं विष्णु
 तर्पणमहं करिष्ये ॥ सव्यं ॥ कृत्वा न्यासपूर्वकं षोडशोपचारैः पुरुषसूक्तेन विष्णुपूजनं
 कृत्वा विष्णुतर्पणं कुर्यात् ॥ ॥ तद्यथा ॥ अथ पूर्वोऽपुण्यतियो भूयो कादशो ह नि विष्णु
 पूजने अधिकारसिद्ध्यर्थं अमुकप्रसाम्नायत्वेन एकं प्राजापसं ब्राह्मणं ॥ ततः स्या
 सान्कृत्वा ॥ सदस्रशीर्षं ति वामहस्ते ॥ १ ॥ पुरुष एवेदमिति दक्षिणहस्ते ॥ एतावानस्ये
 ति वामपादे ॥ त्रिपादूर्ध्वं ति दक्षिणपादे ॥ ततो विराडुजायेति वामजानुनि ॥ तस्माद्विराड
 जायेति वामजानुनि ॥ यत्पुरुषेणेति दक्षिणजानुनि ॥ ते यज्ञमिति वामकक्षे ॥ तस्मा
 द्यज्ञात्सर्वकृतः संभूतमिति दक्षिणकक्षे ॥ तस्माद्यज्ञात्सर्वकृतं कृच इति नाभौ ॥ तस्मा
 दश्वा इति हृदये ॥ यत्पुरुषमिति कंठे ॥ ब्राह्मणोऽस्ये सक्ष्णोः ॥ यत्तेन यज्ञमिति मूर्धनि ॥ त

३३

तः देवेभ्यो न्यासान्कृत्वा ॥ ततः षोडशोपचारैः पूजयेत् ॥ सदस्रशीर्षं ति ध्याने ॥ सदस्रशीर्षं ॥ १ ॥ पु
 रुष एवेत्यासने ॥ २ ॥ समर्पणं ॥ एतावानस्येति पादुसं ॥ ३ ॥ त्रिपादूर्ध्वं तर्पणं ॥ ४ ॥ ततो विराडुजा
 इत्याचमनं ॥ ५ ॥ तस्माद्यज्ञादिति स्नानं ॥ ६ ॥ ततः पंचामृतस्नानं ॥ तस्माद्यज्ञात्सर्वकृतं
 कृच इति वस्त्रं ॥ ७ ॥ तस्माद्यज्ञादश्चेत्संप्रवीतं ॥ ८ ॥ ते यज्ञमिति गंधं ॥ ९ ॥ यत्पुरुषेति
 तुलसीपत्रं ॥ १० ॥ ब्राह्मणस्येति धूपं ॥ ११ ॥ चंद्रमामनसेति दीपं ॥ १२ ॥ नाभ्यां ब्रा
 ह्मणस्येति नेत्रे ॥ १३ ॥ यत्पुरुषेणेति तांबूलं ॥ १४ ॥ दिरण्यगर्भेति दक्षिणो ॥ १५ ॥ स
 त्वास्या इति प्रदक्षिणो ॥ १६ ॥ यत्तेन यज्ञमिति मंत्रपुष्पं ॥ १७ ॥ अत्तेन विष्णुपूजनेन
 महाविष्णोः प्रियतां ॥ सर्वौषध्यक्षतैर्मिश्रैर्विष्णुमुद्दिश्य ग्राह्येन तर्पयेत् ॥ कुर्यात्पुरुष
 सूक्तेन मंत्रैर्वैष्णवैरपि ॥ ॥ सदस्रशीर्षं ॥ अपसव्यं ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रेतत्वमु
 क्तये उन्नमलोकावाप्तये प्रेतमोक्षार्थं विष्णुतर्पयामि ॥ प्रतिमंत्रैः पुरुषसूक्तेन तर्पणं कृ
 त्वा ॥ सव्यं ॥ उदकोपस्यर्गः ॥ १६ ॥ यं जतेत्यष्टौ ॥ ८ ॥ यं जते मनः ॥ ११ ॥ अपसव्यं ॥ गोत्रस्य अ
 मुकप्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तये उन्नमलोकावाप्तये प्रेतमोक्षार्थं विष्णुतर्पयामि ॥ सव्यं उदको

वस्यर्चः॥ एवं सर्वत्र॥ इति विष्णुः॥ २॥ इरावती धे॥ ३॥ इति विष्णुः॥ ४॥ विलोर्नुकं॥ ५॥
 दिवोवा विष्णुः॥ ६॥ प्रतद्विष्णुस्तव॥ ७॥ विलोरादम्॥ ८॥ अपसमं॥ अनादिनिधनो
 भूत्वा शरवचक्रगदाधरः॥ अस्यः पुंडरीकाक्षः प्रेतमोक्षः प्रदोभवः॥ अतः सापुष्प
 संकाशो पीतनिर्मलवाससे॥ येन मस्येति गोविंदं न तेषां विद्यते भयं॥ अनेन विष्णुत
 र्पणेन प्रेतस्य प्रेतत्वनिवृत्तिरस्तु विष्णुलोकावाप्तिरस्तु॥ वृषोत्सर्गदिकर्मयोग्यता
 प्राप्तिरस्तु॥ ॥ इति विष्णुतर्पणं॥ अथ वृषोत्सर्गः॥ तत्र मातृश्राद्धाभावः॥ देवाका
 लोत्सर्गः॥ अपसमं॥ गोत्रस्य प्रेतस्य प्रेतत्वनिवृत्त्यर्थं राकादृशादश्राद्धादियोग्यता
 स्थर्थं वृषोत्सर्गं करिष्ये॥ तत्र पंचभूतं स्कारान्कृत्वा लोकि काये स्थापनं॥ ततः ईशा
 ये रुद्रकलशं स्थापनं॥ तत्परितोषानां कलशानां स्थापनं॥ इमे कलशः सुप्रतिष्ठि
 तावरदा भवन्तु॥ ततो मध्यकलशोपरि रुद्रप्रतिमा स्थापनं पूजनं च॥ तद्वक्षिणतः प्रेत
 मातृका स्थापनं॥ करावीं आवाहयामि॥ भीषणां आवाहयामि॥ भद्रां आवाहयामि॥ प्रेता
 जयतामिति मंत्रेण पूजयेत्॥ अनया पूजया वृषमातरः प्रीयतां॥ ततो दक्षिणतो ब्रह्मा

३४

मनादि॥ पात्रासने॥ अज्यस्त्रालीद्वयं॥ २॥ चरुस्त्रालीद्वयं॥ २॥ तं दुलाः पिष्टं॥ अग्न्यत्
 पक्ष्यादिकर्मवत् सर्वं॥ मक्षीरं प्रणीता प्रणयनं॥ पवित्रकरणादिचरुश्रयणादिनं॥ आ
 ज्यो ह्यसनादिपयुक्षणांते॥ द्वितीयमाज्यं संस्कृत्य षडङ्गुलीर्जुं कुर्यात्॥ ॐ इदं रतिः स्वा
 दा॥ इदं मग्नये नमः॥ ॐ इदं मध्वस्वादा॥ इदं मग्नये नमः॥ इदं धृतिः स्वादा॥ इदं
 मग्नये नमः॥ ॐ इदं स्वधृतिः स्वादा॥ इदं मग्नये नमः॥ ॐ उयसृजं धरुणं मात्रे धरुणो
 मातरं धयं त्वादा॥ इदं मग्नये नमः॥ ॐ रायस्योषमस्मा सुदीधरं त्वादा॥ इदं मग्नये न
 मः॥ ततो द्वितीयाज्येन आघारावाज्यभागो॥ ॐ मनसा प्रजापतये स्वादा॥ इदं प्रजाप
 तये॥ ॐ इन्द्राय स्वादा॥ इदं मित्राय नमः॥ ॐ अग्नये स्वादा॥ इदं मग्नये नमः॥ ॐ सोमाय
 स्वादा॥ इदं सोमाय नमः॥ ततः पायसचरुमभिधार्य॥ ॐ अग्नये स्वादा॥ इदं मग्नये न
 मः॥ ॐ रुद्राय स्वादा॥ इदं रुद्राय॥ ॐ नारवाय स्वादा॥ इदं नारवाय नमः॥ ॐ पशुपतये
 स्वादा॥ इदं पशुपतये नमः॥ ॐ उग्राय स्वादा॥ इदं उग्राय नमः॥ ॐ अश्विनये स्वादा॥
 इदं अश्विनये नमः॥ ॐ भवाय स्वादा॥ इदं भवाय नमः॥ ॐ महादेवाय स्वादा॥ इदं महा

देवाय नमः॥ इन्द्राया नमः॥ इन्द्राय नमः॥ इन्द्राय नमः॥ इन्द्राय नमः॥
 ॥ ततः पिष्टचरुमभिधार्य॥ पुषावाजं मनोतुनः स्वा
 दा॥ इन्द्रं स्मेनमः॥ उभयोस्विष्टकृत॥ इन्द्रं स्मेनमः॥ इन्द्रं स्मेनमः॥
 नमः॥ पूराद्यानवाकुतय॥ ततो प्रणीता विमोकांते॥ रुद्रकलशे रुद्रप्रतिमां स्पृष्ट्वा पुनः
 रुद्राध्यायं जपेत्॥ ततो वृषोत्सर्गः॥ देवा कालौ संकीर्त्य॥ अपसव्यं॥ गोत्रस्य प्रेतस्य प्रे
 तत्वमुक्तये सव्यं॥ वृषवत्सतरीं पूजनं करिष्ये॥ ततो वृषस्य नासः॥ इषेति मूर्द्ध्नि॥ अ
 संख्याता इति ललाटे॥ नमस्ते रुद्रेति चक्रं के॥ विश्वाद्यं वक्रमिति नेत्रयोः॥ मानस्ता
 क इति नासायां॥ अवतसेति मुखे॥ नीलग्रीवौ द्वौ कंठे॥ मर्मणि तेति बाहुमध्यतः॥ स
 मिधायि मिति बाहुभ्यां॥ नमो वः किरिकेभ्य इति हृदि॥ यथेमां वान्वमिति लागूले॥ पुनः
 तेति सर्वंगे विन्यसेत्॥ एवं व्यासविधिं कृत्वा रुद्रकलशे वृषो भवेत्॥ ततो वत्सतरीणां श
 रीरेत्यासाः॥ पार्वत्येनमः मूर्द्ध्नि॥ कालिद्येनमः॥ ललाटे॥ कोट्येनमः॥ नेत्रयोः॥ विश्व
 धारिण्येनमः॥ श्रोत्रयोः॥ गंगादेव्येनमः॥ नासिकायां॥ गौर्येनमः॥ लागूले॥ जातवे

३५

इमेति सर्वंगे॥ ततो वृषवत्सतरीणां रुद्रकलशे दकेन स्नानं कुर्यात्॥ तत्र मंत्राः॥ आपो
 हि हेतिसिद्धिः॥ इन्द्राद्यो देवी॥ समुद्रादूर्ध्वः॥ ततश्चतुर्भिः कलशे वृषस्य चतुर्भिर्व
 त्सतरीणां स्नापनं॥ भगते वरुणो राजा भगं सूर्यो बृहस्पतिः॥ भगमिन्द्रश्च वायुश्च भगं
 ससर्वयो विदुः॥ यत्र केनोषु दोर्भाष्येसी मंतोय च सूर्ध्वनी॥ ललाटे कर्णयोरक्ष्णोरप
 स्तनघ्नं तु सर्वदा॥ ततः कुंभेन वृषस्य वामे चक्रं॥ विश्वोरसरेति मंत्रेण कुर्यात्॥ इक्षि
 णेऽविश्रुतं॥ इमारुद्रेति मंत्रेण॥ तमलोदेना कथेत्॥ ततो रुद्राध्यायं पुरुषसूक्तं च
 श्रावयेत्॥ ततो गंधाद्यैर्वृषवत्सतरीणां पूजनं॥ प्रार्थयेत्॥ वृषो दिनगवान्धुर्म
 श्वतुःपादः प्रतिष्ठितः॥ वृणो मितमदं भक्त्या समारक्षतु सर्वतः॥ धेनुगायत्र्या गोः
 स्पर्शतः॥ कामधेनौ विप्रदेवेदमातरंधीमदि॥ ततो गौरी प्रचोदयात्॥ ततः स्ता
 सो कर्णे जपः॥ दत्तः सर्वगुणैर्युक्तं पतिं वो बलिनं शुभं॥ इदमिति तसहिताः की
 रुस्वदृष्टमानसाः॥ पुनर्वृषकर्णे जपः॥ सावित्री मधुमर्षणं च जपेत्॥ ततो गृ
 हितपुष्पांजलिर्वृषत्रिः प्रदक्षिणिकृत्य नमेत्॥ अथैवादिमया दत्तः सर्वासापति

रुद्रमः॥तुभ्यंचैवामयादत्ताःपत्नःसर्वमनोहराः॥ततश्चाग्नेस्त्रिप्रदक्षिणांका
 रयित्वातसुखेयुरुषस्तुक्तेनप्रेतनाम्नातर्पणंकार्यं॥मनोमेतर्पयत०॥गोत्रंप्रेतं
 षवत्सतरीपुच्छेतर्पयामि॥ततःउदङ्मुखोपविश्यदेशाकालोत्पत्त्याएतंरूपंरुद्र
 दैवतंयथाशक्त्यालंकृतंगंधाद्यर्चितंत्रिशूलचक्रांकितंवत्सतरीयुते॥अथसव्यं
 ॥कृत्वागोत्रस्यप्रेतस्यप्रेतत्वमुक्तयेअहमुत्सजे॥एनंयुवानंपतिवोददामितेनक्री
 उंतीश्चरथप्रियेण॥मानःसामजनुवासुभगारायस्योषेणसमिधामदेमेत्फल्का
 ॥सद्येनपाणिनाहृषपुच्छमादायदक्षिणेनसहिरयातिळकुद्राश्रापः॥आदायगो
 त्रायप्रेतायएषएवमयादत्तस्तारयतुसर्वदेत्यत्का॥भूमौजलेप्रक्षिपेत्॥तोहोगो
 मध्यस्थितस्यवृषस्यमयोभूरित्यनुवाकशेषेणाभिमंत्र्य॥मयोभूर०॥स्वर्णधर्म
 ॥स्वादेसंतेन॥धर्मस्त्ववृषरूपेणजगदानंदकारक॥अष्टमूर्त्तरधिष्ठानमृतः॥
 पादिसनातना॥धर्मस्त्ववृषरूपेणब्रह्मणानिर्मितःपुनः॥तवोत्सर्गप्रभावेनप्रे
 तोद्भूतवर्णवान्॥॥इतिविसर्गमंत्रः॥ततस्त्वनमस्तुजलेपिवयथेष्टंपर्यट्॥

३६

इतिमंत्रेणवृषस्यइच्छांनीश्राचीवाप्रेरणं॥रुद्रमुद्दिश्यभीन्वाश्राणान्भोजयेत्॥अ
 नेनवृषोत्सर्गनप्रेतस्यप्रेतत्वनिवृत्तिरस्तु॥॥एकादशश्राद्धेयोग्यताप्राप्तिरस्तु
 ॥॥इतिवृषोत्सर्गः॥अथेकादशश्राद्धेमहैकोद्विष्टश्राद्धं॥देशाकालोत्पत्त्या॥अथ
 पू०अमुकप्रेतस्यगोत्रस्यअमुकप्रेतस्यप्रेतत्वविमुक्तयेउत्तमलोकावासयेअथ
 एकादशश्राद्धनिमदिकोद्विष्टश्राद्धंकरिष्ये॥ततः॥एकंब्राह्मणमाहुयतस्मैश्राद्धं
 द्यात्॥ब्राह्मणाभावेकुर्वद्विष्टश्राद्धं॥कुशोसित्वेपवि०त्रैसितिमंत्रेणयंथिवंधनं
 ॥अमुकगोत्रस्यअमुकप्रेतस्यप्रेतत्वमुक्तयेउत्तमलोकावासयेअथएकादश
 दनिमदिकोद्विष्टश्राद्धंश्राद्धेणउपतिष्ठतु॥गोत्रस्यअमुकप्रेतस्यप्रेतत्वमुक्तयेउ
 त्तमलोकावासयेअथएकादशश्राद्धनिमदिकोद्विष्टश्राद्धमुपतिष्ठतु॥गोत्रस्यअ
 मुकप्रेतस्यप्रेतत्वमुक्तयेउत्तमलोकावासयेअथएकादशश्राद्धनिमदिकोद्विष्ट
 श्राद्धेआसनमुपतिष्ठतु॥गोत्रस्यअमुकप्रेतस्यप्रेतत्वमुक्तयेउत्तमलोकावा
 सयेअथएकादशश्राद्धनिमदिकोद्विष्टश्राद्धेअर्घ्यमुपतिष्ठतु॥गोत्रस्यअमुक

प्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तये उत्तमलोकावासये महिको हि स आ दे अत्र मुपति स तु ॥ गो
त्रस्य अमुक प्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तये उत्तमलोकावासये महिको हि स आ दे गधमु
पति स तु ॥ गोत्रस्य अमुक प्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तये उत्तम ॥ महिको हि स आ दे अक्षतामु
पति स तु ॥ गोत्र ० स्य अमुक प्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तये उत्तम ॥ महिको हि स आ दे धूप उपति
स तु ॥ गोत्रस्य अमुक प्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तये उत्तम ॥ महिको हि स आ दे दीप उपति
स तु ॥ गोत्रस्य अमुक प्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तये उत्तम ॥ महिको हि स आ दे आमान्यमु
पति स तु ॥ गोत्रस्य अमुक प्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तये उत्तम ॥ महिको हि स आ दे श्मणी
कलतो बलमुपति स तु ॥ गोत्रस्य अमुक प्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तये उत्तम ॥ महिको
हि स आ दे दक्षिणामुपति स तु ॥ गोत्रस्य अमुक प्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तये उत्तम ॥ महिको
हि स आ दे सर्वोपचाराः उपति स तां ॥ उपति स तु ॥ द्विजस्याये त्रिकोणमं
उलं कृत्वा ॥ तस्मिन्त्रावक्ति निधाय ॥ भस्मना वे स्यित्वा निरामिषं व्यजना

दिसदितमन्त्रं परिविष्य ॥ ततः सकुरातिलजलमायः सव्यपाणिना पात्रावलिं
 स्पृष्ट्वा ॥ अमुकगोत्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रेतः उत्तमः अद्यैकादशोदनिमद्विकोद्विष्ट
 श्राद्धे इदमन्त्रं सोपस्करं तवोपतिष्ठतामिति संकल्प्य ॥ आपो नृगानेदद्यात् ॥ ततो
 विष्णुसंस्तृत्वा ॥ तसं द्विजं तात्वा ॥ स्वदितमिति स्पृष्ट्वा ॥ सुखदितमिति द्विजो ब्रूया
 त् ॥ ततः उच्चिष्टसमीपे एकं दर्भमादाय ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तये उत्तम
 लोकावाप्तये अद्यैकादशोदनिमद्विकोद्विष्टश्राद्धे पिउं स्याद्वा दर्भासनमुपतिष्ठतु ॥
 गोत्रस्य अ० प्रेतत्वमुक्तये उत्तमः अद्यैकादशोदनिमद्विकोद्विष्टश्राद्धे एष पिउं
 सवोपतिष्ठता उपतिष्ठतु ॥ गोत्र० अमु० प्रेतत्वमुक्तये उत्तमः अद्यैकादशोदनिम
 द्विकोद्विष्टश्राद्धे प्रत्यवने जनमुपतिष्ठतु ॥ गोत्र० अमु० प्रेतत्व० उत्तमः अद्यैकाद
 शोदनिमद्विकोद्विष्टश्राद्धे सत्रमूपतिष्ठतु ॥ गो० अमु० प्रे० अत्रमुपतिष्ठतु ॥ अत्र०
 अमु० प्रेतत्व० गंधमुपतिष्ठतु ॥ गो० अमु० प्रेतत्व० तिलाक्षतामुपतिष्ठतु ॥ गोत्र०
 अमु० प्रेतत्व० पुष्पमुपतिष्ठतु ॥ गोत्र० अमु० प्रेतत्व० धूपमुपतिष्ठतु ॥ गोत्र० अमु०

प्रेतत्व० दीपमुपतिष्ठतु॥ गोत्र० अमु० प्रेतत्व० नैवेद्यमुपतिष्ठतु॥ गोत्र० अमु० प्रेत
 त्व० पूजाफलतां ब्रूल उपतिष्ठतु॥ गोत्र० अमु० प्रेतत्व० दक्षिणा उपतिष्ठतु० उपनि
 षेत्तु॥ सर्वविचार उपतिष्ठतु० उपतिष्ठतु॥ अथ मदिको हिष्ठ आदेरानानिलि
 स्यते॥ तत्रादौ रूपधेनुदानं॥ ततः पददानं॥ नौकादानं॥ तिलपात्रदानं॥ घृत
 पात्रदानं॥ दशदानानि॥ ससधान्यदानानि॥ लोहदानं॥ लवणदानं॥ कार्पास
 दानं॥ तैलदानं॥ श्यादानं॥ अन्नदानं॥ अश्वदानं॥ गजदानं॥ रथदानं॥ शि
 बिकादानं॥ दासीदानं॥ मदिसीदानं॥ वस्त्रदानं॥ अष्टौ महादानानि॥ महावि
 ह्वुदानं॥ ग्रहदानं॥ कमिलाधेनुदानं॥ अथ पददान प्रयोगः॥ देशकालौ स्म
 त्वा॥ अपसव्ये॥ गोत्रस्य अमुक प्रेतस्य प्रेतत्वमुक्त्यै उन्नमलौ कावासयेनि
 रामयसुखमास्थये अत्रास्याय अष्टविधपददानं करिष्ये॥ तदेतत्त्वेन ब्रा
 ह्मणचरणमदं करिष्ये॥ अमुकगोत्रोत्तम अमुकप्रवरान्वितं अमुकशर्मणि ब्रा
 ह्मणं यददानार्थं त्वामहं हरे॥ वस्त्रमासनमुसिष उन्नोपानकमंडलं॥ मुद्रि

३८

कानाजनं चैव अष्टांगं पर उच्यते॥ शीतवातोष्णसंज्ञाणां लज्जयारक्षणं परं॥ सुवेवधारि
 तं यस्मादासः शान्तिप्रयत्नमे॥ इति वस्त्रस्य॥ कंबलादं त्यलं श्लाघ्यं शीतवातनिवारणं
 ॥ सर्वदुःखविषिमुक्तं कंबलं प्रदद्यात्पदं॥ इति कंबलस्य॥ इदमुत्रा तपत्राणां कुरु
 केरावमेप्रमो॥ छत्रे त्वस्त्रा तयेदं तत्र ब्रह्मणाय मया शुभं॥ इति छत्रं॥ कंदकोष्ठिष्टया
 बाणगच्छता तसवालुकां॥ उपानदं प्रदास्यामि अतः शान्तिप्रयत्नमे॥ इति उपान
 दं॥ कमंडलुर्जलैः पूर्णः स्वर्णगर्मसुलक्षणाः॥ अर्पितस्तमदानयेन प्रसन्नस्ते
 न मे भव॥ इति कमंडलुः॥ हिरण्यमभिसंभृतं सोवर्णं विंगुलीयकं॥ धर्मप्रदप्रय
 हा मिप्रीयतां कमलापतिः॥ इति मुद्रिका॥ श्रीगुरुमयने शर्वमुद्धृतं कुंडलद्वयं॥
 श्रिया सदममूद्रतं दे श्रीप्रीयतामिति॥ इति कुंडलं॥ चैनिपापात्मने कानिकामो
 ल्हानितयेव च॥ कोस्पपात्रप्रदानेन ताः निनस्यतु मे सदा॥ इति कोस्पपात्रं॥ इदं
 मष्टविधं पदं नानादेवतं अमुकशर्मणि ब्राह्मणाय तुभ्यं मदं संप्रदरे॥ वृत्तदानसंगता
 सिध्यर्थं यथाशक्ति दक्षिणां दातुमहमुत्सृजे॥ अथ नौकादानप्रयोगः॥ देशकालौ

स्मृत्वा॥अमुकगोत्रस्यअमुकप्रेतस्यप्रेतत्वमुक्तयेउत्तमलोकावासये॥वैतरणीन
 क्तद्वारणार्थं ब्राह्मणायऽक्षुमश्नउकादानमदंकरिष्ये॥तदेगत्वेनब्राह्मणवरणं
 करिष्ये॥अमुकगोत्रंअमुकप्रवरान्वितंअमुकशर्मणंब्राह्मणंनोकारानार्थत्वा
 मदंवृणे॥ततःशृतपूरितकास्पयात्रोपरिस्वर्णमयीजनार्दनप्रतिमांअसुत्तारण
 पूर्वकंसंपूज्य॥नस्यात्रोपरिनोकासंस्थाप्य॥ब्राह्मणायदद्यात्॥भवसागरमयानो
 शोकपापोमिदुःखिनो॥धर्मक्रवविहीनानोनोरेकादीजनार्दन॥इमोऽक्षुमयीनो
 काशृतपूरितकास्पयात्रविष्णुप्रतिमांमहितांब्राह्मणायतुभ्यमदंसंप्रददे॥एतदा
 नसंगतासिध्यर्थंऽथवाशक्तींमोदक्षिणांतुभ्यमदंसंप्रददे॥अथतिलपात्रदानं
 ॥देशकालौसंकीर्त्य॥अपसव्यं॥अमुकगोत्रस्यअमुकप्रेतस्यप्रेतत्वमुक्तयेउत्तम
 लोकावासयेब्राह्मणातिलपात्रदानमदंकरिष्ये॥तदेगत्वेनब्राह्मणवरणंकरिष्ये॥
 अमुकगोत्रंअमुकप्रवरान्वितंअमुकशर्मणंब्राह्मणंतिलपात्रार्थत्वामदंवृणे॥५

३९

र्वाक्तदानमंत्रं पठित्वा॥दानमंत्रः॥यानिकानिचपापानिब्रह्मदस्यासमानिच॥तिलपात्रप्र
 दानेनतानिनश्यंतुसर्वदा॥इदंतिलपात्रंविष्णुदेवतंअमुकशर्मणंब्राह्मणायतुभ्यमदंसं
 प्रददे॥एतदानसंगतासिध्यर्थंमोदक्षिणांदातुमदमुत्सजे॥अथशृतपात्रदानं॥दे
 शकालौस्मृत्वा॥अपसव्यं॥गोत्रस्यअमुक॥प्रेतत्वमुक्तयेउत्तमलोकावासयेब्राह्म
 णयशृतपात्रदानमदंकरिष्ये॥तदेगत्वेनब्राह्मणवरणंकरिष्ये॥अमुकगोत्रंअमुकप्र
 वरान्वितंअमुकशर्मणंब्राह्मणंशृतपात्रदानार्थत्वामदंवृणे॥पूर्वाक्तदानमंत्रं पठित्वा
 ॥तत्रमंत्रः॥योदेवःपितरुषेणहव्यकव्यभुगव्ययः॥आज्यपात्रप्रदानेनसमेविष्णुप्र
 सीदतु॥इदंआज्यपात्रंविष्णुदेवतंअमुक०दत्तदानसंगतासिध्यर्थंमोदक्षिणांदा
 तुमदमुत्सजे॥अथदशदानानि॥देशकालौस्मृत्वा॥अपसव्यं॥गोत्रस्यअमुकप्रेतस्य
 प्रेतत्वमुक्तयेउत्तमलोकावासयेदशदानांतर्गतब्राह्मणायगोप्रदानदानंकरिष्ये॥त
 देगब्राह्मणवरणंकरिष्ये॥अमु०गोत्रं०अमुकप्रवरान्वितंअमुकशर्मणंब्राह्मणंदश
 दानांतर्गतं॥गोप्रदानार्थत्वामदंवृणे॥मंत्रः॥यत्तसाधनसंभूतायाविश्वस्यघ्नोघनाग्नि

नी॥विष्णुसूक्तं भूगोदेव प्रीयतामन यागवा॥दशदानानां तर्गतं श्रमाणां विष्णुदेवतां ब्राह्म
 णाय तुभ्यमहं संप्रददे॥अथ भूमिदानं॥पूर्वोक्तं संकल्पः॥दशदानानां तर्गतं भूमिदानं
 करिष्ये॥ब्राह्मणवरणं पूर्ववत्॥सर्वभूताश्रया॥भूमिर्वरादेया समुहता॥अनेन मम
 फलदा अतः शान्तिं प्रयच्छ मे॥दशदानानां तर्गतं श्रमाणां भूमिं विष्णुदेवतां अमुकशर्मणे
 ब्राह्मणाय तुभ्यमहं संप्रददे॥दानसंगता सिध्यर्थं यथाशक्ति स्वर्णं दक्षिणां॥॥अथ
 तिलदानं॥दशदानानां तर्गतं तिलदानं करिष्ये॥ब्राह्मणवरणं पूर्ववत्॥मदपेर्गन्त्रिमंभू
 ताः कान्धपपस्य तिलास्तताः॥तस्मादेषां प्रदानेन मम पापं क्षययितुं॥श्रमांस्तिलान् शो
 मदेवतां अमुकशर्मणे ब्राह्मणाय तुभ्यमहं संप्रददे॥दानसंगता सिध्यर्थं श्रमां दक्षिणां
 तुभ्यसं॥अथ हिरण्यदानं॥दशदानानां तर्गतं हिरण्यदानं करिष्ये॥तदंगत्वेन ब्राह्मणवर
 णं पूर्ववत्॥हिरण्यगर्भगर्भसंभवे मदीजं विभावसो॥अनेन पुण्यफलत आनः शान्तिं प्र
 यच्छ मे॥इदं स्वर्णं अग्निदेवतां ब्राह्मणाय तुभ्यमहं संप्र॥दानसंगता सिध्यर्थं श्रमां दक्षि
 णां तुभ्यमहं संप्र॥अथाज्यदानं॥पूर्वोक्तं संकल्पः॥दशदानानां तर्गतं माज्यदानं मदेकरि

४०

ष्ये॥पूर्ववत् ब्राह्मणवरणं॥कामधेनुषु संभूतं सर्वं क्रतुषु संस्थितं॥देवानामाज्यमादा
 रमतः शान्तिं प्रयच्छ मे॥इदं आज्यं विष्णुदेवतां अमुकशर्म० तुभ्यमहं० ददे॥दानसंगता सि
 ध्यर्थं श्रमां दक्षिणां तुभ्यमहं संप्रददे॥अथ वस्त्रदानं॥पूर्वोक्तं संकल्पः॥दशदानानां तर्गतं
 वस्त्रदानं मदेकरिष्ये॥पूर्ववत् ब्राह्मणवरणं॥शरणं सर्वलोकानां लज्जाया रक्षणां प
 रे॥सुवेगाधारिवस्त्रत्वमतः शान्तिं प्रयच्छ मे॥इदं वासः॥वृद्धस्य तिदेवतां अमुक० ब्राह्म
 णाय तुभ्यमहं संप्रददे॥दानसंगता सिध्यर्थं श्रमां दक्षिणां तुभ्यमहं संप्रददे॥अथ धा
 न्यदानं॥पूर्वोक्तं संकल्पः॥दशदानानां तर्गतं धान्यदानं करिष्ये॥पूर्ववत् ब्राह्मणवरणं
 ॥सर्वसस्य मयं धान्यं सर्वोपन्निकरं मद्रुत॥प्राणिनां जीवनोपायमतः शान्तिं प्रयच्छ मे
 ॥इदं धान्यं प्रजापतिदेवतां अमुकशर्मणे ब्राह्मणाय तुभ्यमहं संप्रददे॥दानसंगता
 सिध्यर्थं श्रमां दक्षिणां तु० संप्रददे॥॥अथ गुडदानं॥पूर्वोक्तं संकल्पः॥दशदानानां तर्ग
 तं गुडदानं करिष्ये॥पूर्ववत् ब्राह्मणवरणं॥यथा देवेषु विश्वात्मा प्रवरश्च जनार्दन॥
 सामवेदस्तु देवानां महादेवस्तु योगिनः॥तथारसानां सर्वेषां गुडश्चेष्टतमो मतः॥तस्मा

दस्यप्रदानेनममपापेभ्योदत्तु॥ इमेगुडेविष्णुदेवतंअमुकशर्मणेब्राह्मणायतुभ्यमदं
 प्रददे॥ दानसंगतासिध्यर्थे॥ इमोदक्षिणांतुभ्यमदं प्रददे॥ अथशैष्यदानं॥ पूर्वोक्तसं
 कल्पः॥ दशदानांतर्गतशैष्यदानंकरिष्ये॥ पूर्ववत्ब्राह्मणवरणं॥ प्रीतीर्यतःपितृणां
 विष्णुशंकरयोःसदा॥ शिवनेत्रोद्भवंरूपमतःशान्तिंप्रयच्छमे॥ इदंरजतरुद्रदेवतंअ
 मुकशर्मणेब्राह्म०॥ ददे॥ दानसंगतासिध्यर्थे॥ इमोदक्षिणांतु०॥ प्रददे॥ अथलव
 णदानं॥ पूर्ववत्संकल्पः॥ दशदानांतर्गतलवणदानंकरिष्ये॥ तदेगब्राह्मणवर
 णं॥ यस्मादेन्नरसाःसर्वेचोत्कृष्टालवणंविना॥ शोभोःप्रितिकरेनित्यमतिःशान्तिं
 प्रयच्छमे॥ इदंलवणंयमदेवतंयमदृतानांप्रीत्यैअमुक०ब्राह्मणायतुभ्यमदं प्र
 ददे॥ दानसंग० इमोदक्षि० दे॥ इतिदशदानानि॥ अथसप्तधातुदानं॥ त्रीदिवचयो
 गोधूमासुजमायाःप्रियंगवः॥ लिताश्चरुविमिःप्रोक्ताःसप्तधातुमितिस्मृतं॥ अथ
 त्रिहिदानं॥ पूर्ववत्संकल्पः॥ सप्तधात्यांतर्गतत्रिहिदानंकरिष्ये॥ तदेगब्राह्मणवर
 णं॥ ब्रह्मणानिर्मिताःपूर्वत्रीदयायज्ञसाधनाः॥ अनेनत्रीहिदानेनममसंतुमनो

४१

रथाः॥ इदंत्रीहिदानं प्रजापतिदेवतंअमुकशर्मणेब्राह्मणायतुभ्य० ददे॥ दानसंगतासि
 ध्यर्थे॥ इमोदक्षिणांतु० प्रददे॥ अथयवदानं॥ सप्तधात्यांतर्गतयवदानमदं क००॥ तदेग
 ब्राह्मणवरणं॥ यवाःशुद्धाःसदा१ ज्ञायज्ञेदविषिंस्थिता॥ दानेनानेनवेयस्मात्स
 तिरस्तसदामम॥ इमान्यवान्प्रजापतिदेवतांअमुकशर्मणेब्राह्मणा० दे०॥ दान
 संगतासिध्यर्थे॥ इमोदक्षिणांतु० प्रददे॥ अथगोधूमदानं॥ सप्तधात्यांतर्गतगोधूमदा
 नंकरिष्ये॥ तदेगब्राह्मणवरणं॥ धान्यचूरामणिजंबूहिपेगोधूमसंतिकाः॥ पुष्टिवर्द्ध
 नसौख्यानामतःशान्तिंप्रयच्छमे॥ इमान्गोधूमान्प्रजापतिदेवतान्अमुकशर्म० प्रददे
 ॥ दानसंगतासिध्यर्थे॥ इमोदक्षिणां० ददे॥ अथसुजदानं॥ सप्तधात्यांतर्गतसुजदानंकरि
 ष्ये॥ तदेगब्राह्मणवरणं॥ धान्यानामुन्नमोमुजदेवानांप्रीतिदायकाः॥ अतस्तेषां प्र
 दानेनविष्णुलोकेमहियते॥ इमान्सुजान्प्रजापतिदेवतान्॥ अमुकशर्मणेब्राह्मणाय
 तुभ्यमदं प्रददे॥ दानसंगतासिध्यर्थे॥ इमोदक्षिणांतु० ददे॥ अथमाषदानं॥ पूर्वोक्तसं
 कल्पः॥ सप्तधात्यांतर्गतमाषदानंकरिष्ये॥ तदेगब्राह्मणवरणंकरिष्ये॥ येचिदेदृहिता

शयविष्णोर्देहसमुद्रवाः॥पितृभिरामावाःप्रयच्छंतुशुभोगतिं॥इमान्मायान्पितृ
 देवतान्अमुकशर्मणेब्राह्मणायतुभ्यमहंसंप्रददे॥एतदानसंगतासिध्यर्थंइमादक्षि
 णांसंप्रददे॥अथप्रियंगवदानं॥पूर्वोक्तिसंकल्पः॥सप्तधात्यातर्गतप्रियंगवदानंकरि
 ष्ये॥तदंगब्राह्मणवरणंकरिष्ये॥प्रियंगवःसदाश्रेष्ठाकृषीणांप्रितिदायकाः॥अतस्ते
 षांप्रदानेनकृषिलोकेमहिष्यते॥इमान्प्रियंगवान्कृषीणांप्रितिदायकाः॥अतस्ते
 षांप्रदानेनदेवतान्अमुकशर्मणेब्राह्मणायतुभ्यमहंसंप्रददे॥दानसंगतासिध्यर्थं
 इमादक्षिणांतुभ्यमहंसंप्रददे॥अथतिलदानं॥पूर्वोक्तिसंकल्पः॥सप्तधात्यातर्गततिल
 दानंकरिष्ये॥तदंगब्राह्मणवरणंकरिष्ये॥तिलाश्चेतास्तिलाकृष्णतिलागोमूत्रसंन
 वा॥तेमेददंतुपापानिहारीरेणकृतानिच॥इमास्तिलान्सोमदेवतान्अमुकशर्म
 णेब्राह्मणायतुभ्यमहंसंप्रददे॥दानसंगतासिध्यर्थंइमादक्षिणांतुभ्यमहंसंप्रददे॥
 इतिसप्तधात्यदानानि॥॥अथलोहदानं॥पूर्वोक्तिसंकल्पः॥यमायुधानांप्रीत्यैलोहदानं
 करिष्ये॥तदंगब्राह्मणवरणंकरिष्ये॥यस्मादायसकर्मणितवाधीनानिनित्यशः॥लांगलाद्या

४२

युधारानिअतःशान्तिप्रयच्छमे॥इदंलोहंयमदेवतेयमायुधानांप्रीत्यैअमुकशर्मणेब्राह्म
 णायतुभ्यमहंसंप्रददे॥दानसंगतासिध्यर्थंइमादक्षिणांतुभ्यमहंसंप्रददे॥अथलव
 णदानं॥पूर्वोक्तिसंकल्पः॥यमइतानांप्रीत्यैब्राह्मणायलवणदानंकरिष्ये॥तदंग
 ब्राह्मणवरणं॥यस्मादन्नरसाःसर्वेनोत्कृष्टालवणंविना॥शुभोःप्रितिकरंनित्य
 मतःशान्तिप्रयच्छमे॥इदंलवणंयमदेवतेब्राह्मणायतुभ्यमहंसंप्रददे॥दानसंगतासिध्य
 र्थंइमादक्षिणांतुभ्यमहंसंप्रददे॥अथकायसिदानं॥पूर्वोक्तिसंकल्पः॥निराम
 यमुत्प्राप्त्यर्थंब्राह्मणायकायसिदानमहंसंप्रददे॥तदंगब्राह्मणवरणं॥येनदत्ते
 नप्रीयतेभूर्भुवःस्वरितिक्रमात्॥ब्रह्माद्याकृषयःसर्वेऽङ्गराद्यागणास्तथा॥इद्राद्या
 देवताःसर्वाकार्पासेनननुतेषकाः॥इदंकार्पासंसर्वदेवतेब्राह्मणायतुभ्यमहंसंप्र
 ददे॥दानसंगतासिध्यर्थंइमादक्षिणांतुभ्यमहंसंप्रददे॥अथतैलदानं॥पूर्वोक्तिसं
 कल्पः॥तमनिवृत्यर्थंतैलदानंकरिष्ये॥तदंगब्राह्मणवरणं॥तैलपुष्टिकरंनित्य
 मायुष्यपापनाशनं॥अथमंगलहृत्पुष्पमतःशान्तिप्रयच्छमे॥इदंतैलंशनिदेवतेब्रा

स्मृणायतु० प्रदरे० दानसांगतासिध्यर्थं ॥ ५ ॥ मोदक्षि० दे॥ अथशाय्यादानं॥ तत्रप्रयोगः॥
 प्रथमः॥ सारदारुमईदृतांदेतपत्रचित्तांदेमपदालंकृतांसोपस्काराणांगंधधूपारि
 वासितांशाय्याश्राद्धदेशेसंस्थाप्य॥ आचमनेप्राणायामकालज्ञानंकृत्वा॥ कुशत्रय
 तिलजलान्यादायअमुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्यअसुरोगणसेवितयुतविमानकरण
 स्वर्गपुरगमनपूर्वकभूतसंप्रवयर्थतकमुखस्वर्गवसतिकामःसोपस्करशाय्या
 दानंकरिष्ये॥ इतिसंकल्प्य॥ पुनरपिकुशत्रयतिलजलान्यादायअमुकगोत्रस्यामु
 कप्रेतस्यस्वर्गिकामःफलवस्त्रसमन्वितंकांचनपुरुषदानमदंकरिष्ये॥ इतिसंक
 ल्प्यंकृत्वा॥ कांचनपुरुषेअभ्युत्तारणादिकंकृत्वा॥ ॐ भर्तृवःस्वःकांचनपुरुष
 इदागच्छेदतिष्ठेति॥ शाय्यायांकांचनपुरुषस्थापनं॥ तस्यमुखिर्षकप्रदेशेघृतपू
 र्णकलशस्थापनं॥ तंबूलकुंकुमक्षौद्रकर्पूरगुरुचंदनदीपिकोषातदघृतचामरास
 नभाजनससधानानांचस्थापनं॥ तथापादुकाद्वयकराकरकायेचवर्णवितानस्थाप
 नं॥ ततः॥ ॐ सोपस्करशाय्यायेनमः॥ इतिगंधादियंचोपचारैःशाय्यांसंपूज्य॥ ॐ कांचनपु

६३

रुषायनमः॥ इतिकांचनपुरुषपूजनं॥ तमोद्विजदंपतीभ्यामधुपकादिकंकृत्वा॥ ततोद्वि
 जदंपत्योरलंकरणं॥ ततःस्वरक्षिणपाणिनादक्षिणपायोद्विजदंपतीगृहीत्वोत्थाय
 शाय्यायामुपवेशयेत्॥ सोपस्करशाय्यायांददामीतिद्विजकरेजलदानं॥ ददस्वइ
 तिद्विजप्रक्षतरंकुशौद्रकेनशाय्याप्रोक्षणं॥ ततःकुशत्रयतिलजलान्यादायअ
 मुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्यअसुरोगणसेवितयुतविमानककरणस्वर्गपुरगमन
 पूर्वकभूतसंप्रवयर्थतनिर्गतकमुखस्वर्गपुरवसतिकामः॥ इमांसोपस्करशाय्या
 विश्वदेवतांअमुकशर्मणोब्राह्मणायतुभमदंसंप्रददे॥ इतिकुशत्रयतिलजलब्राह्म
 णदस्तेक्षित्वा॥ ब्राह्मणस्तस्वस्तित्स्त्वाकोदादित्यादिपवेत्॥ ततःशाय्यादानप्रतिष्ठा
 सिध्यर्थंइदंहरिण्येअग्निदेवतंतुभमदंसंप्रददे॥ यइदंफलवस्त्रसमन्वितंकांचन
 पुरुषंददामीतिद्विजकरेजलदानं॥ ददस्वइतिप्रतिवचनंदानमंत्रः॥ यथातत्कृत्वा
 शोयनंश्रुत्वासागरजातया॥ शाय्याममाव्यश्रुत्वास्ततयाजन्मनिजन्मनि॥ इदं देवतु
 ल्यमम॥ प्रणिपत्यविसर्जयेत्॥ इतिमृतशाय्यादानं॥ अथअन्नदानं॥ पूर्वोक्तिसंकल्पः॥

सुधानि वृत्तार्थं ब्राह्मणाय अन्नदानं करिष्ये ॥ तदंग ब्राह्मणवरणं ॥ अन्नं प्रजापतिस्व
 ह्यारुद्रश्च शशिमास्करो ॥ वरुणश्च कुतादश्च तस्मात्पापं व्योदतु ॥ अन्नं ब्रह्मयनः प्रो
 क्रमं नृणां प्राणाः प्रतिष्ठिताः ॥ अन्नाद्भूतानि जायन्ते जगदन्नेव वर्तन्ते ॥ अन्नमेव यतो लक्ष्मी
 रन्नमेव जनार्दनः ॥ तस्मादन्नं प्रदानं तमममं नुमनोरथाः ॥ इदमं नृणां प्रजापतिदेवस्य ब्रा
 ह्मणाय तुभ्यमहं संप्रददे ॥ दानसांगता सिध्यर्थं इमां दक्षिणां दे ॥ अथ अश्वदानानि
 ॥ अथ प्रयोगः ॥ दातानि सकर्मानंतरं आचम्य प्राणानां यम्य देशकालावनुसृत्या ॥
 अपसव्यं ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तये उन्नमलोकावासये ॥ हयरोमसं
 ख्यासमवर्षसूर्यलोकनिवासार्थं श्रीपरमेश्वरप्राप्तये दद्यादन्नं करिष्ये ॥ इति स
 कल्प्य ॥ अमुकगोत्रं अमुकप्रवरं अमुकशाखाध्यायिने ॥ अमुकशर्मणं ब्राह्मणं
 अश्वदानार्थं त्वामहं वृणे ॥ यथाविभवं संप्रज्य ॥ ब्राह्मणं अश्वं च संप्रज्य यथावत्तुल्यं
 कृतं सुवर्णदक्षिणां सहितं प्राञ्जुस्व उदङ्मुखं विप्रकरं सलिलं कुशजलमश्वदक्षिणाकर्णं
 धत्वा मंत्रं पठेत् ॥ उच्चैश्च श्रवस्त्वमश्वानां राजा विप्रयकारकः ॥ सूर्यवाहनमस्तुभ्यं जतः

४४

शोति प्रयच्छमे ॥ १ ॥ इत्यश्वं दत्वा प्रतिगृहीता देवस्य त्वेति मंत्रं तं वरुणाय इमं अश्वं प्र
 तिगृह्णामीति प्रतिगृह्य ॥ दाता ब्राह्मणो भ्यो भूयसी दक्षिणां दत्वा मुह्यन्तु तोभुं जीता ॥
 इति अश्वदानं ॥ अथ गजदानं ॥ आचम्य प्राणानां यम्य देशकालावनुसृत्या ॥ अपसव्यं गो
 त्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तये ॥ ये निरामयसुखप्राप्तये अमुकगोत्रं अमुकप्रवरं अ
 मुकशाखाध्यायिने अमुकशर्मणं गजदानं करिष्ये ॥ इति सकल्प्य ॥ तदंग ब्राह्मणवरणं
 ॥ अमुकगोत्रं अमुकप्रवरं अमुकशाखाध्यायिने अमुकशर्मणं ब्राह्मणं गजदानार्थं त्वामहं
 वृणे ॥ इति वृत्वा ॥ मधुपर्कविधिना संप्रज्य ॥ ततो गजे संप्रज्ययेत् ॥ पातु त्वावसवोरुद्रा
 आदित्याः समरुद्राणां ॥ भर्तारि रक्षणां देवस्वामिनं प्रतिपालय ॥ आवाप्तुं हि जयं युद्धे गम
 ने स्वस्ति नो व्रजेत् ॥ इति मंत्रेण संप्रज्य ॥ स्वयं प्राञ्जुस्वोयुवानं रूपं संपन्नं कक्षारज्जुम
 णिकोचनमालाराजती स्तूणां तारां गवाभूषितं जं प्राञ्जुस्व मवस्थाप्य दक्षिणां करेण ज
 लाक्षतपुष्पां प्यादाय गजस्य दक्षिणं दत्ते गृहीत्वा दानमंत्रं पठेत् ॥ त्रिलोकनाथ देवेश
 सर्वभूतदयानिधे ॥ गजदानेन तुष्टस्त्वप्रयच्छ मम वाञ्छितं ॥ इति मंत्रं पठेत् ॥ उदङ्मुख

विप्रकरे प्रतिगृह्यतामिति वदेक्षिपेत् ॥ सच देवस्य तेति मंत्रपाठेने प्रतिगृह्यतामिति ब्रूयात्
 ॥ शक्त्या सुवर्णमेव दक्षिणां दद्यात् ॥ प्रतिगृहीता दक्षिणां गृहीत्वा करेण प्रतिगृह्ये ॥ ४४
 मारुह्य ॥ दाता कर्मेश्वरार्पणं कृत्वा विसर्जयेत् ॥ प्रतिगृहीताय जमानमाग्निधुरत्वा
 गजेदहीत्वा गहेत् ॥ ततो दाता ब्राह्मणान्संपूज्य भयसीदत्वा यथाशक्ति ब्राह्मणमुवाच
 निभ्यो भोजनादीदत्वा प्रसन्नमना सुरुक्तो भुंजीत ॥ इति गजदानानि समाप्तः ॥ ॥
 अथ रथदानं ॥ देशकालोत्पत्त्या ॥ अपसंभ्य ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तयेत्
 त्रमलोकावाप्तये अर्कचर्णेन विमानेन देवसदनं गमनार्थं अमुकगोत्रो मुकशर्मणो
 ब्राह्मणाय गोत्रीदानं करिष्ये ॥ अमुकगोत्रो तन्न अमुकप्रवरं तन्न अमुकशर्मणो
 ब्राह्मणाय गोत्रीदानार्थं त्वामहं हवे ॥ वस्त्रलंकारैः ब्राह्मणाय संपूज्य ॥ स्वयं प्रा
 णुरवोपविश्य ॥ सदक्षिणकरे जलाक्षतामुष्पाण्या दायरथस्य धुरी गृहीत्वा ॥
 दातमंत्रपाठः ॥ गोत्रीमीमांसा प्ररस्यामि विश्वकर्माधिदेवता ॥ दानेनानेन भगवा
 न्प्रीयते मे परः पुमान् ॥ इमां गोत्रीं इंद्रदेवतां यथाशक्त्या सोपस्कारसहितां अ

४५

मुकशर्मणे ब्राह्मणाय तुभ्यमहं संपदरे ॥ इति मंत्रेण विप्रदस्ते राक्षतमुष्पजलं क्षिपेत्
 ॥ दक्षिणां च दद्यात् ॥ विप्रस्करे देवस्य तेति मंत्रांते प्रतिगृह्यतामिति प्रतिगृह्यतु पर्युपविश्य
 गहेत् ॥ दाता कर्मेश्वरार्पणं कृत्वा भरिदक्षिणां दत्वा शिषो गृह्णीयात् ॥ गोत्रीदानफलं न
 वैव ॥ एवं प्रदाय विधिवद्गोत्रीमंत्रेण मानवः ॥ विमानेन अर्कचर्णेन देववदिविभोरते ॥ इदं नो
 के भवेद्राजा ब्रह्मचर्यधर्मवत्सलः ॥ इति गोत्रीदानं ॥ अथ शिविकादानं ॥ अथ प्रयोगः ॥ देश
 कालोत्पत्त्या ॥ अपसंभ्य ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तयेत् त्रमलोकावाप्तये ॥ ब्रह्मद
 त्यादिपंचमहापातकदोषपरिहारपितृमातृसप्ततीबन्धुपक्षाणामरकोत्तारणार्थं पितृ
 सहितं विष्णुसामयुज्यकामनायाः मुकगोत्रायेत्यादिशर्मणे ब्राह्मणाय ॥ शिविकादानमहं
 करिष्ये ॥ तिसंकल्प्य ॥ तदंगब्राह्मणवरणं ॥ अमुकगोत्रे अमुकप्रवरं अमुकशर्मणो ब्राह्म
 णं शिविकादानार्थं त्वामहं हवे ॥ यथोक्तविधिना कलशस्थापनं कृत्वा तस्मिन् शंखचक्र
 गरान्नाभ्युधरादिरण्मयी विष्णुप्रतिमामग्न्युत्तारणपूर्वकं संस्थाप्य यथोक्तविधिना षोडशो
 पचारैः संपूज्य तस्मिन् शिविकामानीय संपूज्यः ॥ इहामुद्रातपत्राणां कुरुकेशवमे प्रभो ॥

उन्नतव्यतीतयेदन्न ब्राह्मणाय मयाश्रुमे ॥ इति उन्नतव्यतीतयेदन्न ब्राह्मणाय मयाश्रुमे ॥ ब्राह्मणमादय
 विधिवत्संप्रज्य ॥ कर्मभूषणे वस्त्रादिभिर्भूषयित्वा उपानदं चुरिकां उपहृतं च कुर्यादित्येव
 आदर्शयान्न कोस्य भाजनानि दत्त्वा वृषभचतुष्टयं गावश्च स दक्षिणा देयाः ॥ ततो दाता च
 मग्राणां यामौकृत्वा देशकालकथनानंतरं प्रागुक्तं सकल्यं सदा दद्यात्पंचमदापातक
 दोषपरित्यागपितृमातृस्वपत्नीबंधुयक्षाणां नरकोत्तारणार्थं पितृमदितं विष्णुसायुज्य
 कामनायाः मुक्त्यर्थं वा ब्राह्मणाय शिविकारानंतुभ्यमदं संप्रददे ॥ इति सकल्यं मंत्रं यवे
 त् ॥ देवदेव जगन्नाथ विश्वात्मा दत्तं यानया प्रभो मि विकया देव प्रीतो भव जनाहृन् ॥ प्रति
 गृह्यतामिति विप्रदस्ते जलेक्षिपेत् ॥ विप्रस्तु देवस्य त्वेति मंत्रात् प्रतिगृह्णामीति ब्रूयात् ॥
 ततो दाता ब्राह्मणाय प्रतिवर्षं यथेतं मन्त्रं वादकानां च शिविकादि सर्वं सकल्ययेत् ॥ ततः
 विष्णुतर्पणं कृत्वा ब्राह्मणादिभिः सह भुंजीत ॥ अथ मदिषीदानं ॥ अथ प्रयोगः ॥ तत्र दाता
 नित्यं कर्मानंतरं स्वासने प्राञ्जुस्व उपविश्या च मग्राणां यामत्रयं कृत्वा देशकालकथनानंतरं
 रंगोत्रस्यऽनुमुक्तेन स्य मेतत्त्वमुक्तेन उन्नतमलोकावाप्तयेयमप्रीतिद्वारा ब्राह्मणाय म

४६

दिषिदानं करिष्ये इति सकल्यः ॥ ब्राह्मणमाहूय रक्तचंदनगंधरक्तमात्ममालादिभि
 संप्रज्य मदिषी च रक्तगंधरक्तकरवारपुष्पमालादिभिः संप्रज्य सिंदूरदिनारंजयित्वा
 स्वयं प्राञ्जुस्वः मदिषीः प्रथमं प्रसृतांतरुणीं स्त्रीलां दोषवर्जितां सुवर्णशृंगीमुव
 र्णतिलकालंकृतां धराभरणभूषितां रक्तवस्त्रपरिधानां ताम्रदोहनपात्रसंयुतां पिण्या
 कपीरकोपेतां प्राञ्जुस्वीमवस्थाप्य उदंञ्जुस्वविप्रकरं गृहीत्वा मदिष्याः ॥ १ ॥ दृष्ट्वा
 ह्यस्वदक्षिणां त्वारे कुर्यातीलपुष्पजलं गृहीत्वा मंत्रं यवेत् ॥ इति दक्षिणे लोकपाच्छानोद्वारा
 जमदिषी शुभा ॥ मदिषीदानं माहात्म्यात्मास्तमे सर्वकामदा ॥ धर्मराजस्य सदा येयस्याः
 पुत्रप्रतिष्ठिताः ॥ मदिषीसुरस्य जननी या सास्तु वरदा मम ॥ इति मंत्राभ्यां विप्रदक्षिणां क
 रतले स दक्षिणा कंदत्वा यथाशक्ति हिरण्यं दक्षिणां दत्वा प्रतिगृहीता देवस्य त्वेति मंत्रं
 पठित्वा मदिष्याः ॥ १ ॥ दृष्ट्वा ह्यस्वदक्षिणां त्वारे कुर्यातीलपुष्पजलं गृहीत्वा मंत्रं यवेत् ॥ ततो मदिषी प्रदक्षिणां त्रयं
 कृत्वा विसर्जयेत् ॥ पादौ प्रक्षाल्या च मग्राणां यामत्रयं कृत्वा देशकालकथनानंतरं
 रंगोत्रस्यऽनुमुक्तेन स्य मेतत्त्वमुक्तेन उन्नतमलोकावाप्तयेयमप्रीतिद्वारा ब्राह्मणाय म

वीभवेत् ॥ महराजपुमानराजन्यासस्यचवनेयथा ॥ दशधेनुसमोराजनमद्विधी
 नरदोत्रवीत् ॥ स्विन्नतधेनुसमां व्यासः सर्वदानोत्रमेकविः ॥ इति मदीं धीदानसमाप्तः
 ॥ अथ गृहदानं ॥ देनाकालोस्मत्वा ॥ अमुकगोत्रस्य अमुकपुत्रस्य प्रेतस्य मुक्तये उन्नम
 लोकावाप्तये सर्वपापक्षयानंतरसिद्धसंघप्रजितासरसः करकलितचामरवीज्यमा
 णत्वसहितसेभावितनरकपित्रादिपुरुषत्रातपुत्रयोत्रादिवंधुत्तारणपूर्वककल्यको
 टिशतावधिनारायणसमीपक्षीरणवेनिवासकामः ॥ मन्मये तु ॥ एकैकमन्त्रं तगवति
 त्रप्रतिलोकपालापुरवासः कामः ॥ ब्राह्मणाय गृहदानमहं करिष्ये ॥ ततो कृतवास्तुमं
 स्कारगृहमध्ये दक्षिणभागे सोपस्करांसदीपकोलितव ॥ स्त्रैः संहितां सुवर्णनक्ष्मणा
 रायणप्रतिमां चितां कृताष्टदलपद्मे प्रस्थिति ॥ ततिलानामुपरिश्रामं स्थाप्य ॥ ब्राह्म
 णवरणं कुर्यात् ॥ अमुकगोत्रे अमुकपुत्रं अमुकशर्मणं ब्राह्मणं गृहदानार्थं त्वामहं
 दृणो ॥ ततोस्वर्गलोकाविधिनमधूपर्केण ब्राह्मणमर्चयेत् ॥ ततः सितोवरकुंडले

४७

हेमभूषितं केयूरकं वाभरणं भिरामं सपत्नीकं ब्राह्मणं करे गृहीत्वा ॥ मंगलघोशेन
 सदृशं प्रवेशयेत् ॥ तत्र मंत्रः ॥ गृहे हि नारायणदिव्यरूपसर्वामरैर्वर्दितपादपय ॥ सुरा
 दिकान्वतंदकृतामधीशालक्ष्मीयुतस्त्वेहि गृहे गृहाण ॥ नमो कोस्तभनाथाय हिरण्यक
 वचाय च ॥ क्षीरोदाणवमुत्ताय जगद्भावेन मोनमः ॥ नमो हिरण्यगर्भाय विश्वगर्भाय वै न
 मः ॥ चराचरस्य जगतो ग्रहभूताय ते नमः ॥ भूलेकिप्रमुखां त्र्योकास्तव देहे व्यवस्थिताः
 ॥ नंदं तियावत्कल्याणं तं तथोस्मिन् भुवने गृहे ॥ वत्स सा देवदेवेश पुत्रयोत्रयुतो गृहे ॥
 पंचयत्तक्रियायुक्तो वसेदाचं प्रतारकं ॥ ततस्तत्रायायामुपविश्य प्राञ्जुरवो देशका
 लोमेकीर्त्य ॥ अमुकगोत्रोऽमुकशर्मणं ॥ अमुकगोत्रायाऽमुकवेदांतर्गतामुकशर्वा
 ध्याने उदञ्जुस्वोपविष्टायामुकशर्मणो ब्राह्मणाय इदं पक्वैष्टकादिरचितं यथाशक्ति
 संपादितध्यानश्रव्यावितानभाजने दीपिकागोदासीदासादिसर्वोपस्करणसंयुतं सर्व
 पापक्षयानंतरसिद्धसंघप्रजितासरसः करकलितचामरवीज्यमाणत्वसहितसेभावि
 तनरकपित्रादिपुरुषत्रातपुत्रयोत्रादिवंधुत्तारणपूर्वककल्यकोटिशतावधिनारायण

समीपक्षीराण्येनिवासकामः॥सुमयेतु॥एकैकमन्त्रेतरावृत्तिप्रतिलोकपालपुरवा
 सकामः॥तुभ्यंसेप्रदरे॥॥इतिवदेत्॥ततःइदं गृहं गृहणत्वं सर्वोपस्करसंयुते॥तववि
 प्रसादेनममास्वमीमतेगृहं॥मद्वंदंममभृत्यर्थं गृहणत्वं द्विजोन्नम॥प्रियतामैजगद्वा
 निवास्तिरीक्षणीजनार्दनइतिपठेत्॥ततःकृतेनद्वंद्वदानप्रतिष्ठासिध्यर्थं सदस्यसुवर्ण
 घेद्येकसुवर्णं तं यथाशक्तिवदिमा॥अद्वैतं दक्षिणां तुभ्यमदंसेप्रदरेइतिदद्यात्॥
 ततःपादुकाञ्चदद्यात्॥संपन्नवाथसपत्नं सर्वोपस्करसंयुते॥सर्वेसंपूर्णमवास्तु
 त्वत्प्रसादाद्विजोन्नम॥इतिप्रार्थ्यकर्मेश्वरार्पणंकुर्मात्॥अथदासीदानं॥देशकालौ
 स्मृत्वा॥अपसव्ये॥गोत्रस्यअमुकप्रेतस्यप्रेतत्वमुक्तयेउन्नमलोकावाप्तयेस्वर्गनिरा
 मयसुखप्राप्त्यर्थं ब्राह्मणायदासीदानं करिष्ये॥तदंगब्राह्मणवरणं॥अमुकगोत्रं
 मुकप्रवरंअमुकशर्माणं ब्राह्मणं दासीदानार्थं त्वामदं वृणे॥यथाविभवानुसारेण
 संपूज्य॥यथाशक्त्यालंकृतोदासीकेष्वेधुत्वा॥दानमंत्रं पठेत्॥इयंदासीमयातु
 भ्यं प्रीवत्स प्रतिपादितं॥सदाकर्मकरी नोभ्याययेष्टं मद्रमश्रुते॥अथामुकगोत्रा

४८

येत्यादि॥इमंदासीसुवर्णं लंकृतांगयुष्मालंकृतं अक्षयसुखप्राप्तिकामः तुभ्यमदं
 सेप्रदरे॥दासीदानसंगतासिध्यर्थं इमं दक्षिणां तुभ्यमदंसेप्रदरे॥दाताकर्मेश्वरार्पणंकु
 र्यात्॥अथगालग्रामदानं॥देशकालौ स्मृत्वा॥गोत्रस्यअमुकप्रेतस्यप्रेतत्वमुक्तये
 उन्नमलोकावाप्तये ब्राह्मणाय गालग्राममूर्तिदानं करिष्ये॥तदंगब्राह्मणवरणं॥अ
 मुकगोत्रंअमुकप्रवरंअमुकशर्माणं ब्राह्मणं गालग्रामदानार्थं त्वामदं वृणे॥ततः
 स्वरहोत्रविधिनामधुयर्केणार्चयेत्॥गालग्रामश्रीलायाश्च योदद्याद्दानमुन्नमं
 ॥भूचक्रं तेन दत्तं वसंतं लवतकाननं॥अथदानमंत्रः॥महाकोशनिवासं चक्रा
 द्यैरुपशोभितं॥अस्य देवस्य दानां तुममसंतुमनोरथा॥एदं न संगतासिध्यर्थं इमं
 दक्षिणां तुभ्यमदंसेप्रदरे॥अथवस्त्रदानं॥देशकालौ स्मृत्वा अपसव्ये॥गोत्रस्यअमु
 कप्रेतस्यप्रेतत्वमुक्तयेउन्नमलोकावाप्तये मातृनिवारणार्थं ब्राह्मणाय वस्त्रदानं करि
 ष्ये॥तदंगब्राह्मणवरणं॥विप्रसंपूज्यसक्ष्मवस्त्रद्वयं दक्षिणां सहितं विप्रहस्ते दद्यात्॥
 दानमंत्रः॥नारण्यं सर्वलोकानां लज्जायारक्षणं परं॥सुवेलाकारिवस्त्रत्वं मतः शान्तिप्रयुक्तं

मे॥दानसंगतासिध्यर्थं॥इमां॥दक्षिणां॥तुभ्य०॥दे॥इति॥वस्त्रदानं॥अथ॥कपिलाधेनुदानं॥
 देशकालौ॥स्मृत्वा॥अमुकगोत्रं॥अमुकप्रेतत्वं॥प्रेतत्वमुक्तये॥उन्नमलोकावाप्तये॥ब्राह्म
 णाय॥कपिलाधेनुदानं॥करिष्ये॥तद्दे॥गब्राह्मणवरणं॥ततः॥गोमं॥पूज्य॥दानमंत्रः॥
 कपिले॥सर्वदेवानां॥पूजनीया॥सिरोहिणि॥तीर्थदेवमयी॥यस्मादतः॥शान्तिं॥प्रयत्नुमे
 ॥एतद्दानसंगतासिध्यर्थं॥इमां॥दक्षिणां॥तुभ्य०॥महं॥संप्रददे॥इति॥कपिलाधेनुदानं॥
 अथ॥चतुर्दशउपदानानि॥अन्नंचोदकंचोषानदौ॥चक्रमंडलुचुत्रवस्त्रंचतथा॥य
 ष्ठिलोददंतथाष्टमं॥अग्निष्टिकांचदीपंचतिलतांबूलमेवच॥चंदनं॥पुष्पदानंच
 चोषदानंचतुर्दश॥अथ॥चतुर्दशउपदानानां॥तर्गतं॥अब्राह्मणाय॥अन्नदानं॥करिष्ये
 ॥तद्दे॥गब्राह्मणवरणं॥दानमंत्रस्तु॥पूर्ववत्॥दानसंगतासिध्यर्थं॥इमां॥दक्षिणां॥तु
 भ्य०॥अथ॥उदकदानं॥चतुर्दशउपदानानां॥तर्गतं॥ब्राह्मणाय॥उदकदानं॥करिष्ये॥त
 द्दे॥गब्राह्मणवरणं॥दानमंत्रः॥जलाधिदेवदेवेशपश्चिमाशापतेविभो॥उदरमा
 धिनाशापजलदानेन॥ततो॥षितः॥इदं॥जले॥वरुणदेवते॥ब्राह्मणाय॥तुभ्य०॥महं॥संप्रददे॥

४५

दानसंगतासिध्यर्थं॥इमां॥दक्षिणां॥तुभ्य०॥महं॥संप्रददे॥अथ॥उपानदानं॥देशकालौ॥स्म
 त्वा॥अपसव्यं॥गोत्रस्य॥अमुकप्रेतस्य॥प्रेतत्वमुक्तये॥उन्नमलोकावाप्तये॥चतुर्दशउपदा
 नानां॥तर्गतं॥ब्राह्मणाय॥उपानदानं॥करिष्ये॥तद्दे॥गब्राह्मणवरणं॥पूर्ववत्॥मंत्रस्तु
 पूर्ववत्॥दानसंगतासिध्यर्थं॥इमां॥प्रददे॥अथ॥कमंडलुदानं॥देशकालौ॥स्मृत्वा॥अप
 सव्यं॥गोत्रस्य॥अमुकप्रेतस्य॥प्रेत०॥वासये॥चतुर्दशउपदानानां॥तर्गतं॥ब्राह्मणाय॥कमं
 डलुदानं॥करिष्ये॥ब्राह्मणवरणं॥पूर्ववत्॥दानमंत्रस्तु॥पूर्ववत्॥दानसंगतासिध्य
 र्थं॥इमां॥महं॥संप्रददे॥अथ॥छत्रदानं॥देशकालौ॥स्मृत्वा॥अपसव्यं॥गोत्रस्य॥अ
 मुकप्रेतस्य॥प्रेतत्वमुक्तये॥उन्नमलोकावाप्तये॥चतुर्दशउपदानानां॥तर्गतं॥ब्राह्मणाय
 छत्रदानं॥करिष्ये॥ब्राह्मणवरणं॥पूर्ववत्॥दानमंत्रस्तु॥पूर्ववत्॥दानसंगतासिध्य
 र्थं॥इमां॥दक्षिणां॥तुभ्य०॥महं॥संप्रददे॥अथ॥उपानदानं॥देशकालौ॥स्मृत्वा॥अपसव्यं॥
 गोत्रस्य॥अमुकप्रेतस्य॥प्रेतत्वमुक्तये॥उन्नमलोकावाप्तये॥चतुर्दशउपदानानां॥तर्गतं॥ब्रा
 ह्मणाय॥छत्रदानं॥करिष्ये॥ब्राह्मणवरणं॥पूर्ववत्॥दानमंत्रस्तु॥पूर्ववत्॥दानसंगता

सिध्यर्थं श्मोदक्षिणां तुभ्यं ददे॥ देवकालो स्मत्वा॥ अपसव्यं॥ गोत्रस्य अमुक
 कप्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तये उन्नमलाका वासये चतुर्दश उपदानं तर्गत्॥ ब्राह्मणा यवस्त्रदा
 नं करिष्ये॥ ब्राह्मणवरणं पूर्ववत्॥ दानमंत्रं स्तु पूर्ववत्॥ दानसंगता सिध्यर्थं श्मोद
 क्षिणां तुभ्यं मद्दं संप्रददे॥ यष्टिदानं॥ देवकालो स्मत्वा॥ अपसव्यं॥ गोत्रस्य अमुकप्रे
 तस्य प्रेतत्वं वासये॥ चतुर्दश उपदानं तर्गत् ब्राह्मणा यवस्त्रदानं करिष्ये॥ ब्राह्म
 णवरणं पूर्ववत्॥ दानमंत्रं॥ नीतानां वारणं यष्टिर्गच्छतो निशि वावने॥ अतस्तस्याः
 प्रदानेन मम संतु मनोरथाः॥ श्मोदक्षिणं यमदेवतां ब्राह्मणा यतुभ्यं मद्दं संप्रददे॥ दान
 संगता सिध्यर्थं श्मोदक्षिणां तुभ्यं मद्दं संप्रददे॥ लोहदंडदानं॥ देवकालो स्मत्वा॥ अ
 पसव्यं॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रेतत्वं वासये॥ चतुर्दश उपदानं तर्गत् ब्राह्मणा य
 लोहदंडदानं करिष्ये॥ ब्राह्मणवरणं॥ दानमंत्रं॥ धर्मराज नमस्तुभ्यं नमस्ते विश्वम
 दन॥ लोहदंडप्रदानेन प्राप्ता भवममप्रभो॥ श्मोदक्षिणं यमदेवतां ब्राह्मणा यतुभ्यं म
 द्दं संप्रददे॥ दानसंगता सिध्यर्थं श्मोदक्षिणां तुभ्यं मद्दं संप्रददे॥ अग्निपष्टिकादानं॥

५०

देवकालो स्मत्वा॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रेतत्वं वासये॥ चतुर्दश उपदानं तर्गत्
 ॥ ब्राह्मणा यवस्त्रदानं करिष्ये॥ तदंग ब्राह्मणवरणं॥ दानमंत्रं॥ हेमंतक्षि
 णिराभ्यां तु यष्टितं तु प्रवर्तते॥ तत्सर्वनाशमायां तु दानेनानेन सर्वनाशः॥ श्मोदक्षि
 णिदेवतां ब्राह्मणा यतुभ्यं मद्दं संप्रददे॥ दानसंगता० श्मो० प्रददे॥ दीपदानं॥ देव
 कालो स्मत्वा॥ अपसव्यं॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रेतत्वं वासये॥ चतुर्दश उपदानं त
 र्गत् नमनिवृत्त्यर्थं ब्राह्मणा यदापदानं करिष्ये॥ तदंग ब्राह्मणवरणं पूर्ववत्॥ दानम
 न्त्रं॥ कीटाः पतेगा मन्त्राकाश्च रुक्षा जले स्त्रले ए विचरंति जीवाः॥ दृष्ट्वा प्रदीपं न च जन्म
 भागिनो भवेति नित्यं पचाहि विप्राः॥ श्मोदीपं विष्णुदेवतां ब्राह्मणा यतुभ्यं मद्दं संप्रददे
 ॥ दानसंगता० श्मोदक्षि० ददे॥ हिलदानं॥ देवकालो स्मत्वा॥ अपसव्यं॥ गोत्रस्य अ
 मुकप्रेतस्य प्रेतत्वं वासये चतुर्दश उपदानं तर्गत् ब्राह्मणा यतिलदानं करिष्ये॥ ब्रा
 ह्मणवरणं पूर्ववत्॥ दानमंत्रं स्तु पूर्ववत्॥ दानसंगता० श्मो० ददे० तांबूलदानं॥ देव
 कालो स्मत्वा॥ अपसव्यं॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रेतत्वं वासये॥ चतुर्दश उपदानं तर्गत्

ब्राह्मणाय तो ब्रह्मदानं करिष्ये ॥ तदंग ब्राह्मणवरणं ॥ दानमंत्रः ॥ नां ब्रह्मेश्वरं कर्मदं ब्रह्मा
 विष्णुशिवात्मकं चैव प्रदानात् ब्रह्माद्याः शिवदं कश्च पुष्कलं ॥ प्रति ते फलं प्रगेन नागवत् ॥
 दत्ता न्वितं ॥ पूर्णेन चूणपात्रेण कर्पूरविटकेन च ॥ मधुगन्धेन देवगंधर्वाभिरसा प्रियं
 अनेन च निरुत कंत्वं त्रसोत् कुरुधुमाना ॥ इमे तो ब्रह्मलक्ष्मीदेवतं ब्राह्मणं तुभ्यमहं स
 ० दे ॥ दानसंगता सिध्यर्थं इमां प्रदद ॥ अथ चरनदानं ॥ देवाकालो स्मत्वा ॥ अपसव्यं
 गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तये उत्तमं ॥ स ये चतुर्दश उपदानां नर्गति ब्राह्मणाय च
 दनदानं करिष्ये ॥ तदंग ब्राह्मणवरणं ॥ तत्र मंत्रः ॥ अनुलेपनगंधानां प्रदानेन हि
 माधवः ॥ न कदाचिन्मनोदाहं देहे वा दाहमश्नुते ॥ गंधपुष्पप्रदानेन लोकमभिरसा
 व्रजेत् ॥ इदं च दनं विष्णुदेवतं ब्राह्मणाय तुभ्यमहं संप्रदद ॥ दानसंग ० इमां दक्षिणां
 ० ददे ॥ अथ पुष्पदानं ॥ देवाकालो स्मत्वा ॥ गोत्रं अमुकप्रेतस्य उत्तमं ये ॥ चतुर्द
 श उपदानां नर्गति ब्राह्मणाय पुष्पदानं करिष्ये ॥ तदंग ब्राह्मणवरणं ॥ तत्र मंत्रः ॥
 मनो गृह्णादय ते यस्माद्धियं चापि ददाति यः ॥ तस्मात्सु मनसो दास्ये प्रीतो भवजना

५१

दनः ॥ इमानि पुष्पाणि विष्णुदेवतानि ब्राह्मणाय तुभ्यमहं संप्रददे ॥ दानसंगता सि ० इमा
 नि पुष्पाणि विष्णुदेवतानि ब्राह्मणाय तुभ्यमहं संप्रददे ॥ दानसंगता सि ० इमां दक्षि ० ददे ॥
 अथ कृणधेनुदानं ॥ देवाकालो स्मत्वा ॥ अपसव्यं ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य प्रेतत्वं चाप
 ये ॥ कृणत्रयविमोक्षाय ब्राह्मणाय कृणधेनुदानं करिष्ये ॥ तदंग ब्राह्मणवरणं ॥ पू
 र्वे क्रिगो पूजने ॥ तिलकुशजलमाराय गोपुलं धत्वा मंत्रेण ब्राह्मणाय दद्यात् ॥ तत्र मंत्रः
 ॥ स्वधर्मदिसामयिकसप्तजन्माजितं कृणो ॥ तत्सर्वमुक्तिमाया तु गामेकं ददतो मम ॥
 देवमनुष्यपितृणां कृणत्रयविमोचने ॥ इदं लोकेषु यत्किंचिन्नदणस्यो पश्यां तये ॥ इ
 मा कृणधेनुसंजिकां गुरुदेवसं यथा शक्त्या लं कृतां ब्राह्मणाय तुभ्यमहं संप्रददे
 ॥ दानसंगता सिध्यर्थं इमां दक्षिणां तुभ्यमहं संप्रददे ॥ अथ पापधेनुदानं ॥ देवाकालो
 स्मत्वा ॥ अपसव्यं ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेतस्य उत्तमं सये ० सप्तजन्माजितपापक्षयदा
 रा ब्राह्मणाय पापक्षयधेनुदानं करिष्ये ॥ तदंग ब्राह्मणवरणं ॥ पूर्वे क्रिगो पूजने ॥ ति
 लकुशजलानारायणो पुलं धत्वा मंत्रेण ब्राह्मणाय दद्यात् ॥ तत्र मंत्रः ॥ आजन्मो पा

जितं पापं मनो वाक्कायकर्मभिः ॥ तत्सर्वं नाशमायांतु गोप्रदानेन केशव ॥ ५ ॥ मोषा पधेनुसं
 जिको गोविन्दुदेवता ब्राह्मणा यतुभ्यमहं संप्रददे ॥ दानसंगता सिध्यर्थे ५ ॥ मोक्षिणां ० ॥
 दे ॥ ॥ पिंडविमर्जनं पूर्ववत् ॥ अनेन महिको दिष्टश्चाद्वेन प्रेतस्य प्रेतत्वनिवृत्तिरस्त
 ॥ मासिकश्राद्धे योग्यता प्राप्तीरस्त ॥ अथ सप्तव्रतोक्तद्वादश कुंभदाने ॥ त्रयो
 दशेति देवजानीकारः ॥ तच्चैवं ॥ आदौ विष्णुसंपूज्या च म्य ॥ प्राणानायम्य देशका
 लौ स्मत्वा कुंभान् स्वपुरतः स्थाप्य ॥ अमुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य शुद्धवोपन्नोत्पथना
 नाभक्ष्यसहितं कुंभदानं मदं करिष्ये ॥ तिस्रं कल्पपुनः कुत्रातिन जलात्पादाय ५ ॥ मे कुं
 भावरुणदेवता नानाशर्मभ्यो ब्राह्मणेभ्यो दास्यमाना ॥ अमुकगोत्रामुकप्रेते उपति
 ष्ठतामिति स्नातुं कृत्वा एभिः सभक्ष्यं कुंभदाने ॥ अमुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य शुद्धवो
 पन्नोतिरस्त ॥ प्रेतत्वविमुक्तिरस्त्विति प्रार्थयेत् ॥ अथ योऽश्राद्धानि ॥ तत्र या
 जवल्क्यश्रुतानयो ॥ मृतादनि तु कर्त्तव्यं प्रतिमासं तु वत्सरं ॥ प्रतिवत्सरं चैवं माघमे
 कादशेदनीति ॥ आद्यमेकादशेदनीति शौचोपगमानंतरदिवसोपलक्षणपर ॥ संपी

५२

डीकरणात्पूर्वकुर्याच्छ्राद्धानि योऽशेति गुरुते ॥ मुख्यं श्राद्धं मासिमासि अपर्याप्ता ह्यत्र प्र
 ति ॥ द्वादशश्राद्धेन वा भोज्या एकादशे द्वादशेथवा ॥ अपर्याप्तौ असामर्थ्ये मासद्वये तदश्रा
 द्धौ द्वादशश्राद्धदिनेषु तत्राप्यश्राद्धो एकस्मिन्नेव दिने ॥ सर्वपक्षे सपिंडनात्सर्वमेव
 ॥ सपिंडीकरणाद्धर्चनदद्यात्प्रतिमासिकमिति निवेधात् ॥ ऊर्ध्वं चैत्यार्चणेन ॥ अथा
 द्दविधिना दद्यादित्यर्थः ॥ नोदकुंभस्यापकर्षः ॥ तत्र याजवल्क्यः ॥ अवकिसपिंडी
 करणो यस्य संवत्सराद्भवेत् ॥ यस्माप्यत्र सोदकुंभे दद्यात्संवत्सरे हि जे इति गेत
 मः ॥ अदेवै पार्वणश्राद्धे सोदकुंभमधर्मकं ॥ कुर्यात्प्रसादिकां ब्राह्मणसंकल्प
 विधिना न्वदमिति ॥ अधर्मकं नियमरहितमिति ॥ यद्येकस्मिन् दानिमासिका
 नितरां मुकगोत्रस्य मुकमासि यसंबंधि एको दिष्टश्चाहं मदं करिष्ये इति संक
 ल्पं कृत्वा एको दिष्टवत्सर्वं कुर्यात् ॥ ततो द्वितीयमेवं क्रमेण ॥ अथ वा देश
 कालौ स्मत्वा अमुकगोत्रस्यामुकप्रेतत्वनिवृत्त्योन्नमलोकप्राप्त्यर्थं आद्यमासिकं ॥ १ ॥ उन्मा
 सिकं २ ॥ द्वितीयमासिकं ॥ ३ ॥ त्रैपक्षिकं ॥ ४ ॥ तृतीयमासिकं ५ ॥ चतुर्थमासिकं ॥ ६ ॥ पंचमासि

क॥७॥श्रममासिक॥८॥उनषाणमासिक॥९॥सप्तममासिक॥१०॥अष्टममासिक॥११॥नवम
 मासिक॥१२॥दशममासिक॥१३॥एकादशमासिक॥१४॥द्वादशमासिक॥१५॥उनाह्निकं
 ॥१६॥तानिषोडशश्राद्धानिआकृष्यमाणानिसिंटीकरणधिकारसिध्यर्थेकोद्विष्ट
 विधिनाष्टकतेत्रेणाहंकरिष्येइतिसंकल्प्य॥यदिमरणादारभ्यद्वादशमासमध्येकश्चि
 दधिकसप्तश्रमासिकेद्विवारंकार्यं॥एवंसप्तदशश्राद्धानिभवन्ति॥एकोद्विष्टवसर्वाणि
 कारयेत्॥ततःषोडशश्राद्धानानाहृत्यतेषांश्रमश्रुकर्माभ्यंगदिकारयित्वाकृतमाध्याह्नि
 कःषोडशपाकानिष्पाद्य॥अशक्तैर्भुदनमात्रभेदःकृत्वाश्राद्धमुपक्रमेत्॥श्राद्धानामा
 वेकुशब्दमुत्थापयेत्॥अमुकगोत्रस्यअमुकप्रेतस्यप्रेतत्वमुक्तयेउत्रमलोकावाप्तये
 आद्यमासिकेद्वितीयमासिकेइत्यादिषोडशस्थानेषुक्षणेदत्वा॥अथवासर्वेषांसंदेवर
 कतेत्रेणक्षणेदद्यात्॥तत्रप्रयोगः॥अमुकगोत्रस्यअमुकवासयेआद्यमासिकादिकुना
 ह्निकश्राद्धेषुक्षणाःउपतिष्ठन्ता॥उपतिष्ठन्तु॥गोत्रस्यअमुकप्रेवासयेआद्यमासिका
 दिउनाह्निकश्राद्धेषुपाद्यामुपतिष्ठन्ता॥उपतिष्ठन्तु॥गोत्रस्यअमुकप्रेवासयेआद्यमासि

५३

कादिउनाह्निकश्राद्धेषुआसनामुपतिष्ठन्ता॥उपतिष्ठन्तु॥गोत्रस्यअमुकप्रेवासयेआद्यमासि
 कादिउनाह्निकश्राद्धेषुअर्घाःउपतिष्ठन्ता॥उपतिष्ठन्तु॥गोत्रस्यअमुकप्रेवासयेआद्यमा
 सिकादिउनाह्निकश्राद्धेषुअंत्रान्युपतिष्ठन्ता॥उपतिष्ठन्तु॥गोत्रस्यअमुकप्रेवासयेआद्यमा
 सिकादिउनाह्निकश्राद्धेषुगंधाःउपतिष्ठन्ता॥उपतिष्ठन्तु॥गोत्रस्यअमुकप्रेवासयेआद्यमासि
 कादिउनाह्निकश्राद्धेषुअतताः॥उपतिष्ठन्ता॥उपतिष्ठन्तु॥गोत्रस्यअमुकप्रेतस्यप्रेतत्वंवा
 सयेआद्यमासिकादिउनाह्निकश्राद्धेषुधूपदीपादिसर्वापचाराःउपतिष्ठन्ता॥उपतिष्ठन्तु॥गो
 त्रस्यअमुकप्रेवासयेआद्यमासिकादिउनाह्निकश्राद्धेषुदर्भानामुपतिष्ठन्ता॥उपति
 ष्ठन्तु॥गोत्रस्यअमुकप्रेवासये॥षोडशश्राद्धेषुअवनेजनान्युपतिष्ठन्ता॥उपतिष्ठन्तु॥
 गोत्रस्यअमुकप्रेवासये॥आद्यमासिकश्राद्धेषुएषपिउस्तवोपतिष्ठन्ता॥उपतिष्ठन्तु॥गोत्र
 स्यअमुकप्रेवासये॥उन्मासिकश्राद्धेषुएषपिउस्तवोपतिष्ठन्ता॥उपतिष्ठन्तु॥गोत्रस्यअमुक
 प्रेवासयेद्वितीयमासिकश्राद्धेषुएषपिउस्तवोपतिष्ठन्ता॥उपतिष्ठन्तु॥गोत्रस्यअमुकप्रेवा
 सये॥त्रैपक्षिकश्राद्धेषुएषपिउस्तवोपतिष्ठन्ता॥उपतिष्ठन्तु॥गोत्रस्यअमुकप्रेवासये॥च

तुर्यमासिकश्राद्धेषु पितृस्तवोपतिष्ठतां उपतिष्ठंतु ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेवासये ॥ पंचम
 मासिकश्राद्धेषु पितृस्तवोपतिष्ठतां उपतिष्ठंतु ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेवासये ॥ षष्ठमासिकश्रा
 द्देषु पितृस्तवोपतिष्ठतां उपतिष्ठंतु ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेवासये ॥ सप्तमासिकश्रा
 द्देषु पितृस्तवोपतिष्ठतां उपतिष्ठंतु ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेवासये ॥ अष्टम
 मासिकश्राद्धेषु पितृस्तवोपतिष्ठतां उपतिष्ठंतु ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेवासये ॥ नव
 ममासिकश्राद्धेषु पितृस्तवोपतिष्ठतां उपतिष्ठंतु ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेवासये ॥ दश
 ममासिकश्राद्धेषु पितृस्तवोपतिष्ठतां उपतिष्ठंतु ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेवासये ॥ एका
 दशमासिकश्राद्धेषु पितृस्तवोपतिष्ठतां उपतिष्ठंतु ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेवासये ॥ द्वा
 दशमासिकश्राद्धेषु पितृस्तवोपतिष्ठतां उपतिष्ठंतु ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेवासये ॥ त्रि
 नाहिकमासिकश्राद्धेषु पितृस्तवोपतिष्ठतां उपतिष्ठंतु ॥ गोत्रस्य अमुकप्रेवासये ॥ च
 त्वाहमासिकादिउनाहिकश्राद्धेषु प्रसवने जनाभ्युपतिष्ठतां उपतिष्ठंतु ॥ गोत्रस्य अ

५३

मुकप्रेवासये ॥ अद्यमासिकादिउनाहिकश्राद्धेषु अत्राभ्युपतिष्ठतां उपतिष्ठंतु ॥ गोत्र
 स्य अमुकप्रेवासये ॥ अद्यमासिकादिउनाहिकश्राद्धेषु गंधाः उपतिष्ठतां उपतिष्ठंतु ॥ गोत्रस्य अमु
 कप्रेवासये ॥ अद्यमासिकादिउनाहिकश्राद्धेषु अक्षताः उपतिष्ठतां उपतिष्ठंतु ॥ गो
 त्रस्य अमुकप्रेवासये ॥ अद्यमासिकादिउनाहिकश्राद्धेषु धूपदीपारिसर्वापि चाराः उ
 पतिष्ठतां उपतिष्ठंतु ॥ अनेन षोडशपितृदानेन प्रेतस्य प्रेतत्वनिवृत्तिरस्तस्य पिंडीश्राद्धे
 अधिकारोक्तः ॥ अनादिनि ॥ अथ सपिंडीकरणं ॥ तत्रानेककालत्वेपि काले द्वादशगृह
 एव कार्यं ॥ अथ त्राहरीरस्य ॥ तत्र प्रयोगः ॥ पूर्वेषु कालकामसंज्ञिकविश्वेदेवार्थं द्वौ वि
 श्वौ ॥ प्रेतस्यैवाः ॥ त्रैः सदसपिंडनेतेषां त्रयः ॥ अथ तत्राक्तौ सर्वत्र एकैकमिति त्रयः ॥ निमंत्र
 णादिकर्तुः स्तेषां च त्रयचर्यं ॥ अपरेषु ब्राह्मणानां नमश्चर्मांणादिकारयि स्वाकृतमध्या
 ह्निकादिदेवाकालोसंकीर्त्याः मुकगोत्रस्याः मुकशर्मणाः प्रेतस्य प्रेतत्वनिवृत्त्यापितृलो
 कप्राप्त्यर्थं अमुकगोत्रैरमुकशर्मभिः वसुरुद्रादिस्वरूपैः स्तसि तृपितामहप्रपितामहे
 सदसपिंडीकरणमताद्वादशगृहे पार्वणे कोटिद्विविधिना करिष्यति संकल्प्य ॥ मातुः सपि
 ङ्डीकरणेः अमुकगोत्रायाः मुकदाया अस्मन्मातुरस्मत्पितामही प्रपितामही च त्रयपिताम

दीभिरिति विशेषः॥ एवं भ्रात्रादिसंपितुने ज्ञेये॥ सव्यं॥ कालकामसंतिकविश्वेदेवस्थाने
 क्षणं दत्ताभवद्भिः प्रसादकर्तव्यः॥ अपसव्यं॥ प्रेतस्थानेक्षण उयति ह तु॥ प्रेतस्यपितुः स्थाने
 क्षणं दत्ताभवद्भिः प्रसादः कर्तव्यः॥ प्रेतस्यपितामहस्थानेक्षणं दत्ताभवद्भिः प्रसादः कर्तव्यः
 ॥ प्रेतस्यप्रपितामहस्थानेक्षणं दत्ताभवद्भिः प्रसादः कर्तव्यः॥ सव्यं॥ प्रार्थना॥ समस्तस्यैव
 समवाप्तिहेतवः समुत्थितायकुलधूमकेतवः॥ अपारसंसारसमुद्रसेतवैः पुनतुमात्रा
 त्मयापादपासवः॥ अपहृतध्वंतसहस्रभातवः॥ भवद्भिः पितृकार्यं च संपाद्यं प्रसादतुः॥
 संपिंडीश्राद्भागभूतं मंडलं पूजतमहं करिष्ये॥ अथ मंडलत्रयं कुर्यात्॥ उत्तरे वैश्वदेवमं
 उलं चतुष्कोणं॥ मरुक्षिणे प्रेतमंडलं त्रिकोणं॥ मंडलदेवताभ्यो अन्नं नमः॥ मंडलदेवता
 भ्योगंधं नमः॥ मंडलदेवताभ्यो अक्षसुष्यं नमः॥ मंडलदेवताभ्यो अन्नं नमः॥ मंडलदेवता
 भ्योगंधं नमः॥ मंडलदेवताभ्यो अक्षसुष्यं नमः॥ मंडलदेवताभ्यो नमो नमः॥ देवपाद्यस्थाने
 नमः॥ अन्नं नमः॥ देवपाद्यस्थाने गंधं नमः॥ देवपाद्यस्थाने अक्षसुष्यं नमः॥ देवपाद्यस्थाने नमो
 नमः॥ अपसव्यं॥ प्रेतपाद्यस्थाने नमो नमः॥ प्रेतपितुपितामहप्रपितामहपाद्यस्थाने ३

५५

अन्नं नमः॥ प्रेतपाद्यस्थाने गंधं नमः॥ प्रेतपाद्यस्थाने अक्षसुष्यं नमः॥ प्रेतपाद्यस्थाने नमो
 नमः॥ प्रेतपितुपितामहप्रपितामहपाद्यस्थाने अन्नं नमः॥ प्रेतपितुपितामहप्रपितामह
 पाद्यस्थाने गंधं नमः॥ प्रेतपितुपितामहप्रपितामहपाद्यस्थाने अक्षसुष्यं नमः॥ प्रेत
 पितुपितामहप्रपितामहपाद्यस्थाने नमः॥ सव्यं॥ देवाः आगतं सुस्वागतं देवाः भूर्भुवः स्वः
 इदं देवः पाद्यं सुपाद्यं॥ रात्रौ देवी रभीष्टु॥ तुनः॥ देवेभ्यो अन्नः स अन्नं॥ देवेभ्यो गंधाः सु
 गंधाः॥ देवेभ्यो अक्षसुष्यं सुअक्षसुष्यं॥ सदस्रशीर्षा गुलं॥ कालकामसंतिकाः विश्वेदे
 वाः एषवः पादाध्यः संपद्यतां अस्त्वध्यः॥ स्तुपादाध्यः॥ अपसव्यं॥ गोत्रस्य अमुं प्रे
 ता य एष ते अर्घ्यः संपद्यतां अस्त्वध्यः॥ प्रेतपितुपितामहप्रपितामहाः॥ आगं सुस्वाग
 तं॥ पितरः भूर्भुवः स्वः इदं देवः पाद्यं सुपाद्यं॥ रात्रौ देवी॥ तुनः॥ पितृभ्यो अन्नः॥ स्वः॥
 पितृभ्यो गंधाः सुगंधाः॥ पितृभ्यो अक्षसुष्यं स्वक्षसुष्यं॥ पितृभ्यः स्वधा यिभ्यः स्वधा॥ शुं
 धध्वं॥ अमुकगोत्रं प्रेतपितृपितामहप्रपितामहः एषवः पादाध्यः संपद्यतां॥ अस्तु पा
 दाध्यः॥ सव्यं वंदनं॥ अपः शिवा॥ भेषजं॥ दर्भपवित्रः त्यागः॥ कालकामसंतिकानां विश्वे

वां देवानां भर्तुः स्वः स्माध्वं सुखमास्मदे ॥ अपसव्यं ॥ अमुकगोत्रस्य अमुकप्रेतस्य स्मा
 ध्वं सुखमास्मदे ॥ प्रेतस्य पितृ पितामहं प्रपितामहाः स्माध्वं सुखमास्मदे ॥ सव्यं ॥ प्रथमं
 प्रेतस्य तस्मीं तिलोदकं कृत्वा ॥ गंधाक्षतपुष्पप्रक्षेपः ॥ द्वितीयं तिलोदकं कृत्वा ॥ पु
 नंतु मापितरः सोम्याः ॥ पुनंतु मेति नवभिः ॥ कुशमूले स्थितो ब्रह्मा कुशमध्ये जनार्दन
 : पितृणां दत्तमक्षयं ॥ तिलोसि सोमदेवस्यो ॥ स्वाहा ॥ यवोसि यवया ॥ रवदनमसि ॥ गंध
 पुष्पतस्मी ॥ पुष्पाद्यानि तीर्थानि ॥ मंतरः शुचिः ॥ तिलारक्षं त्वसुरान् ॥ अपसव्यं ॥ द
 र्भाः रक्षंतु राक्षसान् ॥ पक्विर्वैश्रो ॥ रक्षक ॥ निदन्मि सर्वं ॥ सर्वं प्राचीनावीति निविबध
 ने ॥ तिलकुशानादाय ॥ सव्यं ॥ आचमनं प्राणायामं पवित्रधारणं प्रयोगः ॥ अघपूर्वा
 चरि ॥ तिथौ ॥ अपसव्यं ॥ अमुकगोत्रस्याः मुकशर्मणः प्रेतस्य प्रेतत्वनिवृत्त्या पितृलो
 कप्राप्त्यर्थं अमुकगोत्रैरमुकशर्मभिः वसुरुद्रादित्यस्वरूपैः स्वसितृ पितामहं प्रपिताम
 हः सदसपिंडीकरणमृतादाहूदगादे पार्वणविश्वेदेवाः पूर्वकं अर्घ्यपिंडं सद्दितं पु
 ष्यत अनुत्तया आहुमदकरिष्य ॥ ॐ कुरु ह्य ॥ आहु भू भोग्यौ ध्यात्वा ॥ ॐ प्रवर्ततु ॥

५६

सव्यं देवतायश्च ॥ अपसव्यं पितृभ्यश्च मद्वायोगीभ्यः ॥ एव चानमस्वादायै स्वधायै नित्यमेव न
 मोनमः ॥ अग्निघ्नात्राः पितृगोप्यधा ॥ रक्षोभृतपिशुनचे ॥ सर्वतश्चो ॥ वायुभृत ॥ यद्दं ॥ पि
 तृपंजरे ॥ अक्षयंतद्रवे ह्युदं पितृभिः परिरक्षतु ॥ अस्ककाल ॥ रात्रौ देवी ॥ यद्देवा ॥
 यदि दिवा ॥ यदि जाग्रद्य ॥ ह्युदृदि ॥ अस्कविधिवत् ॥ सव्यं गपत्रीमंत्रः ॥ अपसव्यं पा
 कप्रोक्षणं ॥ सव्यं ॥ कालकामसंज्ञिकानां विश्वेधां देवानां भर्तुः स्वः इदमासनं सुखासनं
 आसितो धर्मोसि आपः ॥ देवेश्मणः क्रियतां ॥ सुविष्टरः ॥ अपसव्यं ॥ अमुकगो ॥ अमुक
 प्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तये ॥ उत्तमलोकवाप्तये ॥ सपिंडीकरणं आहूतं आसनमुपतिष्ठतु ॥ अ
 मुकगोत्रस्य अमुकप्रेतस्य पितुः अमुकः शर्मणः वसरूपस्य इदमासनं सुखासनं जा ॥ पि
 तृक्षणाः क्रियतां ॥ सुविष्टरः ॥ गोत्रस्य प्रेतस्य पितामहस्य अमुकशर्मणः रुद्ररूपस्य इदमा
 सनं सुखासनं आसितो ॥ सुविष्टरः ॥ गोत्रस्य प्रपितामहस्य अमुकशर्मणः आदित्यरूप
 स्य इदमासनं सुखासनं आसितो धर्मोसि आपः ॥ सुविष्टरः सव्यं ॥ कालकामसंज्ञिकान्
 विश्वान् देवान् भवतु आवाहयिष्य ॥ ॐ आवाह ॥ विश्वेदेवास आधीदत ॥ विश्वेदेवा

दयध्वे॥ अगच्छेत्तु० भवेत्तु ते॥ ॐ भवामः॥ अयसव्ये॥ गोत्रं प्रेतपितरं अमुकशर्माणं भवत्सु
आवाहयिष्ये॥ ॐ आवाह्य॥ उग्रतस्त्वा० त्वे॥ गोत्रं प्रेतपितामहं अमुकशर्माणं भवत्सु आ
वाहयिष्ये॥ ॐ आवाह्य॥ उग्रतस्त्वा० त्वे॥ प्रगोत्रं प्रेतपितामहं अमुकशर्माणं भवत्सु
आवाहयिष्ये॥ ॐ आवाह्य॥ उग्रतस्त्वा० त्वे॥ आयंतु नः॥ ० त्वस्मान्॥ देवयि नृपात्राणां
पूर्णं अर्घ्यं विधिवत्॥ अस्तु विधिवत्॥ पवित्रं तद्विते श्वेकैकस्मिन्पाः आसिन्वति॥
शोचो देवी॥ इति जलप्रक्षेपः॥ तूष्णीं प्रेतपात्रे एकं पवित्रं निधाय॥ तूष्णीं जलेन पूरये
त्॥ गंधपुष्पैः प्रच्छाद्य॥ सव्ये॥ देवपात्रे संपन्नैः॥ सुसंपन्नैः॥ अयसव्ये॥ प्रेतपितृपाणि सं
यन्तानि॥ सुसंपन्नानि॥ ततः प्रेतार्घ्यपात्रे दक्षिणं द्वा दक्षिणं प्रेत ब्राह्मणदक्षे यवि
त्रं निधाय तूष्णीं॥ गोत्रस्य प्रेतस्य प्रेतस्य सपिंडीकरणं आह्वे अर्घ्यमुपनिष्ठतु॥ इति प्रेतब्रा
ह्मणदक्षे अर्घ्यपात्रं जलं चतुर्थ्यां निक्षिप्य तदर्घ्यपात्रे दक्षे गृहीत्वा प्रेतपितुर
र्घ्यपात्रेण संयोजयेत्॥ गोत्रस्य अमुक प्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तये प्रेतार्घ्यपात्रं स्मृतं तीयां
जलं गोत्रस्य प्रेतपितुः अमुकशर्माणः अर्घ्यपात्रेण सदसंयोजयिष्ये॥ संयोजयेति प्र

तिवचनं ॥ ये समानाः समनसः पित० तां ॥ येन समानाः समनसो जीवाः समाः ॥ अनेन संयोजनेन प्रेतस्य प्रेतत्वनिवृत्तिरस्ति ॥ पुनः प्रेतपितामहस्य अर्घ्यपात्रं दत्ते गृहीत्वा गोत्रस्य प्रेतस्य अमुकशर्मणः अर्घ्यपात्रं संहृत्वा योऽज्ञजलंगोत्रस्य प्रेतपितामहस्य अमुकशर्मणः अर्घ्यपात्रं सद् संयोजयिष्ये ॥ संयोजयामितीति वचनं ॥ ये समानाः समः ये समानाः जीवाः समी ॥ पुनः ॥ गोत्रस्य प्रेतस्य प्रेतार्घ्यपात्रं संहृत्वा जलंगोत्रस्य प्रेतपितामहस्य अमुकशर्मणः अर्घ्यपात्रं सद् संयोजयिष्ये ॥ संयोजयामि ॥ ये समानाः समः ये समानाः जीवाः समाः ॥ अनेन संयोजनेन प्रेतस्य प्रेतत्वनिवृत्तिरस्ति ॥ पुनः मलोकावाप्तिरस्ति ॥ सत्यं ॥ ततो देवेभ्यः अर्घ्यं दद्यात् ॥ ॐ देवेभ्यो नमः ॥ देवेभ्यो नमः ॥ ॐ यादिव्याः प्राप ० भवेत् ॥ कालकामसंज्ञिकाः विश्वे देवाः एष वोर्घ्यः संपद्यतां अस्वर्गः ॥ अपसव्यं ॥ प्रेतपितुः पितामहः प्रपितामहः ॥ ॐ यादिव्याः ० भवेत् ॥ गोत्रप्रेतपितः अमुकशर्मन् वस्वरूप एष तेर्घ्यः संपद्यतां ॥ अस्वर्गः ॥ ॐ यादिव्याः ० गोत्रप्रेतपितामहः अमुकशर्मन् वस्वरूप एष तेर्घ्यः संपद्यतां ॥ अस्वर्गः ॥ ॐ यादिव्याः ० गोत्रप्रेतप्रपितामहः अमुकशर्मन् जात्यरूप एष तेर्घ्यः संपद्यतां

अस्त्वर्धः॥प्रथमेपात्रेसर्वस्ववासमवर्त्तयपितृभ्यःस्नानमसीतिसुज्योपात्रेनिर्दिधाति॥
 अत्रगंधपुष्पधूपदीपवाससांचप्रदानं॥स्नानमसिञ्चनमः॥स्नानमसीगंधनमः॥
 स्नानमसीअक्षसुष्यनमः॥स्नानमसीनमोनमः॥मय्येवंदत्तं॥आयःशिवःशिवतमा
 ॥जं॥अत्रावसरेगंधादिरानं॥देवेभ्योअत्रः॥सुअत्रः॥देवे॥गंधाःसुगंधाः॥देवेभ्यो
 अक्षसुष्यं॥स्वक्षसुष्यं॥तिलमा०यवमा०फलार्थेष्ट०विलेपनार्थेगंधा०धारणार्थेष्ट०
 किंचित्तिरिण्यं॥अयंवासःसर्वो०शः॥कालकामसंतिकाःविश्वेदेवाः॥इदमनु
 लेपनं॥एता०स्वादासंपद्यंतानमम॥राघधूपःस्वधूपः॥इदंवाज्योतिः॥सुज्योतिः॥
 अपसव्यं॥पित्राद्यर्चनंकरिष्ये॥ॐकुरुष्व॥अमुकगोत्रस्यअमुकप्रेतस्यप्रेतत्वमु
 ०ये॥अत्रमुपतिष्ठतु॥गंधउपतिष्ठतु॥अक्षतपुष्पउपतिष्ठतु॥धूपनप०दीपउ०फ
 लतांबूलउप०॥दक्षिणाउ०सर्वोपचाराउपतिष्ठंतं॥उपतिष्ठंतु॥पितृभ्योअत्रः॥
 सुअत्रः॥पितृभ्योगंधाः॥सुगंधाः॥पितृभ्योअक्ष०तिलमा०यवमा०फलार्थेष्टाणीफ
 लं॥विलेपनार्थे०धारणार्थे०किंचित्तिरिण्यं॥अयंवासःस०॥अमुकगोत्रोःप्रे

५८

तपितृपितामहप्रपितामहाःअमुकशर्मणःवसुरुद्ररित्यस्वरूपाःइदमनुलेपने
 तावंसुम०राघधूपः॥इदंवाज्योतिःसुज्योतिःस्वधासंपद्यंतानमम॥एवधूपःस्व
 धूपः॥इदंवाज्योतिःसुज्योतिः॥सव्यं॥यस्यस्मृत्या०तमच्युतं॥अच्युताभागया
 ये०गदाधरा०विष्णवेनमः॥तिलकोट्टारपापात्रासादनकरिष्ये॥ॐकुरुष्व॥देवपि
 तृब्राह्मणाग्रामोजनस्थानेमंडलानिचतुस्रष्टवर्तुलानियथाक्रमं कृत्वा॥देवपि
 तृमध्येप्रेतपात्रस्थानेविकोणमंडलं कृत्वापत्रावलीस्थापनं॥अपसव्यं॥प्रथ
 मादक्षिणारिखादि०॥सव्यं॥पथाचक्रधरोविष्णु०केरावः॥परिसभृतानिपरि
 त्प०विवेक॥करश्रुद्धिः॥येतीर्थानिप्रच०मसि॥सव्यंदेवानांकरश्रुद्धिःयेती
 र्थानि०मसि॥अपसव्यं॥पित्रपात्रेअग्नौकरणं॥उधृत्यशुताक्रमेप्रयच्छति॥
 अग्नौकरणंकरिष्येइतिकुरुष्वेतनुजातः॥गायत्रीमंत्रेयागोक्षयो॥मधुवाताइ
 तिचिंचजपित्वा॥मधुमधुमधु॥मवदनुत्तयाविप्र०प्ये॥ॐकुरुष्व॥ॐअग्रयेक
 अवादानायस्वाहा॥इदमग्नयेनमम॥ॐसोमायपितृमतेस्वाहा॥इदसोमाय

पितॄ॥ सव्य॥ उरकोपस्पर्शः॥ ॐ मूर्धनं दिवो अरति॥ ॐ मूर्धनं वि० कृतशेषं रत्नापात्रवते
 ॥ शेषं देवाय दातव्यं पितॄभ्यस्तदन्तरं॥ ॐ श्रुतिवीतपात्रे० देवादय रक्षस्व॥ अंगुष्ठमंत्रे वगा
 ह्य॥ अपसव्य॥ ॐ श्रुतिवीतपात्रे० स्वधा इदं विष्णुर्विचक्रमे० प्रतपितरः कव्य रक्षस्व॥ ॐ
 गुष्ठमंत्रे वगाह्य॥ अपदता इति तिलचिकीर्य॥ ॐ अपदता असु॥ सव्य उरकोपस्पर्शः
 ॥ तुल्यं स्विष्टमन्त्रं दद्यात्॥ ततो देवपात्रे अन्नं प्रवेश्य तथैव प्रेतपात्रे अन्नं भक्ष्यादिकं च य
 रिवेश्य तदन्तरं प्रेतपित्रिपात्रपरिवेषणं कृत्वा आज्यपितॄर्ष्वेदं तान्न संकल्प कुर्या
 त्॥ कामकामसंज्ञिकेभ्यो विश्वेभ्यो देवेभ्यः एतद्वा अन्नं दत्तं रास्य० अमृतस्येण स्वादा
 संपद्यतां॥ अपसव्य॥ गोत्रेभ्यः प्रेतपितृपितामहप्रपितामहेभ्यः एतद्वा अन्नं दत्तं रास्य
 ० अमृतस्येण स्वादा संपद्यतां॥ सव्य॥ ये देवा सो दिव्ये० ध्वे॥ नमो देवेभ्यः प्रियतां॥ अप
 सव्य॥ यवेदपितरो ये च० स्वधा पितॄभ्यः॥ सव्य॥ ब्रह्मार्पणं ब्रह्म हवि० तन्न ब्रह्मार्पण
 मस्तु॥ अपसव्य॥ गोत्रस्य प्रेतस्य प्रेतत्वमुक्तये॥ अथ द्वादशोद्देशेन संपिंडीकरणं आदे
 इदमन्नं सोपस्करं प्रेताय तवोपतिष्ठतां॥ प्रेतस्वधितं॥ सुस्वधितं॥ पितॄर्ष्वे आपोऽण

५५

इत्वा॥ एको विष्णुर्महद्भूतं॥ अनेन ब्राह्मणभोजनेन प्रेतपितॄस्वरूपिजनार्दनवासुरेव प्रिय
 तानमम॥ सव्य॥ इदं न विष्णु० कालकामसंज्ञिकाः विश्वे देवा अमृतं कुरुत॥ अपसव्य॥ प्रे
 तपितृपितामहप्रपितामहाः॥ अमृतं जुषध्वे॥ अद्वायो प्राण॥ सव्य॥ अयेक्षितं या० भेत॥
 अश्रन्सुजयेत्॥ गायत्री॥ तस्मान्ज्ञात्वा अन्नं विकीर्य स कृत्स्नं कृदयोद० पूर्ववज्जायत्री०
 मधुवाता० मधुमधुमधु॥ कालकामसंज्ञिकाः विश्वे देवाः तस्मात्तस्मात्॥ अपसव्य॥
 प्रेतपितृपितामहप्रपितामहाः तस्मात्तस्मात्॥ द्वादशमन्त्रं किं क्रियतां पिंडैः सदयो ज्य
 तां॥ ततो प्रेतपरिदृश्यान्नेन जंबां राकारं प्रेतपिंडं कृत्वा॥ गोत्रस्य० उन्नमलोका वास
 ये संपिंडीकरणं आदेपिंडस्य अधः दर्भासनमुपतिष्ठतु॥ अवेने जनमुपतिष्ठतु॥ उप
 तिष्ठतु॥ अवेने जनमुपति० गोत्रस्य० प्रेत० संपिंडीकरणं आदे एष पिंडस्तवोपतिष्ठतां॥
 उपतिष्ठतु॥ उत्तरतः॥ अपदता इति रेखाकरणं॥ रेखायां अवेने ज्य॥ गोत्रं प्रेतपितॄं अ
 मुकशर्मन्॥ अवेने निश्च॥ गोत्रं प्रेतपितामहं अमुकशर्मन्॥ अवेने निश्च॥ गोत्रं प्रेतप्र
 पितामहं अमुकशर्मन्॥ अवेने निश्च॥ ततो देवपितृपात्रपरिविष्टशेषां नै नारिके

लप्रमाणपिंडं यच्छ्रुत्वा ॥ एकपिंडमादाय गोत्रप्रेतपितः अमुकशर्मन् वमरूप एतन्नेन
 स्वधा ॥ इदं गोत्राय प्रेतपित्रे अयं पिंडस्वधानमः ॥ गोत्रप्रेतपितामह अमुकशर्मन् रुद्ररू
 परातन्नेन स्वधा इदं प्रेतपितामहाय अयं पिंडस्वधानमः ॥ गोत्रप्रेतप्रपितामह अमुक
 शर्मन् ॥ आदिमरूप एतन्नेन स्वधा इदं गोत्राय प्रेतप्रपितामहाय अयं पिंडस्वधानमः ॥
 ततो दर्भमयी रजुदस्तद्वयेन गृहीत्वा मधुना आर्द्रं कृत्य विष्णुस्मरणं पूर्वकं तयारजुवा
 प्रेतपिंडं निधातुं दयेत् ॥ ततः प्रेतपिंडं प्रथमशकलं दक्षिणहस्तेन गृहीत्वा वामहस्ते
 निधाय प्रेतपितृ पिंडं दक्षिणहस्तेन गृहीत्वा अमुकगोत्रस्य अमुकप्रेतस्य पिंडं प्रथमश
 कलं अमुकशर्मणः प्रेतपितुः पिंडेन सह संयोजयिष्ये ॥ संयोजयेति ब्राह्मणेः प्रतिवच
 नं दद्यात् ॥ ये समानाः समनसः पितरो यमराज्ये ॥ तेषां लोकं धीमते नमो यज्ञो देवेषु कल्प
 तां ॥ ये समानाः समनसो जीवा जीवेषु मामकाः तेषां ह्यश्रीर्महकल्पतामस्मिं लोकं
 तदसमाः ॥ अनेन संयोजनेन प्रेतस्य प्रेतत्वं निवृत्तिरस्तु वमुलोका वाप्तिरस्तु ॥ पुनः
 स्तथैव द्वितीयशकलं गृहीत्वा गोत्रस्य प्रेतस्य पिंडं द्वितीयशकलं गोत्रस्य प्रेतपिताम

६०

हस्य अमुकशर्मणः पिंडेन सह संयोजयिष्ये ॥ संयोजयेति प्रतिवचनं ॥ ये समानाः ॥ अ
 नेन संयोजनेन प्रेतस्य प्रेतत्वं निवृत्तिरस्तु ॥ रुद्रलोका वाप्तिरस्तु ॥ पुनस्तथैव तृतीयशक
 लं गृहीत्वा गोत्रस्य प्रेतस्य पिंडं तृतीयशकलं गोत्रस्य प्रेतस्य अमुकशर्मणः प्रपितामह
 स्य पिंडेन सह संयोजयिष्ये ॥ संयोजयेति प्रतिवचनं ॥ अनेन संयोजनेन प्रेतस्य प्रेत
 त्वं निवृत्तिरस्तु ॥ आदिसंलोका वाप्तिरस्तु ॥ अतः परं प्रेतशब्दं निवृत्तिः ॥ नदं नृत्तं पु
 नः सकृदा हि त्रान् दर्भान् गृहीत्वा अपदता इति रेखाकरणं ॥ रेखायां अवनेजने ॥
 गोत्रयजमानस्य पिता अमुकशर्मन् अवने निश्च ॥ एवं पितामहस्य तथैव प्रपितामह
 स्य ॥ ततो देशकालौ संकीर्त्य ॥ अथ समं ॥ प्रेतलोकात् पितृलोकं प्राप्स्यर्थं पाथेयश्चा
 हुं करिष्ये ॥ पूर्ववत् रेखाकरणं ॥ अवनेजने च ॥ पाथेयश्चाहुं अयं पिंडस्वधानमः ॥ ए
 वं प्रयोगः ॥ ततः प्रत्यवनेजनादिसर्वं शोषं समानं ॥ ॥ इति प्रेतक्रिया समाप्तः ॥ दानकोडं
 शके ७५० प्रभवे वटपत्तने लिखितं पुस्तकं जटियानां दानकोडस्य पुस्तकं ग्रंथ ५००
 दहोदका नानादिस्पर्शिनी करणं तथा प्रेतक्रियानुज्ञाता चैतद्वचनं शुद्धं गोत्रिणः

41

दान. इति सप्तशृङ्गः देशान्तरे मृतः कश्चिद्यदिति चेत्सगोत्रजः सोपिकुर्याद्दशाहान्तं स
पिंडीकरणं विना यदा बुद्धिपूर्वकं बलाकारेण व्याघ्रचंडालादिना मारितानो भवति
भवत्येव आत्मघातदोषश्च बुद्धिपूर्वकमरणं भवति तेषामाशौचं भवत्येव तदुक्तं
अथ कश्चित् प्रमादमनस्येता गृह्यदकादिभिः तस्याशौचं विधातव्यं कर्तव्यं चेदकं क्रि
या पतितानामपि मरणं आत्मत्यागिर्वदशौचं भवति नैव चंडालैरथवा चौरैर्निहतो वापि कुत्र
चित् तस्य दाहादिकं कार्यं तस्मान्न पतितस्तु सः प्रमादमरणे त्रिरात्रमाशौचमिति गोदाः शु
द्धित्वादयः दशाहमिति दाक्षिणात्याः चौरैर्न निहते धेनुं वैशिणानि हते वृषमियादि दान
पुरःसरानिष्कृतिरिति कमलाकरनिर्णयकारः ॥ यदा तीर्थक्षेत्रप्रयागकाश्यादीनां
तेपिसपिंडीकरणं विना सगोत्रेण संबंधिता वा दाहादिक्रियाः कार्याः केरळकोक
णादिदेशे औरसादिपुत्रेषु सह तु तैरेव सपिंडीकरणं कार्यमिति दिक् ॥ ॥